

බුද්ධ ධර්මය

10 ශ්‍රේණිය

විෂය දැනුම අත්වැල

දෙහිඕවිට අධ්‍යාපන කලාපය

සැකසුම :- ඒ.වී.චම්බන්ද විජේකුමාර ආර්යදාස මයා

හැඳින්වීම

මෙය කොරෝනා ව්‍යසනය නිසා අඩාල වූ සිසුන්ගේ අධ්‍යාපනයට යම් ශක්තියක් දීමට ගත් උත්සාහයකි.

පාසල් පෙළපොත ඇසුරින් සකසන ලද මෙම ග්‍රන්ථය සෑමට මහෝපකාරී වේවා..!

පටුන

	පාඨම	පටුන
01.	අභියෝග ජයගත් සිදුහත් බෝසතාණෝ.	4 - 5
02.	නමදිමු අගයමු මහ සභරුවනා.	5 - 6
03.	තෙරුවන ගුණ හැඳින ගනිමු.	6 - 10
04.	කුසල් සිත් වැඩිදියුණු කරමු.	11 - 14
05.	විදසුන් වඩන්නෝ ඇති තතු දකින්නෝ.	15 - 16
06.	සසුන් කෙත සරු කළ, උතුමෝ ගුණැති පෙර කළ.	16 - 18
07.	මහලු වියෙහි දුක් නොවන්න තුරුණු දිවිය ගොඩනගන්න.	18 - 20
08.	අනුසස් දැක සිල්වත් වෙමු.	20 - 21
09.	සබ්දතා රකින මිනිස් යුතුකම්.	22 - 26
10.	රුදුරු මිනිසුන් අතර වෙමු අපි සොදුරු මිනිසුන් .	26 - 27
11.	අපේකම සහ සහජීවනය.	27 - 29
12.	කර්මය සහ එහි ප්‍රභේද හැඳින ගනිමු.	29 - 32
13.	ඇති තතු කියන තිලකුණු දහම.	33 - 35
14.	පටිච්ච සමුප්පාද න්‍යාය හැඳින ගනිමු.	35 - 37
15.	සිව්සස් හැඳින සැනසුම ලබමු.	38 - 39
16.	බුදු සිරිතයි - පරිසරය යි.	40 - 41
17.	නිරෝගී බව උතුම් ලාභය යි.	42 - 43
18.	නිවැරදි ආහාර පරිභෝජනයෙන් සුවසේ වෙසෙමු.	43 - 44
19.	සසුන සුරැකි සංගායනා.	45 - 46
20.	හෙළ කලාවන් සුරකිමු.	47 - 56
21.	බෞද්ධ සාහිත්‍ය රස විඳිමු.	56 - 59
22.	රාජ්‍ය පාලනය පිළිබඳ බෞද්ධ ඉගැන්වීම්.	59 - 62
23.	ශ්‍රද්ධාව නිවන් මගෙහි පිවිසුම යි.	62 - 63

01 පාඩම

අභියෝග ජයගත් සිදුහත් බෝසතාණෝ.

➔ සිදුහත් බෝසතුන්ට මුහුණ දීමට සිදු වූ අභියෝග.

1. උපත.
2. මව අහිමි වීම.
3. ශිල්ප හැදෑරීම.
4. කාමභෝගී බව හා රජ සැප.
5. ශිල්ප දැක්වීම.
6. විවාහය.
7. සතර පෙරනිමිති දැකීම.
8. දරුවෙකු ඉපදීම.
9. නිබ්බූත පද ඇසීම.
10. පස්කම් සැප අත්හැරීම.

01. උපත.

- බෝසත් වරයෙකු තම අවසන් උපත සදහා සුදුසු පසුබිම නුවණින් විවසා බලයි, එය පංචමහාවිලෝකනය යි.
(කාලය, දීපය, දේශය, කුලය, මව)
- ✓ ගතහැකි ආදර්ශ
- සිය අරමුණු ඉටුකර ගත හැකි සාර්ථක ජීවිතයක් ගත කිරීමට අවශ්‍ය පසුබිම තිබේදැයි නුවණින් විමසා බැලිය යුතු බව.

02. මව අහිමි වීම.

- ✓ ගතහැකි ආදර්ශ
- ජීවිතයේ කවර අවස්ථාවක දී වුව ද දුරදක්නා නුවණින් කටයුතු කළ යුතු බව.

03. ශිල්ප හැදෑරීම.

- ✓ ගතහැකි ආදර්ශ
- කිකරු බව, කාරුණික බව, උගන්වන දේ හොඳින් ධාරණය කරගතයුතු බව.
- වයසට ගැළපේ දේ කිරීම.
- සැප සම්පතීන් උදම් නොවීම.
- සියල්ල විමසුම් නුවණින් යුතුව කිරීම.

04. කාමභෝගී බව හා රජ සැප.

- ✓ ගතහැකි ආදර්ශ
- අරමුණු වෙනුවෙන් ස්ථිර අධිෂ්ඨානයෙන් කටයුතු කිරීම.

05. ශිල්ප දැක්වීම.

- ✓ ගතහැකි ආදර්ශ
- තම අරමුණු ජය ගැනීමට ඕනෑම අභියෝගයකට නොබියව සාර්ථකව මුහුණ දීම.

06. විවාහය.

- ✓ ගතහැකි ආදර්ශ
- අභියෝග වල දී පසු නොබැවස නිර්භීත ඉදිරිපත් වීම.
- ජීවිතයේ වැදගත් අවස්ථාවල දී බුද්ධිමත් ලෙස තීරණ ගැනීම.

07. සතර පෙර නිමිති දැකීම.

1. මහල්ලෙක්
2. ලෙඩෙක්
3. මළ මිනියක්
4. පැවිදි අයෙක්

- ✓ ගතහැකි ආදර්ශ
- විමසිලිමත් බව.
- අන්‍යයන් බාහිර සමාජය ගැන විවිධ දේ ප්‍රකාශ කලත් තමුන් හැමවිටම විමර්ෂණශීලීව ඒ හැම දෙයක් දෙසම නුවණින් යුක්තව බැලීම.

08. දරුවෙකු ඉපදීම

- ✓ ගතහැකි ආදර්ශ
- කෙතරම් බැඳීම හමුවේ උවත් තම අරමුණු වෙනුවෙන් ස්ථිර අධිෂ්ඨානයෙන් කටයුතු කිරීම.

09. නිබ්බූත පද ඇසීම

- ✓ ගතහැකි ආදර්ශ
- අන්‍යයන් කෙතරම් තම ගුණ ප්‍රකාශ කලත් තම අරමුණු කරා යාමට එවැනි දෑ බාහිර කිසිවක් බාධාවක් කර නොගැනීම.

10. පස්කම් සැප අත් හැරීම

- ✓ ගතහැකි ආදර්ශ
- තම අරමුණු ඉටුකර ගැනීමට තම සමීපතමයන්, ප්‍රිය වස්තූන් වැනි කාම වස්තූන් උවත් අත්හැරිය යුතු බව.

සුහුණුවට

ආරභට නික්බමට - යුඤ්ජට බුද්ධ සාසනේ
 ධුනාට මච්චුනෝ සේනං - නළාගාරංව කුඤ්ජරෝ

(අරුණවතී සූත්‍රය)

“අරඹව නික්මෙව යෙදෙව බුදු සසුන්හි, දිනව මරසෙන් පරදා බට කැලයට වැදි ඇතෙකු සේ”

02 පාඩම

නමදිමු අගයමු මහ සහරුවනා

- බුදුරදුන් තම පැවිදි ශාවකයන් හඳුන්ව ලද්දේ ‘භික්ඛු’ යන නාමයෙනි.
- දැනට ලොව පවතින පැරණි ම පැවිදි සංවිධානය සංඝ සමාජය හෙවත් භික්ෂු සමාජය යි
- සංඝ සමාජය ආරම්භ වන්නේ පස්වග තවුසන් පැවිදි වීමෙන් ය.

උපතේ සිට මරණය දක්වා බෞද්ධයන් විසින් සංසරත්තයේ ආශීර්වාදය ලබන

අවස්ථා

- ගැබ්නි මාතාවන්ට අංගුලිමාල පිරිත දේශනාකර ආශීර්වාද ලබා ගැනීම.
- දරුවාට ඉඳුල් කටගැමේ දී.
- දරුවාට පළමුවෙන් ම අකුරු කියවීමේ දී.
- අවාහ විවාහ අවස්ථාවල දී.
- අවමංගල අවස්ථාවල දී.
- දරුවාට නම් තැබීමේ අවස්ථාවේදී.
- ඡන්ම දින සැමරුම් අවස්ථාවේ දී.
- රැකියාවකට යාමේ දී.
- විභාගවලට පෙනී සිටීමේ දී.
- දානමය, පිරිත්, ධර්ම දේශනා, බෝධි පූජා පින්කම් සඳහා.

සංසරත්තයෙන් සිදුවන ආගමික සේවාවන්

- ශ්‍රී සද්ධර්මය ආරක්ෂා කර පවත්වාගෙන ඒම.
- බෞද්ධයාගේ උපතේ සිට මරණය දක්වා සියලු කටයුතුවල දී ආශීර්වාද කිරීම.
- පිරිත් පින්ක, ධර්ම දේශනා, බෝධි පූජා පැවැත්වීම.

- කුල දරුවන් සසුන්ගත කිරීම.
- ගරා වැටුණු වෙහෙර විහාර ප්‍රතිසංස්කරණය සඳහා කටයුතු කිරීම.
- සංසාරගත දුකින් මිදී නිවන් පසක් කරගනු පිණිස මග පෙන්වීම.

සංසරත්නයෙන් සිදුවන සාමාජික සේවාවන්

- ❖ ගම වැසියන් සාමකාමී දැහැමි පැවැත්මකට යොමු කිරීම.
- ❖ විවිධ සමාජ සේවාවන් ආරම්භ කිරීම හා පවත්වාගෙන යාම.
- ❖ වැඩිහිටි නිවාස පවත්වාගෙන යාම.
- ❖ ආබාධිත සරණ සෙවණ ආයතන පවත්වාගෙන යාම.
- ❖ ආර්ථික අපහසුතා ඇති දරුවන් සඳහා ශිෂ්‍යත්ව ක්‍රම පවත්වාගෙන යාම.
- ❖ ආබාධිත රණවිරුවන් සඳහා රණවිරු සෙවන සමාජසේවා ආයතන පවත්වාගෙන යාම.
- ❖ දහම් පාසල් ආරම්භකර පවත්වාගෙන යාම.
- ❖ ගම තුළ සිදුවන විවිධ අධාර්මික ක්‍රියා වැළැක්වීමට කටයුතු කිරීම.
- ❖ තරුණ, තරුණියන් උදෙසා උපදේශන සේවා පැවැත්වීම.

සංසරත්නයෙන් සිදුවන ජාතික සේවාවන්

- ජාතික ආපදා අවස්ථාවල දී පෙමුණ ගෙන ක්‍රියා කිරීම.
- ජාතීන් අතර සාමය, සහයෝගය හා සුභද බව ගොඩනැංවීමට ක්‍රියා කිරීම.
- ජාති, ආගම්, කුල හේදයෙන් තොරව සියලු ජාතීන්ට සම ව සැලකීම.
- උසස් ගති ගුණවලින් හෙබි පැවිදි පඩිවරුන් ජාතියට දායාද කිරීම.

සංසරත්නයෙන් සිදුවන අධ්‍යාපනික සේවාවන්

- දහම්පාසල් පවත්වාගෙන යාම.
- පාසල්, පිරිවෙන් වැනි අධ්‍යාපන ආයතන වල ගුරුවරු වශයෙන් කටයුතු කිරීම.
- විදුහල්පතිවරු වශයෙන් කටයුතු කිරීම.
- පාසල් ඉදිකිරීම.
- පිරිවෙන් ඉදිකිරීම.

“බඹරා මල නොතලා රොන් ගන්නා සේ, සමාජයට බරක් නොවන ආකාරයෙන් හා අතිශයින් කාරුණිකව ගිහියාගෙන් ප්‍රත්‍ය පහසුකම් ලබාගතයුතුයි”
(බුදුරජාණන් වහන්සේ)

3 පාඩම

තෙරුවන ගුණ හැඳින ගනිමු.

- බෞද්ධයකු වීමේ පළමු පියවර වන්නේ, බුද්ධ, ධර්ම, සංඝ යන තෙරුවන සරණ යාමයි.
- තෙරුවන සරණ යෑමේ පදනම සකස් වන්නේ ශ්‍රද්ධාව තුළිණි.
- ශ්‍රද්ධාව යනු, තෙරුවන ගුණ දැන ඇති කර ගන්නා පැහැදීමයි.
- බෞද්ධයන් තෙරුවන් සරණ යා යුත්තේ, ශ්‍රද්ධාවන් ප්‍රඥාවන් මුල් කර ගෙනය.

01. බුද්ධ රත්නය

බුදුන් වහන්සේ බුද්ධ රත්නය ලෙස හැඳින්වීමට හේතුව

- ➔ බුදුන් වහන්සේ ලොව උපන් ශ්‍රේෂ්ඨතම ශාස්තෘන් වහන්සේ වන නිසා, උන් වහන්සේගේ අගය අර්ථවත් කිරීමට බුද්ධ රත්නය හෙවත් බුදු රුවන ලෙස හැඳින්වේ.
- ➔ බුද්ධ රත්නයේ ගුණ කියැවෙන පාඨය
“ඉතිපි සෝ භගවා අරහං සම්මා සම්බුද්ධෝ විජ්ජාවරණ සම්පන්නෝ සුගතෝ ලෝකවිදු අනුත්තරෝ පුරිසධම්ම සාරථී සත්ථා දේව මනුස්සානං බුද්ධෝ භගවා’ ති”

බුද්ධ රත්නයේ ගුණ සිහිකරන “ඉතිපිසෝ” පාඨයේ පෙන්වා දී ඇති බුදුගුණ නවය

1. අරහං
2. සම්මා සම්බුද්ධෝ
3. විජ්ජාවරණ සම්පන්නෝ
4. සුගතෝ
5. ලෝක විදු
6. අනුත්තර පුරිසධම්ම සාරථී
7. සත්ථා දේව මනුස්සානං
8. බුද්ධෝ
9. භගවා

1. අරහං

රහසිත්වත් පවි නොකළ හෙයින් ද, ක්ලේශයන් කෙරෙන් දුරු වූ හෙයින් ද, පූජාවට සුදුසු වූ හෙයින් ද මුනිඳුට අරහං යයි කියනු ලැබේ.

2. සම්මා සම්බුද්ධෝ

අතීත, වර්තමාන, අනාගත යන තුන් කාලයේම ලොව ඇති සියලු ම දේ අතේ ඇති නෙල්ලි ගෙඩියක් සේ දැනගත් බැවින් බුදුන් වහන්සේ සම්මා සම්බුද්ධ නම් වන සේක.

3. විජ්ජාවරණ සම්පන්නෝ

විද්‍යා ඥාන අට ද, වරණ ගුණ පසළොසේ ද ඇති බැවින් බුදුන් වහන්සේ විජ්ජාවරණ සම්පන්න නම් වන සේක.

4. සුගතෝ

යහපත් වූ ගමන් ඇති හෙයින් ද, සුන්දර වූ නිවනට පැමිණි හෙයින් ද, සුන්දර වූ වචන ප්‍රකාශ කරන හෙයින් ද බුදුන් වහන්සේට සුගත යැයි කියන ලැබේ.

5. ලෝක විදු

තුන් ලොව ම නියම ආකාරයෙන් දැන, නොදන්නා වූ ලෝකයට දේශනා කළ බැවින් බුදුහු ලෝක විදු නම් වන සේක.

6. අනුත්තර පුරිසධම්ම සාරථී

බුදුන් වහන්සේ සතු ගුණයට සමාන හෝ ඊට වැඩි කෙනෙකු ලෝකයෙහි නැති නිසා ද බ්‍රහ්ම, අසුර, යක්ෂ ආදීන් දමනය කර ශාන්තිය ලබාදුන් හෙයින් ද බුදුන් වහන්සේ පුරිස ධම්ම සාරථී නම් වන සේක.

7. සත්ථා දේව මනුස්සානං

හැම කල්හි ම සත්ත්වයන් සසර කතරින් එතෙර කළ බැවින් තුන් ලෝකයට ම ගුරු වූ බුදුන් වහන්සේ සත්ථා දේවමනුස්සානං නම් වන සේක.

8. බුද්ධෝ

චතුරාර්ය සත්‍යය තමාගේ නුවණින් අවබෝධ කරගෙන කරුණාවෙන් ප්‍රකාශ කළ බැවින් බුද්ධ නම් වන සේක.

9. භගවා

ධර්මය බෙදා දැක් වූ බැවින් ද, ගුණයන්ගෙන් යුතු බැවින් ද, භාග්‍යවත් වූ බැවින් ද බුදුන් වහන්සේ භගවා නම් වන සේක.

බුදුගුණ ආදර්ශයට ගැනීමෙහි ඇති වැදගත්කම

- අපට අප තුළ ඇති වන දුරුවලතා පාලනය කර ගත හැකි වීම.
- අරහං ගුණය ආදර්ශයට ගැනීම නිසා, පවි නොකිරීමෙන් සමාජයේ ගෞරවයට පාත්‍ර වීම.
- සැලකිලි, සත්කාර සම්මානාදියට පාත්‍ර වීම.

02. ධර්ම රත්නය

ධර්ම රත්නයේ ගුණ කියැවෙන පාඨය

“ස්වාක්ඛාතෝ භගවතා ධම්මෝ, සන්දිට්ඨිකෝ, අකාලිකෝ, ඒභි පස්සිකෝ, ඕපනයිකෝ, පච්චත්තං වේදිතඛිඛෝ විඤ්ඤුහීති”

ධර්ම රත්නයේ ගුණ සිහිකරන “ස්වාක්ඛාතෝ ” පාඨයේ පෙන්වා දී ඇති දහම් ගුණ හය

1. ස්වාක්ඛාත
2. සන්දිට්ඨික
3. අකාලික
4. ඒභි පස්සික
5. ඕපනයික
6. පච්චත්තං වේදි තඛිඛෝ විඤ්ඤුහී

1. ස්වාක්ඛාත

සත්ත්වයාගේ හව ගමන නැවතීමට හේතුවන ලෝකෝත්තර ධර්මය දේශනා කරන ලද හෙයින් ශ්‍රී සද්ධර්මය ‘ස්වාක්ඛාත’ ය.

2. සන්දිට්ඨික

තමා විසින් ම පිළිපැද ඇස් පනාපිට මෙලොව දීම ප්‍රතිඵල දැක ගත හැකි බැවින් ධර්මය සන්දිට්ඨික යි.

3. අකාලික

සෝවාන් ආදී සතර මාර්ග සද්ධර්මය කල් නොයවාම ඵලය උපදවන බැවින් ධර්මය අකාලික ය.

4. ඒභි පස්සික

ශ්‍රී සද්ධර්මයේ දැක්වෙන ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කොට ධර්මයේ සත්‍යතාව වටහා ගන්නා ලෙඕපනයිකෝ.

5. ඕපනයිකෝ

ලෝක සත්ත්වයන් සතර අපා දුකින් ගලවා දේව, මනුෂ්‍ය, බ්‍රහ්ම ලෝකවල උප්පත්තිය ලබන මහ පිළිවෙළින් ඔප් නංවන ක්‍රමය දැක්වෙන බැවින් ධර්මය ඕපනයික වේ.

6. පච්චත්තං වේදි තඛිඛෝ විඤ්ඤුහී

ධර්මය ඥානවත්තයින් විසින් තම තමා විසින් ම පුරුදු පුහුණු කරනු ලැබිය යුතු හා අවබෝධ කරගනු ලැබිය යුතු වන බැවින් පච්චත්තං වේදි තඛිඛෝ විඤ්ඤුහී නම් වේ.

ධර්ම රත්නයෙහි ඇති වැදගත්කම

- බුදුන් වහන්සේ විසින් ම තම ගුරු තනතුරෙහි ධර්ම රත්නය තබා ගැනීම.
- බුදුන් වහන්සේ විසින් ආමිසයට වඩා ප්‍රතිපත්තිය උතුම් බව පෙන්වා දීම.
- ධර්මය නූතන විද්‍යා ඥානය පවා අබිබවා ගොස් තිබීම.
- දහම් ගුණ සිහිපත් කිරීම තුළින් අපගේ නැණ දියුණු කර ගත හැකි වීම.

උදා :-

- සන්දිට්ඨික ගුණයට අනුව වැඩිහිටි අවවාද අනුශාසනා පිළිපැදීමෙන්
- නිවැරදි සිරිත් පිළිපැදීමෙන්
- සාරධර්ම අනුව හැඩ ගැසීමෙන්

03.සංඝ රත්නය

සංඝ රත්නයේ ගුණ කියැවෙන පාඨය

“සුපට්ඨන්තෝ භගවතෝ සාවක සංඝෝ, උජුපට්ඨන්තෝ භගවතෝ සාවක සංඝෝ, ඤායපට්ඨන්තෝ භගවතෝ සාවක සංඝෝ, සාමීච්චිපට්ඨන්තෝ භගවතෝ සාවක සංඝෝ යදිදං චත්තාරි පුරිස යුගානි අට්ඨ පුරිස පුග්ගලා ඒස භගවතෝ සාවක සංඝෝ, ආහුණෙය්‍යෝ,පාහුණෙය්‍යෝ, දක්ඛිණෙය්‍යෝ, අඤ්ජලිකරණීයෝ, අනුත්තරං පුඤ්ඤකම්බෙන්තං ලෝකස්සාති”

සංඝ රත්නයේ ගුණ සිහිකරන “සුපට්ඨන්තෝ” පාඨයේ පෙන්වා දී ඇති සහ ගුණ නවය

1. සුපට්ඨන්තෝ
2. උජුපට්ඨන්තෝ
3. ඤායපට්ඨන්තෝ
4. සාමීච්චිපට්ඨන්තෝ
5. ආහුණෙය්‍යෝ
6. පාහුණෙය්‍යෝ
7. දක්ඛිණෙය්‍යෝ
8. අංජලිකරණීයෝ
9. අනුත්තරං පුඤ්ඤකම්බෙන්තං ලෝකස්ස

1. සුපට්ඨන්ත

බුදුරදුන් විසින් දේශනා කරන ලද යහපත් ධර්ම මාර්ගය අනුගමනය කිරීමෙහි යෙදුණු බැවින් සුපට්ඨන්ත නම් වේ.

2. උජුපට්ඨන්ත

සෘජු වූ ධර්ම මාර්ගය සෘජුව හෙවත් අවංකව අනුගමනය කිරීමෙහි යෙදුණු බැවින් උජුපට්ඨන්ත නම් වේ.

3. ඤායපට්ඨන්ත

නිවන සඳහා වන ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය අනුගමනය කිරීමෙහි යෙදුණු බැවින් ඤායපට්ඨන්ත නම් වේ.

4. සාමීච්චිපට්ඨන්ත

නිවැරදි ධර්ම මාර්ගය අනුගමනය කිරීමෙහි යෙදුණු බැවින් සාමීච්චිපට්ඨන්ත නම් වේ.

5. ආහුණෙය්‍ය

ආරාධනා කොට වැඩමවා සිව්පසය පුද කිරීමට සුදුසු හෙයින් ආහුණෙය්‍ය නම් වේ.

6. පාහුණෙය්‍ය

ආගන්තුකයන් සඳහා සුදානම් කළා වූ ආහාරය වුව ද පිළිගැන්වීමට සුදුසු බැවින් පාහුණෙය්‍ය නම් වේ.

7. දක්ඛිණෙය්‍ය

පරලෝ සුව පතා දෙන දානය පිළිගැන්වීමට සුදුසු බැවින් දක්ඛිණෙය්‍ය නම් වේ.

8. අංජලිකරණීය

දොහොත් මුදුන්හි තබා නමස්කාර කිරීමට සුදුසු බැවින් අංජලිකරණීය නම් වේ.

9. අනුත්තරං පුඤ්ඤකම්බෙන්තං ලෝකස්ස

පින් කරනු කැමති ලෝවැස්සා හට උසස්තම පින් කෙත වූ බැවින් අනුත්තරං පුඤ්ඤකම්බෙන්තං ලෝකස්ස නම් වේ.

මහා සංඝ රත්නය විසින් ආරක්ෂා කරනු ලබන ශීලමය ප්‍රතිපත්ති

- ✓ සාමනේර කාලයේ දී සාමනේර සීලය රැකීම.
- ✓ උපසම්පදාවෙන් පසු ව උපසම්පදා සීලය රැකීම.
- ✓ විනය ශික්ෂාවන් රැකීම. (හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ දෛනික කාර්යයන් විනය ශික්ෂාවන්ට අනුකූල ව සිදු කිරීම.)

ගිහියන් ලෙස අපට රැකිය හැකි සීලමය ප්‍රතිපත්ති

- පඤ්ච සීල ප්‍රතිපත්තිය
- ආජීව අෂ්ටමක සීලය
- ගෘහස්ථ සීලය

පාසල් සිසුන් වන අපට රැකිය හැකි ප්‍රතිපත්ති

- කුමර බඹසර, කුමරි බඹසර රැකීම.
- මවුපියන්ට, ගුරුවරුන්ට හා වැඩිහිටියන්ට කීකරු වීම.

පඤ්චසීලය ආරක්ෂා කරගැනීමෙන් ලැබෙන වාසි

- ❖ නිවසේ සතුට, සමගිය ආරක්ෂා වීම.
- ❖ ජීවිත ආරක්ෂාව හා දේපළ ආරක්ෂාව ඇති වීම.
- ❖ පවුල් ජීවිතයේ ශිෂ්ටත්වය, විශ්වාසය ඇති වීම.
- ❖ මනා සිහිබුද්ධිය හා සෞඛ්‍ය ආරක්ෂාව ඇති වීම.

මහා සංඝ රත්නය ඇසුරු කිරීමේ දී අප විසින් ක්‍රියා කළ යුතු ආකාරය

- මහා සංඝ රත්නය කෙරෙහි මෛත්‍රී සහගතව ක්‍රියා කිරීම.
- සංඝරත්නය ගෞරවනීය ව ඇසුරු කිරීම.
- ශාසනික වචන භාවිත කරමින් ඇසුරු කිරීම.
- අවවාද අනුශාසනා පිළිපදිමින් ඇසුරු කිරීම.

පුහුණුවට

පෙරයම බුද්ධං සරණේ	ගඤ්ඤයි
මැදියම ධම්මං සරණේ	ගඤ්ඤයි
අලුයම සංඝං සරණේ	ගඤ්ඤයි
තුන්යමට ම තුන් සරණේ	ගඤ්ඤයි

බුද්ධං සරණේ සිරස	දරාගෙන
ධම්මං සරණේ සිත	පහදාගෙන
සංඝං සරණේ සිවුරු	දරාගෙන
ඉඤ්ඤයි තුන් සරණේ	අදහාගෙන

04 පාඩම

කුසල් සිත් වැඩි දියුණු කරමු.

භාවනාව

▶ භාවනාව යනු....

කුසල් සිත් වැඩිමයි.

“භාවෙනි කුසල ධම්මේ ආසේවති වඩ්ඨෙති ඒතායාති භාවනා”
(කුසල් දහම් වැඩිදියුණු කරන මානසික අභ්‍යාසය භාවනාවයි.)

“බුදු දහමෙහි ඉගැන්වෙන භාවනාවෙහි පරමාර්ථය වන්නේ,
යහපත් අරමුණක හෙවත් කුසල් අරමුණක සිත එකඟ කර ගැනීමයි”

බුදු දහමෙහි ඉගැන්වෙන ප්‍රධාන භාවනා ක්‍රම දෙකකි.

1. සමථ භාවනාව
2. විදර්ශනා භාවනාව

1. සමථ භාවනාව

චිත්තං සමේතිති සමථෝ
(සිත සන්සුන් කරන්නේ සමථය යි)

- ▶ සමථ භාවනාව තුළින් පඤ්ච නීවරණ යටපත් වේ.
- ▶ නීවරණ යනු,

“සිත කිළිටි කරන, කුසල් සිත් වලට බාධා කරන සිතිවිලි”

□ නීවරණ පහකි (පංච නීවරණ)

1. කාමච්ඡන්ද
2. ව්‍යාපාද
3. ටීන මිද්ධ
4. උද්ධච්ච කුක්කුච්ච
5. විචිකිච්චාව

01 කාමච්ඡන්දය

▶ කාම වස්තු කෙරෙහි ආශාව සිතෙහි බහුලව පැවතීමයි. මේ නිසා යහපත් සිතිවිලි හෝ උගත් දෙය මතකයට නගා ගැනීමට අපහසුය.

▶ ණය කරුවෙකු ණය හිමියාට ඇති බැඳීම මෙන් කාමය නිසා සසරට බැඳී සිටින බව සාමඤ්ඤඵල සූත්‍රයෙහි දේශනා කර ඇත.

උපමාව :- ජලයට යම් වර්ණයක් එක් කළ විට ඒ තුළ කිසිවක් නොපෙනේ.

02 ව්‍යාපාදය

▶ සිතෙහි පවතින තරඟ ව යි. එවිට යහපත් සිතිවිලි හෝ උගත් දෙය මතකයට නගා ගත නොහැකි වේ. පිත අධික ව ඇත්තා ආහාරයෙහි රසය නොදන්නා සේ තරඟව සිතෙහි ඇති තැනැත්තා සමාධියෙහි වටිනාකම නොදනී.

▶ මෙය දුරු කිරීමට මෛත්‍රිය ප්‍රභූණ කළ යුතුය.

උපමාව :- රත් වී බුබුළු නගින ජලයෙහි යමක් දැකිය නොහැකිය.

03 ජීන මිද්ධ

- සිතෙහි කයෙහි නිදිමන ගතිය, උදාසීන කම යි. පාඩම් කළ දැ මතකයට නග ගත නොහැකිවේ.
- පමණ දැන ආහාර ගැනීම, ශරීරයේ ඉරියව් වෙනස් කරමින් අලුත් අලුත් ක්‍රියාවන් හී නිරත වීමෙන්, ආරම්භක ධාතු, නික්කම ධාතු, පරක්කම ධාතු යන අවස්ථා තුනට අනුව වීර්යය වැඩිමෙන් ජීනමිද්ධය දුරුකළ හැකිය.

උපමාව :- ජලයෙහි පාසි ඇත්නම් එහි කිසිවක් නොපෙනේ.

04 උද්ධව්ව කුක්කුච්ච

- **උද්ධව්වය යනු** - සිතේ පවතින නොසන්සුන්කම, වංචල ගතිය, විසිරෙන ගතිය, අරමුණක නොපවතින ගතිය යි.
- **කුක්කුච්ච යනු** - කළ නොකළ වැරදි දේ පිළිබඳ ව තැවෙන ලතවෙන ස්වභාවය යි.
- සිතේ සමාධිය ගොඩනැංවිය යුතු බව දැඩි ව සිහි කරන්නේ නම් උද්ධව්ව කුක්කුච්චය පාලනය කරගත හැකිය.

උපමාව :- ජලය කැළඹී ඇත්නම් එහි කිසිවක් නොපෙනේ.

05 විචිකිච්චාව

- මෙහි සාමාන්‍ය අදහස සැකය යි. එහෙත් සෑම දෙයක් පිළිබඳව ම ඇතිවන සැකය, කුතුහලය පිළිබඳ ව මෙහි දී අදහස් නොවේ.
- මේ නිසා නිශ්චිත තීරණයක සිටිය නොහැකිවේ. වනයේ අතරමං වූවෙකු හා සමානයි.

1. බුදුරදුන් පිළිබඳ ව සැක ඇති වීම.
2. ධර්මය පිළිබඳ ව සැක ඇති වීම.
3. සංඝයා පිළිබඳ ව සැක ඇති වීම.
4. සීල, සමාධි, ප්‍රඥා යන ත්‍රිශික්ෂා පිළිබඳ ව සැක ඇති වීම.
5. පෙර භවය පිළිබඳ ව සැක ඇති වීම.
6. අනාගත භවය පිළිබඳ ව සැක ඇති වීම.
7. පෙර- අනාගත භව දෙක ම පිළිබඳ ව සැක ඇති වීම.
8. පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය පිළිබඳ ව සැක ඇති වීම.

උපමාව :- බොර ජලයෙහි කිසිවක් පැහැදිලිව නොපෙනේ.

සමථ භාවනාව හැඳින්වෙන වෙනත් නම්..

- විත්ත භාවනාව. (සිත දියුණු කරන නිසා.)
- සමාධි භාවනාව. (සිත සමාධිගත කෙරෙන නිසා.)

සමථ භාවනාව සඳහා යොමු වීමේ දී මුලින්ම අවශ්‍ය වන්නේ..සිල්වත් බවයි

එහි දී ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ හික්මිය යුතුයි.

- සමමා වාචා
- සමමා කම්මන්ත
- සමමා ආජීව

සීලයෙන් යුතුව සමථ භාවනාව සඳහා යොමුවන පුද්ගලයෙකු තුළ මෙම ගුණාංග තිබිය යුතුයි.

- ඉන්ද්‍රිය සංවරය. (ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස යන ඉන්ද්‍රියන් සංවර කර ගැනීම.)
- සති සම්පජ්ඣය. (හිඳීම, සිටීම, ඇවිදීම ආදී සියලු ක්‍රියාවන්හී අවබෝධයෙන් යුක්ත වීම.)
- සන්තුට්ඨිතා.(ලද දෙයින් සතුටු වීම.)

සමථ භාවනාව වඩන පුද්ගලයෙකු අනුගමනය කළ යුතු ඉතා වැදගත් කරුණ ආචාර්යවරයෙකුගෙන් උපදෙස් ලබා ගැනීමයි.

(මෙහි දී භාවනා යෝගියාගේ වර්තයට අනුව සුදුසු කර්මස්ථානයක් එම ආචාර්ය වරයා ලබාදෙයි.)

පුද්ගල වර්ත වර්ග හය

1. රාග වර්ත - ආශාව අධික වර්ත
2. දෝස වර්ත - ද්වේෂය අධික වර්ත
3. මෝහ වර්ත - මුළාව, මෝඩකම අධික වර්ත
4. සද්ධා වර්ත - ශ්‍රද්ධාව මූලික වූ වර්ත
5. බුද්ධි වර්ත - බුද්ධිය මූලික වූ වර්ත
6. චිත්තක වර්ත - තර්කානුකූලව විමසුම් සිතීන් කටයුතු කරන වර්ත

සමථ භාවනා සඳහා යොදා ගත හැකි කර්මස්ථාන හෙවත් කමටහන් 40කි.

- දස කසිණ - 10
- දස අසුභ - 10
- දස අනුස්සති - 10
- චතු අප්පමඤ්ඤා - 04
- ආභාරේ පටික්කුල සඤ්ඤා - 01
- චතු ධාතු වචන්ථාන - 01
- සතර ආරුප්ප - 04

පුද්ගලයෙකුගේ වර්ත ස්වභාවය තීරණය කිරීමේ දී ඒ සඳහා පාදක කරගත හැකි කරුණු,

- ඔහු සිතන පතන ආකාරය
- ඔහුගේ රූපි අරුවිකම්
- ඔහුගේ ඇවතුම් පැවතුම්

භාවනාවට පිවිසෙන තැනැත්තා ඉටුකර ගත යුතු පූර්ව අවශ්‍යතා

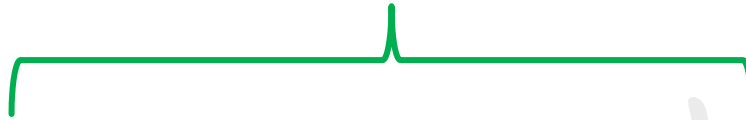
- ❖ කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය. (කුසලයට මග පෙන්වන, යහපතට යොමු කරන මිතුරන් ඇසුර.)
- ❖ සිල්වත් වීම. (කය වචන දෙකෙහි සංවර බව.)
- ❖ ධර්ම ශ්‍රවණය. (නිතර නිතර ධර්මය ඇසීම.)
- ❖ චීර්යය. (උත්සාහයෙන්, කැපවීමෙන් ක්‍රියා කිරීම.)
- ❖ ප්‍රඥාව. (විනිවිද දකින නුවණ.)

සමථ භාවනාව සඳහා යොදා ගත හැකි ඉරියව්

- I. සිටි ඉරියව්ව
- II. සක්මන් ඉරියව්ව
- III. හිඳි ඉරියව්ව
- IV. වැතිරීමේ ඉරියව්ව

සමථ භාවනාව වැඩිමෙන් ලබාගත හැකි උසස්ම ඵල

පඤ්ච අභිඤා අෂ්ටසමාපත්ති

පඤ්ච අභිඤා

- 1. ඉද්ධිවිධ ඤානය (සාද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය පෑමේ නුවණ)
- 2. දිබ්බසෝත ඤානය (පියවි කනට නොඇසෙන ශබ්ද ඇසීමේ නුවණ)
- 3. පරචිත්ත විජානන ඤානය (අන්‍ය සිත් කීමේ නුවණ)
- 4. පුබ්බේ නිවාසානුස්සති ඤානය (පෙර විසූ හවයන්දැන ගැනීමේ නුවණ)
- 5. දිබ්බ චක්ඛු ඤානය (පියවි ඇසට නොපෙනෙන රූප දැකීමේ නුවණ)

අෂ්ටසමාපත්ති

- 1. ප්‍රථම රූප ධ්‍යානය
- 2. ද්විතීය රූප ධ්‍යානය
- 3. තෘතීය රූප ධ්‍යානය
- 4. චතුර්ථ රූප ධ්‍යානය
- 5. ආකාසනඤ්ඤාභ්‍යාසනය
- 6. විඤ්ඤාණඤ්ඤාභ්‍යාසනය
- 7. ආකිඤ්චඤ්ඤාභ්‍යාසනය
- 8. නේවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤාභ්‍යාසනය

දෛනික ජීවිතයට සමථ භාවනාවෙන් ලැබිය හැකි ප්‍රයෝජන.

- ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ ආදී කෙලෙස් සිතුවිලි පාලනය වේ.
- ධාරණ ශක්තිය වැඩිවේ.
- පොත පත පාඩම් කිරීමේ දී වෙනදාට වඩා පහසුවක් දැනේ.
- සිතෙහි තෘප්තිමත් ස්වභාවයක් ඇතිවේ.
- අසහනය නැති වී ප්‍රසන්න පෙනුමක් ඇතිවේ.
- කායික රෝග පීඩා අඩු වීමෙන් නිරෝගිවේ.
- සිත විසිර යාමට නොදී එකඟ කර ගැනීමට උපකාරීවේ.

සමථ භාවනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොව පහළ වීමට පෙර පටන් භාරතයේ පැවති බවට සාක්ෂි.

- ❖ කාලදේවල හෙවත් අසිත තවුසා උසස් ධ්‍යානලාභියෙකු වීම.
- ❖ ආලාරකාලාම තවුසා සප්ත සමාපත්තිලාභියෙකු වීම.
- ❖ උද්දකරමපුත්ත තවුසා අෂ්ට සමාපත්තිලාභියෙකු වීම.

05 පාඩම

විදසුන් වඩන්තෝ අති තතු දකින්නෝ

විදර්ශනා යන්නෙහි අදහස “විශේෂෙන පස්සනීති විපස්සනා”
(විශේෂ වශයෙන් බලයි, දකිය යනු විදර්ශනාවයි.)

යථාර්ථය මනා නුවණින් විශේෂයෙන් දැකීමයි. එනම් ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැකීමයි.

විදර්ශනා භාවනා හඳුන්වන වෙනත් නම්,

ත්‍රිලක්ෂණ භාවනාව :- ත්‍රිලක්ෂණය මෙතෙහි කිරීමට උගන්වන බැවින් මෙම නමින් හඳුන්වයි.

ප්‍රඥා භාවනාව :- ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින නුවණ ලබාදෙන බැවින් මෙම නමින් හඳුන්වයි.

(සමථ භාවනාවෙන් යටපත් කරන කෙලෙස් මුලිනුපුටා දමන අතර නිවන් අවබෝධය සදහා උපකාරීවේ.)

ලෝකය හා ජීවිතය පිළිබඳ අපට ඇතිකරගත හැකි අවබෝධය ආකාර දෙකකි.

1. සම්මුති සත්‍යාවබෝධය.
2. පරමාර්ථ සත්‍යාවබෝධය.

01 සම්මුති සත්‍යය

- සම්මුති සත්‍යය යනු ...
- ✓ සාමාන්‍ය ලෝක ව්‍යවහාරය යි. එය යථාර්ථය නොවේ. අපි බොහෝ විට එයින් නොමගට යන්නෙමු. මුලාවට පත්වන්නෙමු.

02 පරමාර්ථ සත්‍යය

- පරමාර්ථ සත්‍යය යනු ...
- ✓ යම් වස්තුවක් පද්ධි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ ආදී වශයෙන් බෙදා දැක්වීමෙන් පසු තවදුරටත් බෙදා දැක්විය නොහැකි තත්ත්වය අවබෝධය යි. එය යථාර්ථය යි.
- විදර්ශනාව වැඩිමේ දී ස්කන්ධ ධර්මයන් අනුව ත්‍රිලක්ෂණය මෙතෙහි කළ යුතුය
- ස්කන්ධ යනු,
 - සමුහය, රාශිය යන තේරුම් වේ.
 - ලෝකය යනු ද සත්ත්වයා යනු ද ස්කන්ධ සමුහයක් පමණි.

බුදුරදුන් දේශනා කරඇති පරිදි ස්කන්ධ පහකි

- රූප - I. රූප ස්කන්ධය - (ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය ආදී භෞතික සැකැස්ම.)
- නාම {
 - ii. චේදනා ස්කන්ධය - (චින්දනය, විදීම.)
 - iii. සඤ්ඤා ස්කන්ධය - (හැඳිනීම, සිත් තුළ උපදින සටහන්, නිමිති.)
 - iv. සංඛාර ස්කන්ධය - (වේතනා, රැස් කිරීම.)
 - v. විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය - (අරමුණු දැන ගැනීම.)

විදර්ශනාවට අනුව හෙවත් ත්‍රිලක්ෂණයට අනුව ලෝකය දෙස බැලීමෙන්...

- අනිත්‍ය වූ ස්කන්ධ ආදී ධර්ම අනිත්‍ය බව ද දුක් සහිත වූ එම ධර්ම දුක් සහිත බව ද, අනාත්ම වූ එම ධර්ම අනාත්ම බව ද අසුභ වූ එම ධර්ම අසුභ බව ද දැකිගත හැකිය.
- ලෝකයා විසින් සත්ත්වයා යනුවෙන් කියනු ලබන ස්කන්ධ ධර්මයන්ගේ සවභාවය අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම යන ත්‍රිලක්ෂණයට අනුව බැලීම තුළින් යථාර්ථය හෙවත් පරමාර්ථ සත්‍යාවබෝධය ලැබේ.

ස්කන්ධ ධර්මයන් ත්‍රිලක්ෂණයට අනුව මෙනෙහි කළ යුතු අයුරු...

- ✓ රූපය අනිත්‍ය ය. නිත්‍ය, ස්ථිර සදාකාලික නොවන්නේය. නැසෙන සුලු ය.
- ✓ රූපය අනිත්‍ය වන බැවින් දුක් සහිතය, එහි සැපතක්, සුවයක් නැත. දුක ම උපදවන සුලුය.
- ✓ රූපය දුක් සහිත වන බැවින් අනාත්මය. මගේ ය, මම ය, මගේ ආත්මය යයි සැලකිය නොහැකිය. ආත්මය යනුවෙන් දෙයක් නැත.

විදර්ශණාවෙන් යුත් (ත්‍රිලක්ෂණයට අනුව බලන) පුද්ගලයෙකු තුළ දැකිය හැකි ලක්ෂණ.

- වාමි, අවම බලාපොරොත්තු ඇති (අල්පේච්ඡ) ජීවිතයක් ගත කරයි.
- අසීමිත ආශාවන්ගෙන් (මහිච්ඡතාවයෙන්) තොරවෙයි.
- ලද පමණින් සතුටු වෙයි.
- පහසුවෙන් පෝෂණය කළ හැක්කෙකු වෙයි.
- බොහෝ වැඩ කටයුතු වලින් තොර වෙයි. විවේකී වෙයි.
- කවර සම්පතක වුව ද ගිණු විමෙන් අරුතක් නැතැයි දකිය.
- අටලෝ දහමින් නොසැලෙයි.
- අන්තගාමී හෝ අන්තවාදී නොවේ.
- මානසෙන් තොරවෙයි.

06 පාඩම

සසුන් කෙත සරු කළ, උතුමෝ ගුණැති පෙරකල

වැලිවිට අසරණ සරණ සිරි සරණංකර සංසරාජ මාහිමිපාණන් වහන්සේ

- ➔ සරණංකර හිමියන් පහළ වන යුගයේ මෙරට පැවති සමාජ ශාසනික තත්ත්වය
- ❖ කන්ද උඩරට රාජධානිය නායක්කාර් වංශික අබ්බොද්ධ රජවරුන්ගේ පාලනයට යටත් විමෙන් දේශීය බෞද්ධ සංස්කෘතික ක්‍රමයෙන් පරිහානියට පත් වෙමින් පැවතීම.
- ❖ එක් උපසම්පදා භික්ෂුවක් හෝ සොයා ගැනීම අසීරු වන තරමට ශාසනය පරිහානියට පත්ව තිබීම.
- ❖ අධ්‍යාපනය ලැබීමට පොත්පත් මෙන් ම ගුරුවරුන් ද සොයා ගැනීම ඉතා ම දුෂ්කර වීම.
- ❖ භික්ෂූන් නමින් පෙනී සිටි ඇතැම්හු අඹුදරුවන් පෝෂණය කළ අතර ඇතැම්හු ධනවත් රදල පවුල්වලට පණිවිඩ ගෙන යාම් ආදී මෙහෙවර කිරීම.
- ❖ එමෙන් ම ඔවුහු ධර්ම විනය පිළිබඳ දැනුමෙන් මෙන් ම ශික්ෂණයෙන් ද පිරිහී සිටීම.

සරණංකර හිමියන් ශාසනික දියුණුව උදෙසා කළ කාර්යයන්

- බුද්ධ ශාසනය නගා සිටුවීමේ අධිෂ්ඨානයෙන් ශාසනමාමක පිරිස් සංවිධානය කිරීම.
- ඒ සඳහා “සිල්වත් සමාගම” නමින් සංවිධානයක් පිහිටුවා ගැනීම.
- දුසිල්වතුන්ගේ බාධක හිරිහැර මැද පා ගමනින්ම ගම් දනව් සිසාරා වඩිමින් ධර්මය දේශනා කරමින්, පැවිදි වීමට කැමති බොහෝ පිරිසක් සිල්වත් සමාගමට එක් කර ගැනීම.
- බොදු දු දරුවන්ගේ ශාසනමාමක බව ද දියුණු කිරීමට ක්‍රියා කිරීම.
- ධර්ම ඥානය මෙන් ම වත් පිළිවෙත් ප්‍රගුණ කර සසුනේ වර පැවැත්ම කැමති හික්ෂුන් වහන්සේ බිහි කිරීමට කටයුතු කිරීම.

සරණංකර හිමියන් ශාසනික දියුණුව උදෙසා කළ කාර්යයන්

- කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජතුමාගේ උදවු ඇතිව සියම් දේශයෙන් උපසම්පදාලාභී හික්ෂුන් වහන්සේලා මෙරටට මෙරටට වැඩම වීම.
- සරණංකර හිමියන් ඇතුළු හික්ෂුන් වහන්සේලා හය නමක් උපසම්පදාව ලබා ගැනීම.
- උඩුනුවර නියම කන්දේ පිරිවෙනක් පිහිටුවීම.
- අනුරාධපුර, දඹුල්ල, පොළොන්නරුව ආදී බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන ප්‍රතිසංස්කරණය කරවා නිසි පරිදි පුද පූජා පැවැත්වීමට කටයුතු කිරීම.
- මහනුවර පැවැත් වූ දේවාල පෙරහැරට ශ්‍රී දන්ත ධාතූන් වහන්සේට උපහාර දැක්වීමේ මාලිගාවේ මහ පෙරහැර ද එක් කිරීම.
- වටිනා ධර්ම ග්‍රන්ථ රැසක් රචනා කිරීම.

සරණංකර හිමියන් විසින් රචිත ධර්ම ශාස්ත්‍රීය ග්‍රන්ථ

1. මුණිගුණාලංකාරය
2. සාරාර්ථ සංග්‍රහය
3. රතනත්‍රය ප්‍රණාම ගාථා සන්නය
4. සතර බණවර සන්නය

සරණංකර හිමියන්ගේ වර්තමානයේ ගත හැකි ආදර්ශ...

- ✓ ත්‍රිවිධ රත්නය පිළිබඳ ව අපරිමිත ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්ත වීම.
- ✓ ශික්ෂාකාමී හා අල්පේච්ඡ ව ජීවත් වීම.
- ✓ විවිධ දුෂ්කරතා මැද වුව ද අධ්‍යාපනය පිළිබඳ දැඩි ඇල්මක් දැක්වීම.
- ✓ සිසු දරුවන්ට උදවු කිරීමට තිබූ කැමැත්ත.
- ✓ නාරභංකාර බව.
- ✓ ස්ථීර අධිෂ්ඨානය.

දුටුගැමුණු මහ රජතුමා

දුටුගැමුණු රජතුමාගෙන් සිදු වූ සමාජ ශාසනික සේවාව

- විදේශීය ආක්‍රමණිකයන්ගෙන් රට ජාතිය බේරා ගැනීම.
- සම්බුද්ධ ශාසනයේ විරස්ථිතිය සඳහා කටයුතු කිරීම.
- මහා සංඝ රත්නය කෙරෙහි ගෞරවයෙන් කටයුතු කිරීම.
- මහා විහාරය වඩාත් අංග සම්පූර්ණ ලෙස විවිධ ගොඩනැගිලි වලින් යුක්ත ව දැකුම්කල සුවසල් බෞද්ධ මධ්‍යස්ථානයක් බවට පත් කිරීම.
- සෑම ගමක ම ධර්ම දේශකයන් ලවා ධර්ම දේශනා පැවැත්වීමට ධර්ම පූජා සිදු කිරීමට ද කටයුතු සැලසීම.
- වෙසක් උත්සවය පැවැත්වීම.
- ආරෝග්‍යශාලා පිහිටුවා ගිලන්හල් සේවාවක් ආරම්භ කිරීම.
- බෞද්ධ ලෝකයාගේ මුදුන්මල්කඩක් බඳු රුවල්වැලි සෑය ඉදිකිරීම හා තවත් වෙහෙර විහාර හැට අටක් දිවයිනේ විවිධ ප්‍රදේශවල කරවීම.
- ලෝවාමහා ප්‍රාසාදය යනුවෙන් හැඳින්වෙන අසිරිමත් ගොඩනැගිල්ල ඉදි කරවීම.
- ලෝවාමහා ප්‍රාසාදය යනුවෙන් හැඳින්වෙන අසිරිමත් ගොඩනැගිල්ල ඉදි කරවීම.
- ලෝවාමහා ප්‍රාසාදය යනුවෙන් හැඳින්වෙන අසිරිමත් ගොඩනැගිල්ල ඉදි කරවීම.

දුටුගැමුණු රජතුමාගේ චරිතයෙන් අපට ලබාගත හැකි ආදර්ශ

- රටේ ස්වාධීනත්වය ආරක්ෂා කර ගැනීම වෙනුවෙන් ස්ථීර අධිෂ්ඨානයෙන් යුතුව කටයුතු කිරීම.
- සම්බුද්ධ ශාසනයේ විරස්ථිතියත් සංවර්ධනයත් උදෙසා ශ්‍රද්ධාවෙන් හා ඕනෑකමින් කටයුතු කිරීම.
- සංසරතනයේ අවවාද අනුශාසනා පිළිගැනීම හා ඔවුන් කෙරෙහි ගෞරවයෙන් කටයුතු කිරීම.
- යුද්ධයේ දී මිය ගිය ප්‍රතිවාදියාට පවා ගරු කිරීම.
- ධර්ම ශ්‍රවණයට දැඩි කැමැත්තක් දැක්වීම.
- අවස්ථාව ලද සෑම විටම පුණ්‍ය ක්‍රියාවන්හි නිරත වීම.

07 පාඩම

මහලු වියෙහි දුක් නොවන්න තුරුණු දිවිය ගොඩනගන්න.

➤ **මෙම පාඩමෙහි හමුවන, අනුවණයින්ගේ ජීවිතවලට උපමා කළ සිදුවීම් දෙක**

1. සිඳි ගිය පොකුණ දෙස බලා සුසුම් හෙළන මහලු කොස්වා ලිහිණියාගේ සිද්ධිය.
2. මහවනයෙහි දිරා ගිය කොළ රොඩු අතර පතිත වූ ඊතලය පිළිබඳ සිද්ධිය.

මහලු කොස්වා ලිහිණියාගේ සිද්ධිය ඇතුළත් ධම්ම පද ගාථාව හා අර්ථය.

ගාථාව

අවරිත්වා බ්‍රහ්ම චරියං
 අලද්ධා යොබ්බතේ ධනං
 ජිණ්ණ කොස්ථාව ක්‍රියාන්ති
 බීත මච්චේච පල්ලලේ

ධම්ම පදය, ජරා වග්ගය, 10 ගාථාව

අර්ථය

උතුම් ශීලා දී පිළිවෙත්හි ද නොයෙ දී තරුණ වියේ දී උපන් ධනය රැක ගැනීමෙන් හා නූපන් ධනය ඉපදවීමෙන් ද තොර ව ජීවත් වන්නෝ වැසි සමයෙහි මසුන් අල්ලා නොගෙන පසු ව සිදී ගිය පොකුණ දෙස බලා පසුතැවිලි වන මහලු කොස්වා ළිහිණියන් මෙන් පසු තැවෙන්නෝ ය. සුසුම් ලන්නෝ ය.

මහ වනයෙහි වැටී දිරාපත් වන ඊතලය පිළිබඳ සිද්ධිය ඇතුළත් ධම්මපද ශාඛාව හා

අර්ථය

ශාඛාව

අවරිත්වා බ්‍රහ්මවරියං
අලද්ධා යොබ්බතේ ධනං
සෙන්ති වාපාතිත්ථිණාව
පුරාණානි අනුත්ථුනං

ධම්ම පදය, ජරා වග්ගය, 11 ශාඛාව

අර්ථය

උතුම් වූ ශීලාදී ගුණධර්මයන් සම්පූර්ණ කිරීම ද නොකොට තරුණයෙකු ලෙස තම හැකියාව යොදවා ධනය උපයා ගැනීමෙහි ද නිරත නොවී කෙළී දෙලෙන් ජීවත් වන්නෝ දුන්නෙන් විදින ලද ඊතලය වේගයෙන් ගොස් වනයේ වැටී දිරාපත් ව යන්නාක් මෙන් වැඩිහිටි වයසට පත් වූ විට පෙර කළ කී දෑ සිහි කරමින් සුසුම් ලති. ජීවිතයේ පලක් නොලබති.

ඉහත ධම්ම පද ශාඛාවන්හි සරල අදහස...

1. උසස් ගුණ දහම ද නොපුරා, ධනය ද උපයා නොගන්නා තරුණයාට සිදු වන්නේ පසු ව සසුතැවිලි වීමට ය.
2. තමාගේ ම නුසුදුසු පැවතුම් ගැන සිතමින් දුක් විඳීමට ය.

ජීවිතය ජයගත් තරුණයෙකුට කළ දේශනාව ඇතුළත් ධම්ම පද ශාඛාව හා අර්ථය.

ශාඛාව

උට්ඨානවතෝ සතිමතෝ
සුචිකම්මස්ස නිසම්මකාරිනෝ
සඤ්ඤතස්සව ධම්ම ජීවිතෝ
අප්පමත්තස්ස යසෝහි වඩ්ඪති

අර්ථය

උත්සහවත්ත වූ, මහා සිහිය ඇති, නිවැරදි දෙය පරික්ෂාකාරීව කරන, හික්මීමෙන් යුත් දැහැමිව ජීවත් වන තැනැත්තාගේ යසස වැඩෙන්නේය.

ඉහත ශාඛාවෙහි සදහන් යසස් වර්ධනයට හේතුවන හැකියාවන් හා ගුණ ධර්ම 7කි.

1. උට්ඨානවතෝ
 - උත්සහවත්ත බව, නොපසුබස්නා චීර්යය, කායශක්තිය හා චිත්ත ශක්තිය නොමදව යොදවා වැඩ කිරීම.
2. සතිමතෝ
 - එලඹ සිටි සිහිය, යහපත් කල්පනාව, සතිය, හරි වැරදි දැක කටයුතු කිරීම.

3. සුවිකම්ම

- පිරිසිදුව කටයුතු කිරීම, කයින් වචනයෙන් හා සිතීන් නිදොස් දේ කිරීම.

4. නිසම්මකාරී

- නුවණින් පිරික්සා, සිතා විමසා කටයුතු කිරීම.

5. සඤ්ඤත

- දමනය වීම, සංයත බව, හික්මීම, ශීලයෙන් කය වචනය හික්ම වීම.

6. ධම්මඡ්චි

- දැහැමි ව ජීවත් වීම, සම්මා ආජීවය.

7. අප්පමත්ත

- අප්‍රමාදය, ප්‍රමාද නොවීම, ජීවිතයේ අභිවෘද්ධියට දියුණුවට හානිකර දේ නොකිරීම.

8 පාඩම

අනුසස් දැක සිල්වත් වෙමු

➤ සීලය යනු...

කාය වාචානං සමෝදානං සීලං
(කය වචන දෙකෙහි සංවරකම ශීලය යි.)

ශීලයෙහි ප්‍රධාන ප්‍රභේද දෙකකි.

1. සමාදානය :-

කළ යුතු දේ හෙවත් සිරිත්

2. වීරමණය :-

නොකළ යුතු දේ හෙවත් විරිත්

සිල් රැකීමෙන් ලැබෙන ප්‍රධාන ආනිසංස පහකි.

1. මහත් වූ හෝග සම්පත් අත්පත් කර ගැනීම.
2. කීර්තිය පැතිරීම.
3. ඕනෑම පිරිසක් මැදට නිරිභයව එළඹීමට හැකි වීම.
4. සිහි මුලා නොවී කලුරිය කිරීම.
5. මරණින් මතු සුගතියෙහි උපත ලැබීම.

01 සිල් රැකීමෙන් මහත් වූ හෝග සම්පත් අත්පත් කර ගත හැකි ආකාරය.

- ❖ සිල්වත් පුද්ගලයා නිරන්තරයෙන් උද්යෝගිමත් ව අප්‍රමාදී ව ක්‍රියාකරන බැවින් මහත් වූ හෝග සම්පත් වල හිමි කරුවෙකු වේ.
- ❖ සිල්වත් පුද්ගලයා හෝග විනාශයට හේතු වන දුසිරිතෙන් වැළකී සුසිරිතෙහි යෙදෙන බැවින් හෝග සම්පත් වල හිමි කරුවෙකු වේ.

සිභාලෝවාද සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන හෝග විනාශයට හේතුවන කරුණු හය

1. මදයට හා ප්‍රමාදයට හේතුවන මදාසාර භාවිතය.
2. නුසුදුසු වේලාවන්හි මංමාවත්වල සැරිසැරීම.
3. නැටුම් ගැයුම් වැයුම් හී ලොල් බව.
4. සුදුවෙහි යෙදීම.
5. පවිටු මිතුරන් ඇසුර.
6. අලසකමින් කල් ගෙවීම.

02. සිල් රැකීමෙන් කීර්තිය පැතිරෙන ආකාරය.

- ❖ ශීලයෙහි පිහිටා කටයුතු නොකරන පුද්ගලයාට හිමි වන්නේ අපකීර්තිය යි.
- ❖ පරපණ නොනසන, සොරකමින් වැළකුණු, වැරදි කාම සේවනයෙන් වැළකුණු, බොරුවෙන් තොර, මද්‍යසාරයෙන් වැළකුණු, පුද්ගලයාට කීර්තිය හිමිවෙයි.
- ❖ මෙවැනි පුද්ගලයා පිළිබඳව සමාජය ප්‍රශංසනාත්මකව අගය කරයි.

03. සිල් රැකීමෙන් ඕනෑම පිරිසක් මැදට නිර්භයව එළඹීමට හැකි වන ආකාරය.

- ❖ සතුන් මැරීම, සොරකම් කිරීම ආදී පඤ්ච දුශ්චරිතයෙහි නොයෙදෙන බැවින් ඔහු තුළ බිය හා සැකය නැත.
- ❖ තමා සිදු කළ දෑ පිළිඳව හාද සාක්ෂියට එකඟව තමා දන්නා බැවින් සභාවක් ඉදිරියේ සෘජුව පෙනී සිටීමේ ආත්ම ශක්තියක් ඔහුට ඇත.
- ❖ සිල් රකින්නා පඤ්ච දුශ්චරිතයෙහි නොයෙදෙන බැවින් සමාජයේ සාමකාමී බව හා සුභදතාව ආරක්ෂා කරයි.

04. සිල් රැකීමෙන් සිහි මූලා නොවී කලුරිය කිරීම හැකි බව.

- ❖ දුසිල්වත් ව කටයුතු කරන්නාගේ මරණාසන්න මොහොත බොහෝ විට බියකරුය.
- ❖ සිල්වත්ව ජීවත් වන්නා මරණයට බිය නොවේ. ඔහු තමා සුගතියක උපදින බව දනී.
- ❖ මරණාසන්න මොහොතේ තමා කළ හොඳ සිහිපත් වීමෙන් සුගතියම දැක සිහියෙන් යුතුව කලුරිය කරයි.

05. සිල් රැකීමෙන් මරණින් මතු සුගතියෙහි උපත ලබන ආකාරය.

- ➔ අකුසල කර්ම කළ තැනැත්තා මරණින් මතු දුගතියේ උපදින අතර අකුසලයෙන් වැළකී කුසල කර්ම කළ තැනැත්තා මරණින් මතු සුගතියාමී වේ.
- ➔ මේ අනුව පව අකුසලය පිළිකුල් කරමින් එම ක්‍රියා වලට උපන් බිය ඇතිව ජීවත් වන බැවින් ද, පින් කුසලය උතුම් කොට සලකමින් එම ක්‍රියාවන්ට යොමු වී සිටින බැවින් ද සිල්වතා සුගතියක ම උප දී.

පුහුණුවට

යෝ වේ වස්සසතං ජීවේ
 දුස්සිලෝ අසමාහිතෝ
 ඒකාහං ජීවිතං සෙය්යෝ
 සීල වත්තස්ස කුමාරිනෝ

(ධම්ම පදය - සහස්ස වග්ගය)

“දුශ්ශීල ව නොසන්සුන් සිත් ඇති ව අවුරුදු සියක් ජීවත් වීමට වඩා සිල්වත්ව සන්සුන් සිත් ඇති ව එක දවසක් ජීවත් වීම ශ්‍රේෂ්ඨ ය”

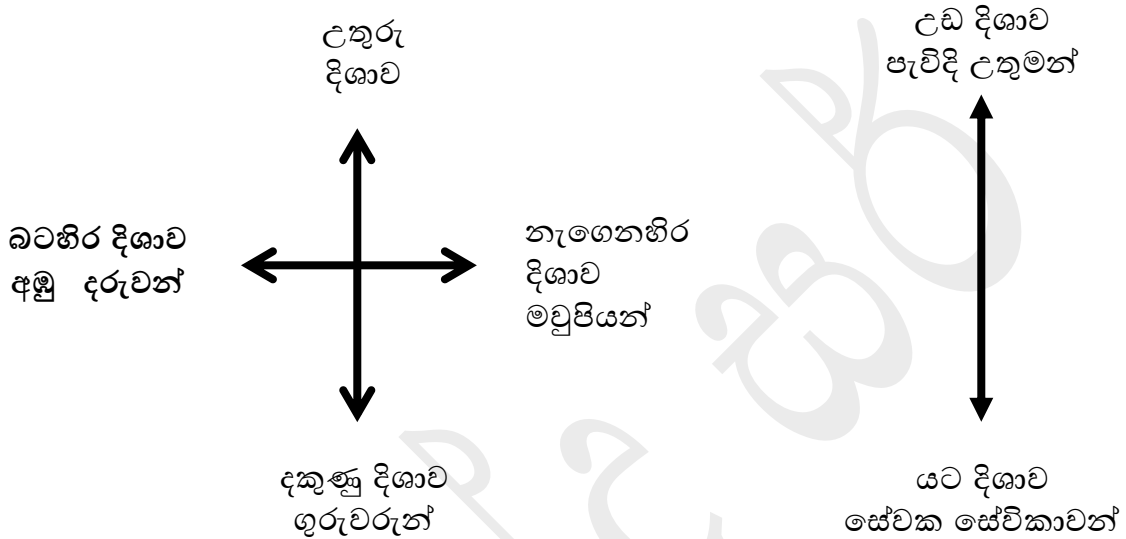
09. පාඩම

සබඳතා රකින මිනිස් යුතුකම්

සිභාලෝවාද සූත්‍රය

- ✓ නිවැරදි දිසා නමස්කාරය පැහැදිලි කරමින් බුදුන් වහන්සේ විසින් සිභාල නම් තරුණයාට දේශනා කරන ලද්දකි.
- ✓ සමාජයක යහපැවැත්ම සඳහා ඒ ඒ සමාජ කොටස් අතර ඉටු විය යුතු යුතුකම් සවිස්තරව සිභාලෝවාද සූත්‍රයේදී දේශනා කර ඇත.

සිභාලෝවාද සූත්‍රයට අනුව සමාජය සදිසාවන්ට බෙදී ඇති ආකාරය.

මවුපිය - දූ දරු සබඳතාව

සමාජයේ දක්නට ලැබෙන ප්‍රධාන සමාජ කණ්ඩායම් දෙකක් ලෙස දෙමාපියන් හා දරුවන් දැක්විය හැකිය. දෙමාපියන් හා දරුවන් අතර යහපත් සබඳතාවක් පවත්වා ගැනීම දෙපක්ෂයේ ම යහපතට හේතු වේ. මවුපියන් **පූර්ව දිශාවට (නැගෙනහිර)** උපමාකොට දක්වා ඇත්තේ දරුවෙකු මවුකුස පිළිසිඳ ගත් දිනයේ පටන් ඇති දැඩි කරනු ලබන්නේ දෙමාපියන් නිසාවෙනි. දරුවන් පාසල් අධ්‍යාපනය ලැබීමට පෙර දැනගතයතු බොහෝ දේ උගන්වනු ලබන්නේ දෙමාපියන් නිසාවෙන් **පුබ්බාවරිය(මුල්ගුරුවරු)** වශයෙන් හඳුන්වයි. මහා බ්‍රහ්මයා තුළ පවතිනවා යැයි සැලකෙන මෙන්තා, කරුණා, මුදිතා, උපේක්ඛා යන සතර බ්‍රහ්ම විභරණ දෙමාපියන් දරුවන් කෙරෙහි දක්වන බැවින් **බ්‍රහ්ම, පුබ්බදේව** යන විශේෂ වචන වලින් දෙමාපියන් හඳුන්වයි.

දරුවන්ගෙන් දෙමාපියන්ට ඉටුවිය යුතු යුතුකම්.

- මවුපියන් පෝෂණය කිරීම.
- ඔවුන්ගේ කටයුතු සොයා බලා ඉටු කර දීම.
- දෙමාපියන් රැකගෙන ආ කුල පරපුර හා ඊට සම්බන්ධ සිරිත් විරිත් ආරක්ෂා කිරීම.
- දෙමාපියන්ගෙන් හිමි වූ දේ රැක ගැනීම.
- මවුපියන් පරලොව ගිය පසු පින් අනුමෝදන් කර වීම.

දෙමාපියන්ගෙන් දරුවන්ට ඉටුවිය යුතු යුතුකම්.

- දරුවන් වරදින් මුදවා ගැනීම.
- ඔවුන් යහපත් කටයුතුවල යෙදවීම.
- ඉගෙනීමේ කටයුතුවල යෙදවීම.
- ගැලපෙන අවාහ විවාහ කර දීම.
- සුදුසු කල්හි සම්පත් පවරා දීම.

ගුරු - සිසු සබඳතාව

සමාජයේ දක්නට ඇති තවත් ප්‍රධාන සමාජ කණ්ඩායම් දෙකක් ලෙස ගුරුවරුන් හා ශිෂ්‍යයන් දැක්විය හැකිය. ඔවුන් අතර යහපත් සබඳතාවක් ගොඩනගා ගැනීමට අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් යුතුකම් කිරීම ඉතා වැදගත්ය. ශිෂ්‍යයෙකුට දෙමාපියන් හැරුණුවිට යහපත් පුරවැසියෙකු ලෙස සමාජයේ ජීවත් වීමට අවශ්‍ය ගුණ ධර්ම හා චරිත ශක්තිය ඇති කරනු ලබන්නේ ගුරුවරයා යි. එබැවින් ශිෂ්‍යයන්ගේ දක්ෂිණාවට වෙන් ගෞරවය ලැබීමට සුදුසු පිරිසක් බැවින් ගුරුවරයා දකුණු දිශාවට උපමා කර ඇත.

ගුරු - සිසු සබඳතාව

ශිෂ්‍යයන් විසින් ගුරුවරුන්ට ඉටුකළ යුතු යුතුකම්.

- ✓ දුටු විට හුනස්නෙන් නැගිටීම.
- ✓ අවශ්‍ය උපස්ථාන කිරීම.
- ✓ අවවාද අනුශාසනාවලට මැනවින් ඇහුම්කන් දීම.
- ✓ අවශ්‍ය කටයුතු ඉටු කර දීම.
- ✓ මැනවින් ඉගෙන ගැනීම.

ගුරුවරයා විසින් ශිෂ්‍යයින්ට ඉටුකළ යුතු යුතුකම්.

- ✓ මැනවින් හික්මවීම.
- ✓ මැනවින් ඉගැන්වීම.
- ✓ දන්නා සියලු ශිල්ප ශාස්ත්‍ර ඉගැන්වීම.
- ✓ තම මිත්‍රයන්ට හඳුන්වා දීම.
- ✓ ශිෂ්‍යයා ආරක්ෂා කර ගැනීම.

අඹු - සැමි සබඳතාව

සමාජයේ වැදගත්ම ඒකකයක් වන පවුලේ ප්‍රධානම සාමාජිකයන් වන්නේ බිරිය සහ සැමියා යි. පවුලේ සාමයන්, සතුටත්, දියුණුවත්, දු දරුවන්ගේ යහපතත් සැලසෙන්නේ බිරිඳත් සැමියාත් අතර ඇති සම්බන්ධය මතය. බුදුරදුන් බටහිර දිශාවට අඹුසැමියන්දක්වා ඇත. දෙවියෙකු හා දෙවභණක මෙන් අඹුසැමියන් ජීවත්වනු දැකීම බුදු සමයේ අපේක්ෂාව යි.

සැමියා විසින් බිරිඳට ඉටුකළ යුතු යුතුකම්.

- ❖ ගරු කිරීම.
- ❖ අවමන් නොකිරීම.
- ❖ පරදාර සේවනයේ නොයෙදීම.
- ❖ ගෙදර වගකීම් පැවරීම.
- ❖ ඇඳුම් පැලඳුම් සපයා දීම.

බිරිඳ විසින් සැමියාට ඉටුකළ යුතු යුතුකම්.

- ❖ ගෙදර කටයුතු මැනැවින් සංවිධානය කිරීම.
- ❖ ඇසුරු කරන පිරිසට මැනැවින් සංග්‍රහ කිරීම.
- ❖ පර පුරුෂ සේවනය නොකිරීම.
- ❖ උපයන ලද ධනය ආරක්ෂා කිරීම.
- ❖ සෑම කටයුතුකම දී ම දක්ෂ වීම හා අනලස් වීම.

යහළු - මිත්‍ර සබඳතාව

පෞද්ගලික කටයුතුවලදී මෙන්ම පොදු කටයුතු වලදී ද මිත්‍රයින්ගේ සහාය අපට අවශ්‍යය. මිත්‍රයන් දෙයාකාරය. යහපත් මිත්‍රයෝ හා ව්‍යාජ මිත්‍රයෝ වශයෙනි. යහපත් මිත්‍රයන් කල්‍යාණ මිත්‍රයන් ලෙසත් ව්‍යාජ මිත්‍රයන් මිත්‍ර ප්‍රතිරූපකයන් ලෙසත් බුදුරදු දක්වා ඇත. කල්‍යාණ මිත්‍රයන් ඇසුරත් මිත්‍ර ප්‍රතිරූපකයන්ගෙන් ඇත් වීමත් මෙලොව පරලොව යහපතට හේතු වේ. යහපත් මිත්‍රයන් උතුරු දිශාවට දක්වා ඇත්තේ උවදුරු වලින් එතෙර කරනවාය යන අර්ථයෙනි.

කුල පුත්‍රයන් විසින් මිතුරන්ට ඉටුකළ යුතු යුතුකම්.

- මිතුරාට අවශ්‍ය දේ දීම.
- ප්‍රිය වචනයෙන් කථා කිරීම.
- දියුණුව සඳහා කටයුතු කිරීම.
- සමානාත්මතාව දැක්වීම.
- නොඳවටීම.

මිතුරන් විසින් කුල පුත්‍රයාට ඉටුකළ යුතු යුතුකම්.

- දුෂිරිතෙහි වැටී ප්‍රමාද වූ මිතුරා ආරක්ෂා කර ගැනීම.
- එබඳු මිතුරාගේ වස්තුව ආරක්ෂා කර දීම.
- බියට පත් මිතුරා ඉන් මුදා ගැනීම.
- විපතට පත් මිතුරා අත් නොහැරීම.
- මිතුරාගේ අඹුදරුවන්ට සැලකීම.

සේව්‍ය - සේවක සබඳතාව

සේව්‍ය - සේවක සම්බන්ධ පවත්වා ගැනීමේ ප්‍රධාන වගකීම පවරා ඇත්තේ සේව්‍ය පක්ෂයට ය. සේවක පක්ෂය යට දිශාවට දක්වා ඇත්තේ කර්මාන්ත, ව්‍යාපාර ආදියෙහි දියුණුව, පැවැත්ම රඳා පවතින්නේ සේවකයන්ගේ ශක්තිය මත නිසාවෙනි. සේවකයින් තෘප්තිමත් වන අයුරින් ක්‍රියා කිරීම සේව්‍යයන්ගේ(භාමිපුත්‍රන්ගේ) යුතුකම බව බුදුරදුන් පෙන්වා දී ඇත.

සේව්‍යයා විසින් සේවකයාට ඉටුකළ යුතු යුතුකම්.

- ✓ සේවකයාගේ ශක්ති ප්‍රමාණයට වැඩ පැවරීම.
- ✓ සුදුසු පරිදි ආහාර හා වැටුප් ලබා දීම.
- ✓ සෞඛ්‍ය පහසුකම් සපයා දීම.
- ✓ මිහිරි ආහාරපාන ආදිය නිසි ලෙස බෙදා දීම.
- ✓ සුදුසු අවස්ථාවන්හි විවේක දීම.

සේවකයා විසින් සේව්‍යයාට ඉටුකළ යුතු යුතුකම්.

- ❖ ස්වාමියාට පළමු ව පිබිදීම.
- ❖ ස්වාමියාට පසු ව නිදා ගැනීම.
- ❖ ස්වාමියා දුන් දේ පමණක් ගැනීම.
- ❖ වැඩ කටයුතු ඉතා හොඳින් කිරීම.
- ❖ ස්වාමියාගේ ගුණ වර්ණනා කිරීම.

ගිහි - පැවිදි සබඳතාව

දැනුම් සමාජයක පදනම වන්නේ ගිහි - පැවිදි සබඳතාව මතය. බුදු සසුනේ ගිහි පිරිස උපාසක, උපාසිකා ලෙස ද පැවිදි පිරිස හික්ෂු - හික්ෂණී ලෙසත් හඳුන්වයි. මිනිස් වර්ගයා උතුම් තත්වයට පත් කිරීමට දහම් මඟ පෙන්වා දෙන හෙයින් පැවිදි පිරිස උඩ දිශාවට දක්වා ඇත. ගිහි පිරිස ආමිසයෙන් පැවිදි උතුමන්ට සංග්‍රහ කරන විට පැවිදි උතුමන් ගිහියාට ධර්ම දානයෙන් සංග්‍රහ කළ යුතුය.

ගිහියන් විසින් පැවිදි උතුමන්ට ඉටුකළ යුතු යුතුකම්.

- මෙමත්‍රී සහගත ව ක්‍රියා කිරීම.
- මෙමත්‍රී සහගත ව කපා කිරීම.
- මෙමත්‍රී සහගත සිත් පහළ කර ගැනීම.
- නිවසට පැමිණි විට සතුටින් පිළිගැනීම.
- ආමිසයෙන් සංග්‍රහ කිරීම.

පැවිදි උතුමන් විසින් ගිහියන්ට ඉටුකළ යුතු යුතුකම්

- පවින් වැළැක්වීම.
- යහපත් ක්‍රියා වල යෙදවීම.
- හොඳ හිතීන් ම අනුකම්පා කිරීම.
- නො ඇසූ දේ කියා දීම.
- ඇසූ දේ පැහැදිලි කර දීම.
- සුගතියට සග පෙන්වීම.

සදිසා නමස්කාරය සමස්ත සමාජයේ ම දියුණුවට පිටුබලයක් වන ආකාරය.

- ✓ සමාජ කණ්ඩායම් අතර අන්‍යෝන්‍ය විශ්වාසය හා බැඳීම් ඇති වේ.
- ✓ හුදෙකලා බව පහව යයි.
- ✓ මිත්‍රත්වය ගොඩනැගේ.
- ✓ දුක - සැප බෙදා හදාගෙන ජීවත් වෙයි.
- ✓ අන්‍යෝන්‍ය විරසක වීම්, ගැටුම්, බිඳ වැටීම් සමාජයෙන් තුරන් වේ.
- ✓ සාමය සමගීය තහවුරු වේ.
- ✓ ලෝකයේ අභිවෘද්ධියට හා සැපවත් බවට හේතු වේ.

පුහුණුවට

මාකා පිතා දිසා පුබ්බා
ආචාරියා දක්ඛිනා දිසා
පුත්තදාරා දිසා පච්ඡා
මිත්තාමච්චා ව උත්තරා

දාස කම්මකරා හෙට්ඨා
උද්ධං සමණ බ්‍රාහ්මණා
ඒතා දිසා නමස්සෙය්‍යා
අලමත්ථෝ කුලේ ගිහි

(සිභාලෝවාද සූත්‍රය)

10. පාඩම

රුදුරු මිනිසුන් අතර වෙමු අපි සොදුරු මිනිසුන්

පද්මාකාර ජීවිතය

සුසුබං වත ජීවාම - වේරිනේසු අචේරිනෝ
වේරිනේසු මනුස්සේසු - විහරාම අචේරිනෝ

(ධම්ම පදය - සුඛ වග්ගය)

(අපි වෙර කරන්නවුන් අතර අවේරී ව සුවසේ වාසය කරමු.)

► පද්මාකාර ජීවිතය යනු...

මඩ වතුරෙන් ඉහළට මතු වී එහි නොගැවී සිටින නෙලුම් මල් මෙන් බුද්ධා දී උතුමෝ කෙලෙස් මඩ වතුරෙන් ඉහළට නැගී එහි නොගැවී වැඩ වසන අතර, එම ජීවිතය හැදින්වෙන්නේ පද්මාකාර ජීවිතය යනුවෙනි.

පද්ම උපමාව අනුව බුදුරදුන් වදාළ ත්‍රිවිධ පුද්ගලයන්

- 01. ඉතා නොදියුණු අවම පෞරුෂ ඇති අය
(මොවුන් මඩෙහි ම ගැලී සිටින නෙලුම් පොහොට්ටු වැනි ය)
- 02. මධ්‍යම වර්ධන සහිත පෞරුෂ ඇති අය
(මොවුන් මඩ ජලය හා සම ව සිටින නෙලුම් පොහොට්ටු වැනි ය)
- 03. උත්තම පෞරුෂ ඇති බුද්ධාදී උතුමෝ
(බුද්ධා දී උතුමෝ මඩ වතුරෙන් ඉබ්බට මතු වී එහි නොගැවී සිටින නෙලුම් මල් වැනි ය.)

↪ ලෝකයේ ප්‍රධාන වශයෙන් පුද්ගල කොටස් දෙකකි.

1. අනුසෝතගාමී

(ගහක් පහලට ම ගලා යන්නා සේ, මිනිස්සු රාගයෙන් රාගයට ම, ද්වේශයෙන් ද්වේශයට ම, මෝහයෙන් මෝහයට ම, කාමයෙන් කාමයට ම, වෛරයෙන් වෛරයට ම යාම යි.)

2. පටිසෝතගාමී

(ගහක් උඩුගං බලා ගලා යන්නා සේ, මිනිස්සු රාගයෙන් විරාගයට, ද්වේශයෙන් අද්වේශයට, මෝහයෙන් අමෝහයට, වෛරයෙන් අවෛරයට යාම යි.)

බෞද්ධයන් වන අප පද්මාකාර ජීවිතයක් ගත කිරීම සඳහා කටයුතු කළ යුතු ආකාරය.

“වෛර කරන්නවුන් අතර වෛර නොකර අපි සුවසේ වසන්නෙමු. අවෛරී ව ජීවත් වන්නෙමු. රාගා දී කෙලෙස් නිසා රෝගී වූ මිනිසුන් අතර අපි කෙලෙස් ලෙඩ නොමැති ව සුවසේ වසන්නෙමු. නිරෝගී ව ජීවත් වන්නෙමු. පස්කම් සැප සෙවීමෙහි ම උනන්දු වන්නන් අතර අපි එබඳු උනන්දුවකින් තොර ව සුවසේ ජීවත් වන්නෙමු. උත්සුක මිනිසුන් අතර අනුත්සුක ව වාසය කරන්නෙමු”

(බුදුරජාණන් වහන්සේ)

- ✓ අපිරිසිදු මඩ ජලය ඉක්මවා ගිය නෙලුමක් මෙන්, අවිද්‍යාවෙන් අන්ධ වූ රාගා දී කෙලෙස්වලින් දුෂිත වූ ලෝකය තුළ ඒවා හා නොගැටී සිටීමෙන්.
- ✓ අවිද්‍යා තෘෂ්ණාදයෙහි ම නො ඇලී ගැලී නොසිට ඉන් ඔබ්බට යාමෙන්.
- ✓ සසර දුකෙහි ම නොගැලී ඉහළට මතු වීමට උත්සවත් වීමෙන්.
- ✓ අවම හා මධ්‍යම පෞරුෂ ඇත්තවුන් නොවී උපරිම පෞරුෂය ඇති අයෙකු වීම තුළින්.

පාසල් ශිෂ්‍යයන් වන අප පද්මාකාර ජීවිතයක් ගත කිරීම සඳහා කටයුතු කළ යුතු ආකාරය.

- වැරදි වලට පෙළඹෙන සිත ඉන් වළකා යහපත් දේ සඳහා යොමුකර ගැනීම.
- අවිධිමත් අපිරිසිදු සමාජ ප්‍රවාහයට හසු නොවී යහපත් ලෙස තම අරමුණු කරා යාම තුළින්.
- වැරදි බහුල සමාජ පරිසරයක දී වුව ද වැරදි නොකර සිටීමෙන්.
- තමාගේ යහපත් ගුණ ධර්ම කිසිම හෙතුවක් නිසා නැතිකර නොගැනීමෙන්.

පුහුණුවට

සුසුබං වන ජීවාම - වේරිනේසු අවේරිනෝ

වේරිනේසු මනුස්සේසු - විහරාම අවේරිනෝ

(ධම්ම පදය - සුඛ වග්ගය)

(අපි වෛර කරන්නවුන් අතර අවෛරී ව සුවසේ වාසය කරමු.)

11. පාඩම

සහජීවනය

❖ සහජීවනය යනු...

- සහජීවනය නම් සාමයෙන්, සමගියෙන්, සහයෝගයෙන් ජීවත් වීමයි. එකමුතුව කටයුතු කිරීමයි.
- බුදුන් වහන්සේ මේ පිළිබඳව දී ඇති උපදෙස් වන්නේ,

“සමවායෝ එව සාධු” (සමගියම යහපති.)

“සමග්ගා හෝථ මා විවදථ” (සමගී වන්න, විවාද නොකරන්න.)

බෞද්ධ ඉගැන්වීම් අනුව සාමයක්, සමගියක්, සහජීවනයක් ඇති වීම සඳහා අප ක්‍රියා කළ යුතු ආකාරය.

- ✓ **ආගම, ජාතිය, කුලය වැනි කරුණු මුල් කරගෙන එකිනෙකා දෙස වෛරයෙන්, නො සතුටින් බැලීමෙන් බැහැර වීම.**
- **බහු ජාතික, බහු ආගමික සමාජයක සහජීවනයෙන් කටයුතු කිරීමට මග පෙන්වන බෞද්ධ ඉගැන්වීම්,**
 - ❖ **පංචශීලය**
 - ❖ **සිව් සභරාවත**
 - ❖ **සිව් බඹ විහරණ**

පංචශීලය

➤ මූලික බෞද්ධ ඉගැන්වීම් කිසිවක ජාති ආගම් කුල හෝ වෙනත් විශේෂත්වයක් ගැන අවධානය යොමු කර නැත. බෞද්ධ ප්‍රතිපදාවන් ද එලෙසින් ම ජාතික ආගමික විෂමතාවලින් තොර වුවකි. පංචශීලය ඒ බවට නිදසුනකි. පරපණ නැසීම පාපයක්, වරදක් ලෙස උගන්වන බුදු දහම ජාතිය ආගම හෝ සත්ත්ව කොට්ඨාසය කුමක් වුව ද එය සසර දුක් ඇති කරන, අප විසින් නොකළ යුතු, අත්හළ යුතු පාපයක් ලෙස පෙන්වා දී ඇත. හිංසනය ද එයට ම ඇතුළත් ය. මේ අයුරින් අන්සතු දේ ගැනීමෙන්, රැවටීමෙන්, කවර තැනැත්තෙකුට වුව ද හානි කිරීම බුදු දහම අනුමත නොකරයි. එහි දී කුමන ආගමකට හෝ ජාතියකට හෝ අයත් වුව ද මිනිසෙකුට එබඳු අවැඩක් කිරීමෙන් වළකින ලෙස උගන්වයි.

සිව් සභරාවත

➤ බුදු දහමෙහි ඉගැන්වෙන දානය, ජාතිය, ආගම සැලකිල්ලට ගෙන කළ යුත්තක් නොවේ. කවර ජාතියකට ආගමකට අයත් වුව ද මිනිසෙකුට හොඳ හිතීන් සතුටින් දන් දීම, පරිත්‍යාග කිරීම පින්කමකි. ප්‍රිය වචන කථා කිරීමේ දී ද ආගම් ජාති ආදී වෙනස්කම් නොසැලකිය යුතුය. කවර ජාතිකයෙකු ආගමිකයෙකු වුව

ද බොරුවෙන් රැවටීම, කේලමින් බිඳවීම, හිස් වදනින් මුලා කිරීම, රළු වදනින් වෙහෙසට පත් කිරීම; පාපයකි. අර්ථවර්ශාව යනු අනුන්ගේ දියුණුවට උදවු කිරීමයි. එහි දී ජාති ආගම් නොසැලකිය යුතුයි. සමානාත්මතාවෙන් සංග්‍රහ කරමින් ජාතික ආගමික සමගිය, සහජීවනය ගොඩනගා ගැනීමට ඉහත කී සිවු සභරාවත මග පෙන්වයි.

සිව් බඹ විහරණ

➤ සිවු බඹ විහරණ ද එලෙසින් ම ජාතික, ආගමික, වෙනස්කම්වලින් තොර ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ මෛත්‍රීය සියලු සත්ත්වයන්ටයි. අපට හිතවත් අයට මෙන් ම අහිතවත් අයට ද බෞද්ධයෝ මෙන් වඩනි; සෙත සැපත ශාන්තිය ලැබේවායි සිතනි; කරුණාව දක්වනි; කවර ජාතියකට ආගමකට අයත් වුව ද මිනිසෙකුගේ දුකක දී කම්පනය වෙති; අනකම්පා කරති; දයාව දක්වති; කාගේ වුව ද දියුණුවේ දී සතුටු වෙති; ඊර්ෂ්‍යා නොකරති; අකුල් නොහෙලති; ජාතික ආගමික විවිධත්වය තුළ බෞද්ධයෝ උපේක්සා සහගත වෙති; මධ්‍යස්ථ ව සිතති.

• **අත්තුපනායික ධර්ම පර්යාය හෙවත් තමා උපමා කොට අනුන් ගැන සිතන්නට උගන්වා ඇති බුදු දහමට ජාතිය, ආගම පිළිබඳ විෂමතා අදාළ වන්නේ නැත.**

බුදුන් වහන්සේ ජාතික ආගමික සහජීවනයේ වැදගත්කම ආදර්ශයෙන් පෙන්වා දුන් ආකාරය.

- තමන් වහන්සේ වෙත පැමිණි වෙනත් මතධාරීන් සුභද ව පිළිගෙන සාකච්ඡා කිරීම හා ඇතැම් විට එවන් දැරූ වල අඩු පාඩු පෙන්වා දුන් නමුදු සුභදත්වය නැති කර නොගැනීම. (සවිචක වැනි වාද කිරීමට පැමිණි අය.)
- ඇතැම් අවස්ථාවල වෙනත් ජන කොටස් අතර සම්භාවනාවට ලක් වූ හොඳ දේ පිළිගැනීම හා එබඳු දේ බෞද්ධයන් විසින් ද අනුගමනය කළ යුතු යැයි පෙන්වා දීම. (හික්ෂුන්ට වස් ශික්ෂා පද පැනවීම.)
- වෙනත් මත අන්‍යා ආගමික ආරාමවලට පවා වැඩම කරමින් වෙනත් ආගමික උතුමන් සමග සුභද සාකච්ඡා පැවැත්වීම වාද ඉවසමින් නිරතුරුව ම මැදුම් පිළිවෙත ගරු කරමින් ක්‍රියා කිරීම. (වින්වා මානවිකාව, සුන්දරී පරිබ්‍රාජිකාව වැනි අයගේ නින්දා දරා ගැනීම.)
- (පොට්ටුපාද පිරිවැජියා වැනි අය හමුවට යාම.)
- බුදුන් වහන්සේ වෙත පැමිණි ආගමික උතුමන් ඉතා උණුසුම් ලෙස ගරු සිරිත් පෙරදැරි ව පිළිගැනීම. (මුගලන් හිමි වැනි තම ශ්‍රාවකයන්ගෙන් ආගිය තොරතුරු විමසීම.)

බහුජාතික, බහු ආගමික පරිසරයක ජීවත් වීමේ දී බෞද්ධයන් වශයෙන් අප ක්‍රියා කළ යුතු ආකාරය.

- ✓ වෙනත් ආගම්වලට මෙන් ම ආගමික සිද්ධස්ථානවලට ගරු කිරීම හා හානි නොකිරීම.
- ✓ වෙනත් ජාති වලට ආගම්වලට අයත් ජන කොටස් සමග සුභදව මිත්‍රශීලී ව කටයුතු කිරීම.
- ✓ අන්‍යාගමිකයන්ට තම ආගමික කටයුතු නිදහසේ කර ගැනීමට බාධා නොකරමින් තම බෞද්ධ පිළිවෙත් මනාව පිළිපැදීම.
- ✓ දැහැමි රැකියාවල යෙදෙමින් තමාට මෙන් ම අනුන්ට ද අඩුවක් නොවන දිවි පැවැත්මක් ගත කිරීම.
- ✓ අන්‍යයන් සමග සුභදතාව වැඩි කර ගැනීම සඳහා අවුරුදු වාරිත්‍ර යොදා ගැනීම.
- ✓ ගංවතුර, සුළිසුළු, නායයැම්, නියඟ ආදී ආපදාපත්ත අවස්ථාවල දී ස්වේච්ඡාවෙන් ම සංවිධානය වී ආපදාපත්ත ප්‍රදේශවලට ගොස් ජාතිකත්වය, ආගමිකභාවය නොවිමසා අසරණයන්ට උපකාර කිරීම.
- ✓ පාසල, රෝහල, බස් නැවතුම හා එහි ඇති සියලු දේ මෙන් ම මං මාවත් ආදිය රැක ගැනීම ජාතික යුතුකමක් ලෙස සලකා ක්‍රියාකිරීම.
- ✓ ජාතික ආගමික සහජීවනයෙන් ක්‍රියාකරන අතර ම අපගේ අන්‍යන්තාව ද රැක ගැනීමට කටයුතු කිරීම.

12 පාඩම

කර්මය හා එහි ප්‍රභේද හැඳින් ගනිමු.

- කර්මය යනු...

“වේතනාහං හික්ඛවේ කම්මං වදාමි, වේතයිත්වා කම්මං කරෝති කායේන වාචාය මනසා”

‘මහණෙනි, මම වේතනාව ම කර්මය යැයි කියමි. සිතින් සිතා, කයින් වචනයෙන් සිතින් කර්ම සිදුකරයි’

බුදු දහම අනුව මිනිසුන්ගේ සවේනනික ක්‍රියාවන් ක්‍රියාත්මක වන (කර්ම රැස්වන) දොරටු තුනකි.

1. සිත - චේතනා
2. කය - දැන්, දෙපා ආදී කායික අභ පසභ
3. වචනය - කතාබහ

යම් ක්‍රියාවක් කර්මයක් බවට පත් වන්නේ චේතනාව මුල් කරගෙන තිදොරින් කරනු ලබන ක්‍රියා තුළිනි.

➤ සවේනනික ක්‍රියාවන් සිදු කෙරෙන ආකාරය අනුව කර්මය තුන් ආකාර වේ.

1. කාය කම්ම (කයින් සිදුවන සවේනනික ක්‍රියා)
2. වචී කම්ම (වචනයෙන් සිදුවන සවේනනික ක්‍රියා)
3. මනෝ කම්ම (මනසින් සිදුවන සවේනනික ක්‍රියා)

➤ තිදොරින් කරන කර්මයේ ප්‍රධාන කොටස් දෙකකි.

1. අකුසල කර්ම
2. කුසල කර්ම

01 අකුසල කර්ම

- සසර දුක් උපදවන, නරක අවැඩ දායක සවේනනික ක්‍රියා අකුසල කර්ම වේ.
- එම සවේනනික ක්‍රියා දස වැදෑරුම් වන අතර ඒවා දස අකුසල කර්ම නමින් හැඳින්වේ.

දස අකුසල කර්ම තිදොරට අනුව සිදු වන අයුරු

01. ප්‍රාණඝාතය		08. අභිධ්‍යාව
02. අදත්තාදානය	කාය කම්ම	09. ව්‍යාපාදය
03. කාමමිත්‍යාවාරය		මනෝ කම්ම
04. මුසාවාදය		10. මිතයාදෘෂ්ටිය
05. පිසුනා වාවා		
06. පරුසා වාවා	වචී කම්ම	

01 කුසල කර්ම

- සසර සැප උපදවන වැඩදායක ක්‍රියා කුසල කර්ම වේ.
- ඉහත දැක් වූ ප්‍රාණඝාතය, අදත්තාදානය ආදී දස වැදෑරුම් අකුසල ක්‍රියාවන්ගෙන් වැළකී ප්‍රාණින්ගේ ජීවිත ආරක්ෂා කිරීම, දඅන් දෙය පමණක් ගෙන අන් සතු දෙය ආරක්ෂා කිරීම ආදී දස කුසල ක්‍රියාවන්හි නිරත වීම.

• කර්ම රැස්කිරීම සඳහා පුද්ගලයා පොළඹවන ප්‍රධාන මානසික මූල (කුසල හා අකුසල මූල)

01. අකුසල මූල :-

- i. ලෝභය
- ii. ද්වේශය
- iii. මෝහය

02. කුසල මූල :-

- i. අලෝභය
- ii. අද්වේශය
- iii. අමෝහය

කර්මයේ ප්‍රභේද

1. විපාක දෙන කාලය අනුව කර්මයෙහි කොටස් හතරකි.
2. විපාක දෙන ආකාශ අනුව කර්මයෙහි කොටස් හතරකි.
3. කෘත්‍ය හෙවත් කාර්යයන් අනුව කර්මයෙහි කොටස් හතරකි.
4. වර්තමාන කර්ම සහ පාරිසරික සාධක මත අතීත කර්ම විපාක වෙනස් කරගත හැකි අවස්ථා.

01. විපාක දෙන කාලය අනුව කර්මයෙහි කොටස් හතරකි.

- i. දිට්ඨධම්මවේදනීය කර්ම (මෙලොව දී ම විපාක දෙන කර්ම. ප්‍රචාන්ති විපාක ඇත, ප්‍රතිසන්ධි විපාක නැත.)
- ii. උපපජ්ජවේදනීය කර්ම (මරණින් මතු පළමු ආත්මභාවයේ දී විපාක දෙන කර්ම. ප්‍රචාන්ති විපාක හා ප්‍රතිසන්ධි විපාක ඇත. පඤ්චානන්තරිය පාප කර්ම අකුසල පක්ෂයේ ද පඤ්ච අභිඤා, අෂ්ටසාමන්ති ධ්‍යාන උපදවා එයින් නොපිහිටී මියගිය අය සැප විපාක ද ලබයි)
- iii. අපරාපරියවේදනීය කර්ම (දෙවන ආත්මභාවයෙන් පසු කවර හෝ ආත්මභාවයක දී විපාක දෙන කර්ම. නිවන් දක්නා භවය දක්වා යම් භවයකි දී විපාක ලබා දෙයි.)
- iv. අහෝසි කර්ම (විපාක නොදී අහෝසි වී යන කර්ම. යමෙකු සියලු කෙලෙසුන් නසා රහත් භාවයට පත්ව පිරිනිවන් පෑ විට කර්ම විපාක දීමට අවස්තාව නොලැබේ.)

02. විපාක දෙන ආකාශ අනුව කර්මයෙහි කොටස් හතරකි.

- i. ගරුක කර්ම (වෙනත් කර්මයකින් වළකාලිය නොහැකි වඩාත් බලසම්පන්න කුසලාකුසල කර්ම.)
- ii. ආසන්න කර්ම (මරණාසන්න අවස්ථාවේ දී කරන ලද්දා වූ හෝ කලින් මොහොතක සිදු කරන ලදුව මරණාසන්න මොහොතේ සිතට නැගුණ කුසලාකුසල කර්ම.)
- iii. ආවිණ්ණ කර්ම (ජීවිත පුරුද්දක් ලෙස සිදු කරන ලද කුසලාකුසල කර්ම හා කලින් කරන ලදුව නිරන්තරයෙන් සිහි කරන ලද කුසලාකුසල කර්ම.)
- iv. කටත්තා කර්ම (දැඩි වේගතාවක් නොමැති ව සිදු වන අසම්පූර්ණ කුසලාකුසල කර්ම.)

03. කෘත්‍ය හෙවත් කාර්යයන් අනුව කර්මයෙහි කොටස් හතරකි.

- i. ජනක කර්ම (ප්‍රතිසන්ධිය ලබා දීමට ඉවහල් වන, එනම් මිය ගොස් ඊළඟ භවයක උපත ලබා දීමට ඉවහල් ව කර්ම.)
- ii. උපස්ථම්භක කර්ම (ජනක කර්මයට අනුබල දෙන එනම් කුසලාකුසල කර්මයන්ට උදව් දෙන කර්ම.)
- iii. උප පීඩක කර්මය (ජනක කර්මයට බාධා පමුණුවන, එහි බලය හීන කරවන කර්ම.)
- iv. උප සාතක කර්මය (ජනක කර්මයේ විපාක දීමේ හැකියාව නැති කොට තමා ම විපාක දෙන කර්ම.)

- වර්තමාන කර්ම සහ පාරිසරික සාධක මත අතීත කර්ම විපාක වෙනස් කරගත හැකි හෝ නැති කරගත හැකි අවස්ථා

- i. ගති සම්පත්ති
- ii. උපධි සම්පත්ති
- iii. කාල සම්පත්ති
- iv. ප්‍රයෝග සම්පත්ති

- i. ගති විපත්ති
- ii. උපධි විපත්ති
- iii. කාල විපත්ති
- iv. ප්‍රයෝග විපත්ති

- **ගති සම්පත්ති**

යස ඉසුරින් පිරුණු පවුලක උපත ලැබූ විට පෙර භවයන්හී කරන ලද අකුසල කර්ම විපාක දීම වැළකී යයි.

- **ගති විපත්ති**

දිළිඳු පවුලක උපත ලැබූ විට පෙර භවයන්හී කරන ලද කුසල කර්ම විපාක දීම වැළකී යයි.

- **උපධි සම්පත්ති**

උපධිය යනු උසස් රූප ශෝභාව යි. දුගී පවුලක උපත ලැබූව ද ඉහළ රූප ශෝභාව නිසා වාසනාවන්ත ජීවිතයක් ගත කිරීමට අවස්ථාව ලැබීම.

- **උපධි විපත්ති**

උපධිය යනු උසස් රූප ශෝභාව යි. පොහොසත් පවුලක උපත ලැබූව ද ඉහළ රූප ශෝභාව නිසා අවාසනාවන්ත ජීවිතයක් ගත කිරීමට අවස්ථාව ලැබීම.

- **කාල සම්පත්ති**

යහපත්, සෞභාග්‍යමත් කාලයක උපත ලැබූ විට පාප කර්ම විපාක නොලැබී යයි. යහපත් පාලකයෙකු ඇති කාලයක ඔහු ලබා දෙන ප්‍රතිලාභ අකුසල කර්ම සිදු කළ පුද්ගලයාට වුව ද ලැබේ.

- **කාල විපත්ති**

අයහපත්, දුෂ්කරතා වැඩි කාලයක උපත ලැබූ විට කුසල කර්ම විපාක නොලැබී යයි. අයහපත් පාලකයෙකු ඇති කාලයක ඔහුගෙන් වන පීඩාවන් කුසල කර්ම සිදු කළ පුද්ගලයාට වුව ද ලැබේ.

- **ප්‍රයෝග සම්පත්ති**

ස්ථානෝචිත ප්‍රඥාවෙන් හා උත්සාහයෙන්, අධිෂ්ඨානයෙන් කටයුතු කිරීමෙන් තමාට මුහුණ දීමට සිදුවන අකුසල කර්ම විපාක මගහරවා ගැනීමයි.

- **ප්‍රයෝග විපත්ති**

ස්ථානෝචිත ප්‍රඥාවෙන් හා උත්සාහයෙන්, අධිෂ්ඨානයෙන් තොරව කටයුතු කිරීමෙන් තමාට විපාක දීමට ඇති කුසල කර්ම විපාක මගහරවා ගැනීමයි.

13 පාඩම

ඇති තතු කියන තිලකුණු දහම

ත්‍රිලක්ෂණය යනු,

1. අනිත්‍ය ලක්ෂණය
2. දුක්ඛ ලක්ෂණය
3. අනාත්ම ලක්ෂණය

- මෙය බුදු දහමේ මූලික ඉගැන්වීමකි.
- ප්‍රඥාව ලෙස හැඳින්වෙන්නේ මෙම ත්‍රිලක්ෂණ අවබෝධය යි.
- ප්‍රඥාව සසර දුකින් එතෙරව නිවන් පසක් කරනු පිණිස උපකාර වේ.
- කාල, දේශ, වශයෙන් වෙනස් නොවන සදාකාලිකව ලොව පවත්නා විශ්ව සාධාරණ ධර්මතාවකි.

1. අනිත්‍ය ලක්ෂණය

- අනිත්‍ය යනු වෙනස් වීම යි, කැඩෙන බිඳෙන සුලු බවයි.
- මෙම කැඩෙන බිඳෙන සුලු බව බුදු දහමේ ලෝක යනුවෙන් හැඳින්වේ.
- බුදු දහමට අනුව හට ගැනීමේ සුවභාවය ඇති සෑම දේ ම නැති වීමේ ස්වභාවයෙන් යුක්තය.
- සත්ත්ව, පුද්ගල, ද්‍රව්‍ය ආදී ජීව අජීව පදාර්ථයකට ම මෙම සදාතනික පොදු ධර්මතාවකි.
- මේ අනුව ලොව සියල්ල මොහොතින් මොහොත වෙනස් වන බවත් කිසිවක ස්ථිරසාර පැවැත්මක් නොමැති බවත් මින් අදහස් වේ.
- බුදු දහම අනුව සත්ත්වයා, ලෝකය යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නේ රූප ධර්ම හා නාම ධර්මයන් ය.
 - පඤ්චස්කන්ධය හා ඒ සඳහා දක්වා ඇති උපමාවන්

බුදුරදුන් දේශනා කරඇති පරිදි ස්කන්ධ පහකි.

රූප -	i රූප ස්කන්ධය (ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය ආදී භෞතික සැකැස්ම)	- පෙණ පිඩක් වැනිය
	ii. වේදනා ස්කන්ධය (වින්දනය, විඳීම)	- දිය බුබුලක් වැනිය
	iii. සඤ්ඤා ස්කන්ධය (හැඳිනීම)	- මිරිඟුවක් වැනිය
නාම	iv. සංඛාර ස්කන්ධය (වේතනා, රැස් කිරීම)	- කෙසෙල් කඳක් වැනිය
	v. විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය (අරමුණු දැන ගැනීම)	- මායාවක් වැනිය

පඤ්චස්කන්ධයට දක්වා ඇති උපමාවන් ගාථාවක මෙසේ දැක්වේ.

ජේණුපිණ්ඩුපමං රූපං - වෙදනා බුබ්බුලුපමා
මර්විකුපමා සඤ්ඤා - සංඛාරා කදලුපමා
මායුපමඤ්ච විඤ්ඤාණං - දීපිතාදිවච්චන්ධුතා

චතුරායී සත්‍ය - රේරුකානේ වන්දවීමල හිමි

2. දුක්ඛ ලක්ෂණය

- සාංසාරික පැවැත්ම මූලික වශයෙන් ම දුක් සහිත ය. සැපදායක යැයි සැලකෙන සියලු වින්දනයන් තාවකාලික ය. අනිත්‍ය ය. එබැවින් දුක් සහිත ය.
- මංගල ධර්මදේශනයේ දී ම බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ පරිදි

“ඉදං ඛෝ පන භික්ඛවේ, දුක්ඛං අරිය සච්චං - ජාතිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා, ව්‍යාධිපි දුක්ඛෝ, මරණමිපි දුක්ඛං, අප්ප්ප්ප්ප්ප් සම්පයෝගෝ දුක්ඛෝ, පියෙහි විප්පයෝගෝ දුක්ඛෝ, යම්චිච්චං න ලහති තම්චි දුක්ඛං සංඛිත්තේන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා”

(බු.ජ.ත්‍රි. ධම්මවක්කප්පවත්තන සූත්‍රය)

(ඉපදීම දුකය, ජරාව දුකය, ලෙඩවීම දුකය, මරණය දුකය, අප්‍රියයන් හා එක්වීම දුකය, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකය, කැමති යමක් නොලැබීම දුකය, සැකවින් පඤ්ච උපාධාන්ස්කන්ධය දුකය.)

3. ආත්ම ලක්ෂණය

- ආත්ම යනු සංස්කෘත භාෂාමය වචනයෙහි සිංහල අර්ථය මම හෙවත් තමා යන්න යි.
- බුදුරජුන් වැඩ සිටි කාලයෙහි ඇතමුන්ගේ විශ්වාසය වූයේ, සිතුවිලි සිතන්නේ ද වෙදනා විදින්නේ ද හොඳ නරක කරන්නේ ද විපාක විදින්නේ ද භවයෙන් භවයට නොවෙනස්ව ගමන්කරන එකම පදාර්ථයක් හෙවත් ආත්මයක් බව යි.
- සියලු කෙලෙස් උපදින්නේ ආත්ම දෘෂ්ටිය නිසාය.
- ඉහත දැක් වූ පරිදි සත්ත්වයා, පුද්ගලයා, මම, ආත්ම යනු සම්මුතියකි. වචන මාත්‍රයකි. ඉන් අදහස් වන්නේ ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන, යැයි හැඳින්විය හැකි ශක්ති සමූහයක් පමණි. මෙම ශක්ති සියල්ල අනිත්‍යය හෙවත් වෙනස් වන සුලු ය. එබැවින් මෙහි ආත්ම වශයෙන් ගත හැකි කිසිවක් නොමැති බව බුදුරජුන් දේශනා කළේය.

ත්‍රිලක්ෂණය ගැන අවබෝධයෙන් පුද්ගලයාට වන යහපත

- ✓ අසීමිත වූ ආසාවන්ගෙන් තොර වේ.
- ✓ අඩු බලාපොරොත්තු ඇත්තෙකු (අල්පේච්ඡ) වේ.
- ✓ ලද දෙයින් සතුටු වේ.
- ✓ පහසුවෙන් පෝෂණය කළ හැකි වේ.
- ✓ කාර්ය බහුල නොවේ.
- ✓ සිත සැහැල්ලු ය.
- ✓ ඉදුරන් සන්සුන් ය.
- ✓ අටලෝ දහමින් නොසැලේ.
- ✓ උත්සාහවත්ත ය.
- ✓ අන්තගාමී නොවේ.
- ✓ අනාතිමානී වේ.
- ✓ ආචාරශීලීය වේ.

ලොව සියල්ල අනිත්‍ය ය, දුක් සහිත ය, අනාත්ම ය, යන සත්‍යය දැන දැක අවබෝධ කිරීම බුදු දහමේ විපස්සනාව ලෙස දැක්වේ. ඒ තුළින් ප්‍රඥාව අවධි වේ. ප්‍රඥාව නිවන් අවබෝධය සඳහා උපකාරී වේ.

සුභුණුවට

අනිච්චාවත සංඛාරා - උප්පාද වසධම්මිනෝ

උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති - තේසං වූපසමෝ සුබෝ

(පරිනිබ්බාන සූත්‍රය)

“ඇති වී නැති ව යන බැවින් සංස්කාර ඒකාන්ත වශයෙන් ම අනිත්‍ය ය. සංස්කාර ඉපදී නැති වන්නේය. ඒ සංස්කාර වල සංසිදීම සැපයකි.

14 පාඩම

පටිච්ච සමුප්පාද න්‍යාය හැඳින් ගනිමු.

- බුදු දහමේ මූලික හරය නම් පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය යි.
- ‘පටිච්චසමුප්පාදය’ යන යෙදුම තුළින් සහේතුක බව, හේතු සහිත බව, අහේතුක නොවන බව කියවෙයි.
- බුදු දහමට අනුව අහේතුකව ලොව කිසිවක් හට නොගනී; නොපවතී; සෑම දෙයක්ම හේතුවක් ඇතිව ම හටගනී. එසේම හේතුව තිබෙනතාක් ඵලය ද පවතී.

“හේතුප්පටිච්ච සම්භූතං - හේතු හංගා නිරුජ්ඣන්ති”

- බුදුරදුන් පෙන්වා දෙන්නේ සත්ත්වයා සහ ලෝකය හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගෙන ඇති බවයි. ඒ නිසා බුදු දහම අදේවවාදී හේතුඵලවාදී දහමකි.
 - අස්සජී මහරහතන් වහන්සේ විසින් උපතිස්ස පරිබ්‍රාජකතුමාට දේශනා කළ බෞද්ධ හේතුඵල ධර්මය ඇතුළත් ගාථාව හා අර්ථය.

ගාථාව

**යේ ධම්මා හේතුප්පහවා
තේසං හේතුං තථාගතෝ ආහ
තේසං ච යෝ නිරෝධෝ
ඵවං වාදී මහාසමණෝ**

අර්ථය

අස්සජී මහරහතන් වහන්සේ

- හේතුවෙන් උපදින යම් ධර්ම කෙනෙක් වෙත් ද ඒ ධර්මයන්ගේ හේතුව තථාගතයන් වහන්සේ වදාළහ.
- ඒ ධර්මයන්ගේ යම් නිරෝධයක් වේද එය ද දේශනා කළ සේක.
- මහා ශ්‍රමණ වූ ඒ තථාගතයන් වහන්සේ මෙබඳු දේශනාවක් කරන්නෙකි.

පටිච්ච සමුප්පාද න්‍යාය

- ❖ ලෝකයේ පුද්ගල, වස්තු, සිද්ධි වශයෙන් දක්නට ලැබෙන කිසිවක් තනිව ක්‍රියාත්මක නොවේ.
- ❖ සෑම ක්‍රියාවක ම, සෑම සිද්ධියක ම අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාවක් පවතී. ඒ සම්බන්ධතාව හේතු හා ඵල වශයෙන් දක්වනු ලැබේ.

උදා :- තණ්හාව ඇති කල්හී දුක ඇත.
තණ්හාව නැති කල්හී දුක නැත.

- ❖ පටිච්ච සමුප්පාද න්‍යාය වශයෙන් දැක්වෙන්නේ මේ හේතුඵලවල අනුරූපී සම්බන්ධතාව ප්‍රකට කරන ක්‍රමය යි.

පටිච්ච සමුප්පාද මූල සූත්‍රය හා අර්ථය

ඉමස්මිං සති ඉදං භෝති.
 මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි.
 ඉමස්ස උප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති.
 මෙය ඉපදීමෙන් මෙය උපදී.
 ඉමස්මිං අසති ඉදං න භෝති.
 මෙය නැති කල්හි මෙය නොවේ.
 ඉමස්ස නිරෝධා ඉදං නිරුජ්ඣති.
 මෙය නැති වී යාමෙන් මෙය නැතිව යයි.

පටිච්ච සමුප්පාද මූල සූත්‍රය ඇසුරෙන්

01
අවස්ථාව { ඉමස්මිං සති ඉදං භෝති.
 මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි.
 ඉමස්ස උප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති.
 මෙය ඉපදීමෙන් මෙය උපදී.

දැල්වෙන පහන

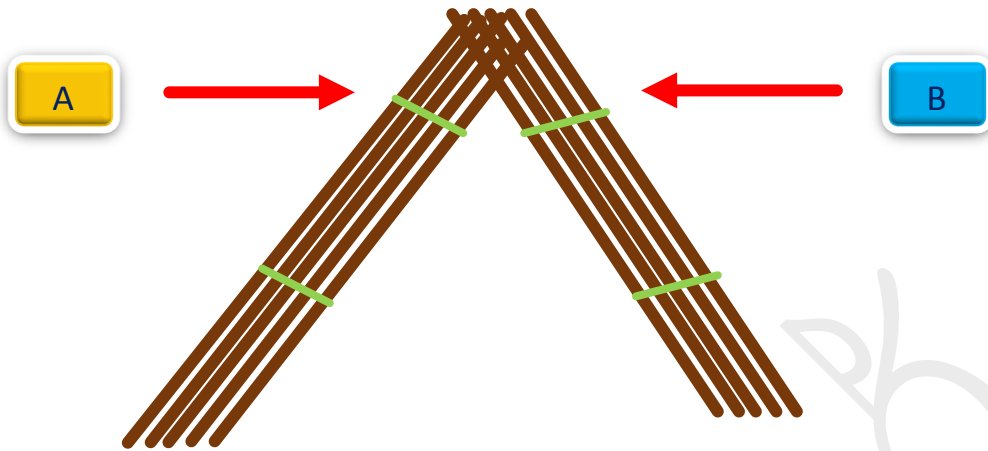
මෙහි හේතුව :- තෙල් හා තිරය යි
 ඵලය :- පහන දැල් වී තිබීම යි
 තෙල් හා තිරය තිබෙන තාක්කල් පහන දැල්වේ. } හේතුව ඇති කල ඵලය ඇත.
 (අනුලෝම)

02
අවස්ථාව { ඉමස්මිං අසති ඉදං න භෝති.
 මෙය නැති කල්හි මෙය නොවේ.
 ඉමස්ස නිරෝධා ඉදං නිරුජ්ඣති.
 මෙය නැති වී යාමෙන් මෙය නැතිව යයි.

නිවී ගිය පහන

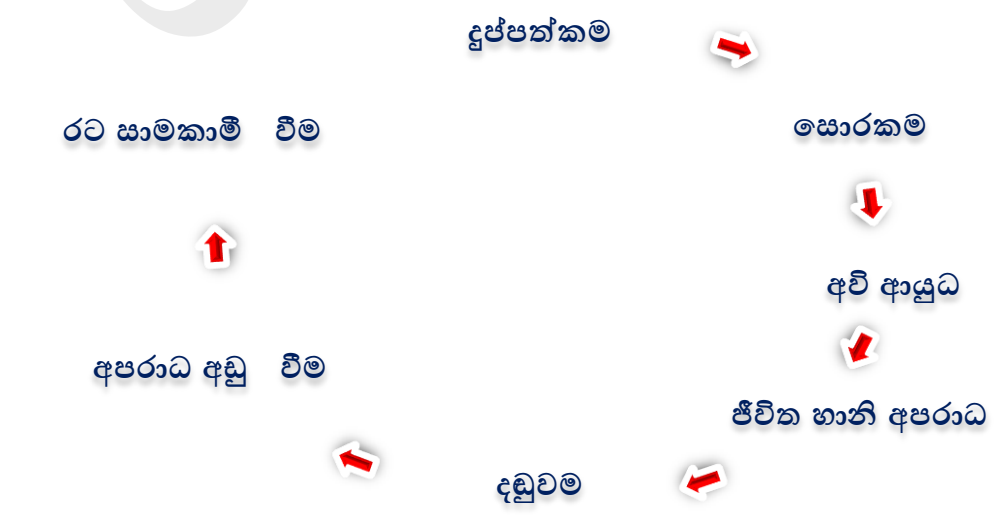
මෙහි හේතුව :- තෙල් හා තිරය අවසන් වීම යි.
 ඵලය :- පහන නිවී යාම යි. } හේතුව නැති කල ඵලය නැත.
 (පටිලෝම)

කෝටු මිටි දෙකක් A, B වශයෙන් එකිනෙකට ආධාරයක් වී පවතින අයුරු මෙහි දැක්වේ.

A	ඇති නිසා	B	පවතී
B	ආධාරක වීමෙන්	A	පවතී
A	නැති කළහී	B	නැත
B	ආධාරකය නැති කළහී	A	නැත

- බුදුන් වහන්සේ පටිච්ච සමුප්පාද න්‍යායට අනුව සමාජ ගැටලු ඇතිවන අයුරු පැහැදිලි කළ ආකාරය.

15 පාඩම

සිව්සස් හැඳින සැනසුම ලබමු.

චතුරාර්ය සත්‍යය

- ✓ මෙය බුදු දහමේ මූලික ඉගැන්වීම ලෙස සැලකිය හැකිය.
- ✓ ශ්‍රේෂ්ඨ වූත්, උතුම් වූත් ඇත්ත සතර, චතුරාර්ය සත්‍යය නමින් හැඳින්වේ.
- ✓ බුදුන් වහන්සේ විසින් බරණැස ඉසිපතන මිගදායෙහි දී පස්වග මහණුන් අමතා කළ මංගල ධර්ම දේශනාවේ දී ම මෙම මූලික ඉගැන්වීම පහදා ඇත.
- ✓ බුදු, පසේ බුදු, මහරහතන් වහන්සේලා ආර්ය නාමයෙන් හැඳින්වෙන්නේ මෙම උතුම් ආර්ය සත්‍ය හතර අවබෝධ කර ගත් නිසාය.
- ✓ සත්ත්වයා ඉදිරියේ ඇති මහා ගැටලුව, එයට හේතු, විසඳුම් හා විසඳන මග ද පෙන්වා දෙන මෙම දේශනාව අපගේ මෙලොව ජීවිතයට ද මහඟු මග පෙන්වීමක් කරයි.

චතුරාර්ය සත්‍යය පිළිවෙළින්

1. දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය. (දුක පිළිබඳ උතුම් සත්‍යය.)
2. දුක්ඛ සමුදය ආර්ය සත්‍යය. (දුක හට ගැනීම පිළිබඳ උතුම් සත්‍යය.)
3. දුක්ඛ නිරෝධාර්ය සත්‍යය. (දුක නිවීම පිළිබඳ උතුම් සත්‍යය.)
4. දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදා ආර්ය සත්‍යය. (දුක නිවීමේ මාර්ගය පිළිබඳ උතුම් සත්‍යය.)

1. දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය

- ❖ අසාර බව, අතෘප්තිකර බව, තුවිෂ් බව, අර්ථශුන්‍ය දුක්ඛ යන බුද්ධ වචනයෙහි ගැඹුරු තේරුමයි.
- ❖ මෙකී සසර දුක තුන් අකාර යැයි ධර්ම විචරණ වල දැක්වේ.
 - i දුක්ඛ දුක්ඛතා (සාමාන්‍ය දුක්)
 - ii විපරිණාම දුක්ඛතා (වෙනස් වීමේ දුක)
 - iii සංඛාර දුක්ඛතා (ඇති වීම නැති වීම හේතුවෙන් හට ගන්නා දුක)
- ❖ ඒ අනුව ආහාර, නිවාස, ඇඳුම්, බෙහෙත් ආදී අවශ්‍යතා පිළිබඳ ප්‍රශ්න, ජාතීන් අතර, දේශයන් අතර ඇති ප්‍රශ්න ආදී සියල්ල විසඳා ගත්ත ද සසර දුක පිළිබඳ ප්‍රශ්නය මිනිසා ඉදිරියට එයි. ඔහු එයට මුහුණ දිය යුතු ය.

2. දුක්ඛ නිරෝධාර්ය සත්‍යය

- ලෝකය දුක මත පිහිටා ඇති බවත්, ඊට මූලික හේතුව මිනිස් සිත් තුළ ඇති අසීමිත තණ්හාව බවත් පෙන්වා දුන් බුදුන් වහන්සේ එම දුකින් අත්මිදීමට දුක්ඛ නිරෝධාර්ය සත්‍යයෙන් හෙළිකොට වදාළහ.
- මූලින් උදුරා දැමූ ගස නැවත පැළ නොවන්නේ පොළොව සමග ඇති සබඳතා නැති වී තිබෙන බැවිනි.
- එසේ ම සසර දුකට මුල් වන තණ්හාව ද මූලික උදුරා දැමීම දුක්ඛ නිරෝධාර්ය සත්‍යය නම් වේ.
- එනම් ගස නැවත පැළ නොවන්නා සේ දුක නැවත හට නොගැනීමයි. සසර දුක් කෙළවර වීම යි. නිවන් පසක් කිරීම යි.

3. දුක්ඛ සමුදය ආර්ය සත්‍යය

- ❖ මෙම සත්‍යයෙන් ඉහත කී සසර දුක් හට ගැනීමට හේතු සාකච්ඡා කරනු ලැබේ.
- ❖ සත්ත්වයා විවිධාකාර දුක් ජීවාවලට පත්වන්නේ අහේතුක ව නොවේ. හේතු සාධක ඇතිව ය.
- ❖ එහි මූලික හේතුව නම් මිනිස් සිත්සතත් තුළ මුල් බැස ඇති අසීමිත තණ්හාව යි. අතෘප්තිය යි. නිමක් නැති ආශාව යි. එම තණ්හාව මුල්කොට ගත් සියලු කෙලෙස් දුකට හේතු වේ.
- ❖ බුදුන් වහන්සේගේ ප්‍රථම උදානයෙහි කියැවෙන පරිදි උන් වහන්සේ සසර නොයෙකුත් ආත්මභාවවල ඉපිද ජරා මරණාදී දුක් දොමනස්වලට මුහුණ දුන්නේ තණ්හාව නිසාය.
- ❖ මෙසේ සසර දුකට හේතුවන විවිධ ක්ලේශ ධර්මයන් අතර මූලික වන තණ්හාව මංගල ධර්ම දේශනාවේ දී,

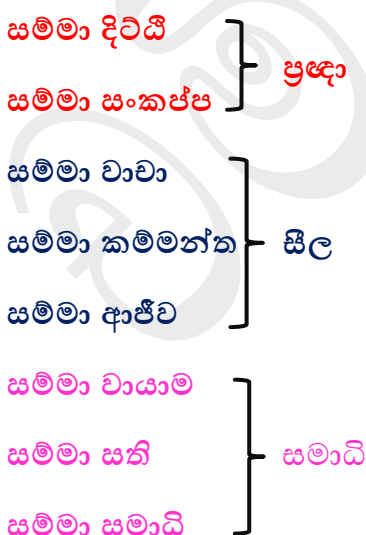
- i කාම තණ්හා
- ii භව තණ්හා
- iii විභව තණ්හා

යනුවෙන් තුන් ආකාරයකට බෙදා දක්වා තිබේ.

4. දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදා ආර්ය සත්‍යය

- මෙම සත්‍යයෙන් දුකින් මිදීමේ මාර්ගය පැහැදිලි කෙරේ.
- එම මාර්ගය නම්, මාර්ගාංග වශයෙන් අටකින්ද ශික්ෂා වශයෙන් තුනකින් ද යුක්ත වන ආර්ය මාර්ගය යි.
- ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ත්‍රිශික්ෂාවට ඇතුළත් කළ විට පහත පරිදි වේ.

ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය

පුහුණුවට

- යථාපිමුලේ අනුපද්දවේ දළ්භේ - ජිත්තෝපි රුක්ඛෝ පුනරේවරුහති
- ඒවංපි තණ්හානුසයේ අනුහතේ - නිබ්බත්තති දුක්ඛම්දං පුනස්පුනං

(ධම්ම පදය - තණ්හා වග්ගය)

(යම් සේ මුල් නිරුපද්‍රිතව තිබියදී කපන ලද ගස නැවත නැවත ලියලයි ද, එමෙක් සියුම් ලෙස හෝ ඇති තණ්හාව ඉවත් නොකළ කල්හි දුක නැවත නැවත හට ගනී.)

16 පාඩම බුදු සිරිතයි - පරිසරය යි.

පරිසරය යනු...

✓ පරිසරය යනු අප අවට ඇති වටපිටාව යි.

➤ පරිසරයේ ප්‍රධාන ආකාර දෙකකි.

01. ජීව පරිසරය

02. අජීව පරිසරය

➔ සිදුහත් බෝසතාණන් පරිසරය කෙරෙහි හිතානුකම්පිව කටයුතු කළ අවස්ථා.

- සිදුහත් බෝසතාණන්ගේ උප්පත්තිය සොදුරු පරිසර පද්ධතියක් වූ ලුම්බිණි නම් සල් උයනෙහි සිදු වීම.
- බෝසතාණන්ගේ ළමා කාලය ස්වභාවික පරිසරය ආශ්‍රය කරගෙන ගත වීම.
- වජ් මහුල් දින දඹ රුක් සෙවනේ සිසිලස ලබමින් බවුන් වැඩීම.
- ගිහිගෙය හැර ගොස් කිං කුසල ගවේසිව කටයුතු කළ වකවානුවේ මිනිස් වාසයෙන් තොර නිසංසල පරිසර පද්ධති වල දිවි ගෙවීම.

➔ බුදුන් වහන්සේ පරිසරය කෙරෙහි හිතානුකම්පිව කටයුතු කළ අවස්ථා.

- බුද්ධත්වය සඳහා තෝරා ගත් තෝරංචනා නදීතීරය සිත්කලු රමණීය භූමි ප්‍රදේශයක් වීම.
- උතුම් බුදු බව ලබාගැනීමට උපකාරී වූ ඇසතුබෝධි වෘක්ෂයට දින හතක් ඇසිපිය නොහෙළා ඒ දෙස බලා සිටිමින් කෘතවේදීත්වය දැක්වීම.
- බරණැස සිට උරුවේලාවට වඩින මාර්ගයෙහි පිහිටි කැප්පෙට්ටියා ලැහැබක විවේක සුවයෙන් පසු වන විට හද්දවග්ගිය කුමාරවරුන්ට හමු වීම.
- බිම්බිසාර රජු බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීමට පැමිණියේ රජගහ නුවරට සමීප තල් වනයක වැඩ සිටි අවස්ථාවක වීම.
- ශාඛ්‍ය කුමාරවරුන්ගේ පැවිද්ද, බුදුන් වහන්සේ අනෝමා නදී තීරයෙහි අනුපිය අඹ වනයෙහි විවේක සුවයෙන් ගත කරන විට සිදු වීම.
- බුදුන් වහන්සේ රජගහ නුවර සිත වනයෙහි වැඩ සිටිය දී අනේපිඬු සිටුතුමා මුල්වරට මුණ ගැසීම.

➔ බුදුන් වහන්සේ ස්වභාවික පරිසරය ආශ්‍රිත ව වස් විසූ ස්ථාන.

- පළමු වස් කාලය - බරණැස ඉසිපතන මිගදාය.
- දෙවන, තෙවන, සිව්වන වස් කාලයන් - ලෙනෙහුන්ගේ අභය භූමියක පිහිටි වේළවනාරාමයෙහි.
- පස්වන වස් කාලය - විශාලා මහනුවර කුරුමාර ශාලාව.
- හයවන වස් කාලය - මකුල පර්වතයෙහි.
- අටවන වස් කාලය - හේෂකලා පර්වතයෙහි.
- දහවන වස් කාලය - පාරිලෙය්‍ය වනයෙහි වැඩ වසමින් ඇතෙකුගේ හා වදුරෙකුගේ උවටැන් ලැබීම.
- දහතුන, දහඅට, දහනවය, වස් කාලයන් - වාලිය පර්වතයෙහි වැඩ විසීම.

➔ **බුදුන් වහන්සේ ස්වභාවික පරිසරය දම් සභා මණ්ඩප බවට පත් කර ගත් අවස්ථා**

- ඉසිපතන මිගදායේ පළමු දහම් දෙසුම පැවැත්වීම.
- ගිජ්ජකුට පර්වතයේ සුකරකත ලෙනෙහි වැඩවසන විට වේදනා පරිග්‍රහ සූත්‍රය දේශනා කිරීම.
- ඉච්ඡානංගල වනයෙහි වැඩ සිටිය දී අම්බට්ඨ සූත්‍රය දේශනා කිරීම.
- අවිරවතී නදී තීරයෙහි පිහිටි අඹ වනයෙහි දී තේවිජ්ජ සූත්‍රය දේශනා කිරීම.
- විශාලා මහනුවර වන පියසක දී මහා සිහනාද සූත්‍රය දේශනා කිරීම.
- ලෙනෙහිගේ අභය භූමියක් වූ කලන්දක නිවාප නම් ස්ථානයේ දී මහා මොග්ගල්ලාන සූත්‍රය දේශනා කිරීම.
- ඇට්ටේරියා වනයක දී සිංසපා සූත්‍රය දේශනා කිරීම.
- වම්පා නුවර අසර ගඟගරා පොකුණ සමීපයේ දී සෝණදණ්ඩ සූත්‍රය දේශනා කිරීම.
- ජීවක අඹ උයනේ දී සාඤ්ඤඵල සූත්‍රය දේශනා කිරීම.
- මහී ගංගා තීරය අසල සොදුරු සවස් භාගයේ දී ධනිය ගෝපාල සූත්‍රය දේශනා කිරීම.
- කෙත් යායක දී කසි භාරද්වාජ සූත්‍රය දේශනා කිරීම.

➔ **බුදුන් වහන්සේ පරිසරයේ සොදුරු බව ඇගයීමට ලක් කළ අවස්ථා**

- බුදුන් වහන්සේ නිතර ඇසුරු කළ රජගහනුවර හා ඒ අවට ස්ථාන කිහිපයක් වර්ණනා කළ අවස්ථාව.

“ආනන්දයෙනි, මේ රජගහ නුවර සිත් අලවන සුලුය, එසේ ම නිග්‍රෝධය සිත්කලු ය. වෞර ප්‍රපාතය සිත්කලු ය. වේහාර පර්වතය පාර්ශවයෙහි වූ සප්තපර්නී ගුහාව ද සිත්කලු ය. ඉසිගිලි පාර්ශවයේ කාලශිලාව ද සිත්කලු ය. ශිතවනයෙහි වූ සප්පසොණ්ඩික පබ්භතාරය ද මනරම් ය. තපෝදාරාමය ද එබඳුම ය. තව ද කලන්දක නිවාපි නම් වූ වේලවනයත් මද්දකුච්ඡි නම් වූ මුව වනයත් සිත් ඇදගන්නා සුලු ය. එපර්ද්දෙන් ම ආනන්දය, ජීවකයන්ගේ අඹ උයන ද මනරම් ය.”

- විශාලා මහනුවර පිහිටි සුන්දර ස්ථාන වර්ණනා කිරීම.

විශාලා මහනුවර උදේන, ගෝතමක, සත්තම්බක, සාරන්දද ආදී වෛත්‍ය ස්ථාන ගණනාවක රමණීය බව දේශනාකර ඇත.

- ✓ පක්ෂීන් වෙසෙන, මහ හඬක් නගන වනය තමන්ට බිය උපදවන බව කී දෙවියෙකුට තමන්ට එම පරිසරය සිත් පිනවන සොදුරු තැනක් බව පැවසීම.

එක් අවස්ථාවක බුදුරදුන් හුදකලාව වසයෙහි වෙසෙන විට දෙවියෙක් පැමිණ මද්දහනෙහි විවේක ගන්නා වූ පක්ෂීන් වෙසෙන මහ හඬක් නගන වනය තමන්ට බිය උපදවන තැනක් බව පවසයි. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔහුට දන්වා සිටියේ තමන්ට එම පරිසරය සිත් පිනවන සොදුරු තැනක් බවය.

➤ **බුද්ධ චරිතය තුළින් පරිසර සුරක්ෂිතතාවට ගත හැකි ආදර්ශ**

- තුරු ලතාවන්හි, ජල ලතාවන්හි, පිරිසිදු වාතයෙහි ආරක්ෂාව තහවුරු වන ලෙස බුදු රදුන් තම ජීවිතය ගත කිරීම.
- අනවශ්‍ය ලෙස උස් හඬින් කතා කරන, ප්‍රලාපයන්හි යෙදෙන මිනිසුන් සිටින තැන්වලට වැඩම කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම.
- ළමුන් පිරිසකගේ හිරිහැරයට ලක්ව සිටි ගැරඬියෙකු ඉන් ගලවා ගැනීම, හදවතිකා ඇතින්නට පුරුදු උවටැන් ලබාදීමට සැලැස්වීම තුළින් ජීව පරිසරයේ ආරක්ෂාව තහවුරු කිරීම.

17 පාඩම නිරෝගී බව උතුම්ම ලාභය යි.

- බුදු දහම අනුව රෝග වර්ග කළ හැකි ප්‍රධාන ආකාර දෙකකි.

1. කායික රෝග
2. චේතසික (මානසික) රෝග

1. කායික රෝග

- සිරුරෙහි හටගන්නා විවිද ආබාධ වර්ග රැසක් පිළිබඳ ව බුදුන් වහන්සේ ගිරිමානන්ද නම් ස්වාමීන් වහන්සේ නමකට වදාරා ඇත.
- ඒවා නම් ඇස් රෝග, ශ්‍රවණ රෝග, නාසා රෝග, දිවෙහි රෝග, සිරුරෙහි, හිසෙහි, කනෙහි, මුඛයෙහි හටගන්නා රෝග... ආදී වශයෙනි.
- බුදුන් වහන්සේ ගිරිමානන්ද හිමියන්ට එහි දී රෝග වැළඳීමට හේතු වන කරුණු අටක් ද පෙන්වා දී ඇති අතර එම රෝග වර්ග කර දැක්වීමක් ද එහි දැක ගත හැකිය.

රෝග වැළඳීමට හේතු වන කරුණු අට

1. ශරීරගත පින් ධාතුව කිපීමෙන් වැළඳෙන රෝග
2. සෙම් ධාතුව කිපීමෙන් වැළඳෙන රෝග
3. වාතය කිපීමෙන් වැළඳෙන රෝග
4. වා, පින්, සෙම් යන තුන් දොස් කිපීමෙන් වැළඳෙන රෝග
5. සෘතු විපර්යාස නිසා වැළඳෙන රෝග
6. වැරදි කායික ක්‍රියාකාරකම්වලින් හට ගන්නා රෝග
7. අනුන්ගේ උපක්‍රම නිසා හට ගන්නා රෝග
8. කර්ම විපාක අනුව හට ගන්නා රෝග

චේතසික රෝග

- මිනිසුන්ට වැළඳෙන මානසික රෝග ගැන බුදු දහමේ ඇති අවධානය ඉතා විශාලය.
- සමස්තයක් ලෙස රාග, ද්වේශ, මෝහ, ඊර්ෂ්‍යා, ක්‍රෝධ, මාන ආදී සියලු කෙලෙස් මානසික රෝග ලෙස හැඳින්විය හැකිය.
- “මම සම්බුද්ධ වෙමි, ශ්‍රේෂ්ඨතම ශල්‍ය වෛද්‍යවරයා ද වෙමි” යි වදාළ බුදුරදුන් විසින් වෙදකම් කරන ලද්දේ මිනිස් සිත් තුළ ඇති ඇති රාගාදී උල් ඇද දැමීමට ය.

➔ කායික නිරෝගීකම උදෙසා බුදුරදුන් විසින් දුන් උපදෙස්

- පෞද්ගලික පවිත්‍රතාව පවත්වා ගැනීම.
- අවේලාවෙහි ආහාර නොගන්නා හික්ෂුන් ගිලන්වීම වළක්වාලීමට කැපසරුප් පාන වර්ග වැළඳීම අනුමත කිරීම.
- මනා සිහි නුවණින් යුතුව ගිලන්පස පරිහරණය කිරීම, බෙහෙත් වැළඳීම.
- සිව්පසය පරිහරණයේ දී නිරෝගී බව ගැන සැලකිලිමත් වෙමින් ක්‍රියා කිරීම.
- පරිසරය පවිත්‍රව තබා ගැනීම.
- අවේලාවේ ජලස්නානය කිරීමෙන් වැළකීම.
- ප්‍රමාණවත් නින්දක් ලබා ගැනීම.
- ශාරීරික ව්‍යායාමවල යෙදීම.
- භාවනාව නැමැති මානසික ව්‍යායාමයෙහි යෙදීම.

පුහුණුවට

ආරෝග්‍ය පරමා ලාභා - සන්තුට්ඨි පරමං ධනං
විස්සාස පරමා ඤාති - නිබ්බාණ පරමං සුඛං

(ධම්ම පදය - සුඛ වග්ගය)

(ලාභයන් අතරින් නිරෝගි බව උතුම් ය. ධන සම්පත් අතරින් සතුට ශ්‍රේෂ්ඨය. ඥාතීන් අතරින් විශ්වාසවන්තයා උතුම් ය. ලෝකයේ හැම සැපතට ම වඩා නිවන් සැප උතුම් වේ.)

18 පාඩම

නිවැරදි ආහාර පරිභෝජනයෙන් සුවසේ වෙසෙමු.

“සියලු සත්ත්වයෝ ආහාරයෙන් ජීවත් වෙති”. මේ බුද්ධ දේශනය යි. ආහාපාන නොගෙන කුමන ජීවියෙකුටවත් ජීවත් විය නොහැක. ආහාරපාන තුළින් ශරීරයට අවශ්‍ය ශක්තීන් පහක් (පඤ්චබලයක්) ලැබේ. එනම් **ආයුෂ, වර්ණය, සැපය, බලය, ප්‍රඥාව** යන්නයි.

නිවැරදි ආහාර පරිභෝජනය සම්බන්ධයෙන් බුදු දහමේ දැක්වෙන ඉගැන්වීම්.

- දෝෂපාක සූත්‍රයේ දී කොසොල් රජතුමාට හැමකල්ම මනා සිහියෙන් යුතුව පමණ දැන ආහාර ගැනීමේ ඇති වැදගත්කම පෙන්වා දීම.

දිනක් බුදුරදුන් හමුවට පැමිණි කොසොල් මහරජු මහත්කොට සුසුම් හෙළමින් ඉතා අපහසුවෙන් සිටියේ ය. එයට හේතුව ඔහු සිරිත් පරිදි සහල් නැලී සතරක්වත් අනුභව කර සිටීම යි. එහි දී රජුතුමාට බුදුරදුන් අවවාද වශයෙන් දේශනා කොට වදාළේ,

“හැම කල්හි ම මනා සිහියෙන් යුතුව පමණ දැන ආහාර ගන්නා මිනිසුන්ගේ දුක් වේදනාව තුනී වන බවත් එසේ සීමාව, ප්‍රමාණය දැන ආහාර වැළඳූ විට ආහාර සෙමින් දිරයි, ඔවුන්ගේ ආයුෂ වැඩෙයි” යනුවෙනි.

- භික්ෂූන් වහන්සේලාට උගන්වා ඇති පිණ්ඩපාත පරිභෝජනයට අදාළ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාව. මෙහි දී භික්ෂූන් වහන්සේලා දන් වැළඳිය යුත්තේ පිළිවෙත් පිරීමට උපකාරයක් ලෙස පමණක් බව පෙන්වා දෙයි.

“මම සිහි නුවණින් යුතුව පිණ්ඩපාතය පරිහරණය කරමි. මා මේ ආහාරය වළදන්නේ ක්‍රීඩාව පිනිස නොවේ. මද වඩනු පිණිස නොවේ. කඩවසම් වනු පිණිස ද නොවේ. සිරුර සරසා ගනු පිණිස ද නොවේ. යම් තාක් මේ සිරුරෙහි යැපීම පිණිස පමණි. පිළවෙත් පිරීමට උපකාරයක් ලෙස පමණි ”

- ධම්ම පදයෙහි දක්වා ඇති පරිදි භෝජනයේ පමණ නොදන්නා තැනැත්තා දුර්වල ගසක් සුළඟින් ඇද වැටෙන්නා සේ මරු වසභයට ඇද වැටේ.
- ඕවාද ප්‍රාතිමෝක්ෂය නමින් හැඳින්වෙන සියලු බුදුවරුන්ගේ අනුශාසනය තුළ භික්ෂූන් වහන්සේ පමණ දැන ආහාර ගත යුතු යැයි දක්වා තිබේ.

බෞද්ධ සාහිත්‍යයේ සඳහන් අවිධිමත් ලෙස හා ගිජු ලෙස ආහාර අනුභව කරන පුද්ගලයන් පස්දෙනෙකි.

1.ආහාර හත්ථක

අනුන්ගේ අත් උදවු නැතිව නැගිටින්නට බැරි තරමට අධික ව ආහාර ගන්නා තැනැත්තා.

2.අලංසාටක

ආහාර ගත් පසු ඇඳුම ඇද ගැනීමටවත්, ඇඳුම ගැනවත් නොසලකා ආහාර ගන්නා තැනැත්තා.

3. තත්ථාවටිටක

නැගිට ගැනීමටත් බැරි තරමට කැම ගෙන එහි ම පෙරළී සිටින තැනැත්තා.

4. කාකමාසක

කටුටකුට හොටය දමා ගැනීමට හැකිවන තරමට උගුරට ම පිරෙන තුරු ආහාර ගන්නා තැනැත්තා.

5. භුක්තවමිතක

අනුභව කළ ආහාර වමාරා දමා නැවතත් ආහාර ගන්නා තරමට කැමට ගීජු වූ තැනැත්තා.

➔ ආහාර පරිභෝජනය හා බැඳුණු සේවියා

- ✓ ආහාර ළං කිරීමට කළින් ම මුඛය විවෘත නොකිරීම.
- ✓ ආහාර ගන්නා විට අත්ල මුඛයට ඇතුළු නොකිරීම.
- ✓ ආහාර මුඛයෙහි තිබිය දී කපා බහ නොකිරීම.
- ✓ මුඛය විවෘත කොට ඒ තුළට ආහාර විසි නොකිරීම.
- ✓ බත් පිඩ කටින් කඩ කඩා නොවැළදීම.
- ✓ අතගසා දමමින් ආහාර නොගැනීම.
- ✓ දිව මුවින් පිටතට ඇද ආහාර නොගැනීම.
- ✓ සුරු සුරු හඬ නගමින් ආහාර නොගැනීම.
- ✓ අත ලෙවකමින් ආහාර නොගැනීම.
- ✓ පාත්‍රය ලෙවකමින් ආහාර නොගැනීම.
- ✓ තොල් ලෙවකමින් ආහාර නොගැනීම.
- ✓ ඉඳුල් සහිත අතින් පැන් බඳුන නොගැනීම.
- ✓ වඳුරන් මෙන් හක්කේ තබාගෙන ආහාර අනුභව නොකිරීම.

• බුදුරදුන් විසින් විනයෙහි හික්ෂුන් වහන්සේලාට ඉතා වැදගත් සිරිත් විරිත් සමූහයක් අනුදාන වදාරා ඇත. ඒවා සේවියා යනුවෙන් හඳුන්වයි. එහි ආහාර ගැනීම සම්බන්ධ සේවියා මෙහි දැක්වේ.

• වත්මන් සමාජයේ බොහෝ දෙනෙක් අනුගමනය කරන වැරදි ආහාර පරිභෝජන රටා වර්තමාන සමාජය ඉතා කාර්ය බහුල වන අතර ඒ නිසාවෙන් නිවැරදි ආහාර රටාවක් අනුගමනය නොකරයි.

• පරිභෝජනවාදී සමාජයක්වන මෙහි භෞතික සම්පත් දියුණු කිරීම, ඉතිරි කිරීම, රැක ගැනීම ආදියට යොමු වී අඩුවෙන් පරිභෝජනය කිරීමට බොහෝ දෙනා යොමුව තිබේ. ඒ නිසාවෙන් සමාජය ආයුෂ, වර්ෂ, සැප, බල, ප්‍රඥා ආදිය පිරිහී විවිධ රෝගාබාධ වලට ලක් වී ඇත.

- සමබල ආහාර වේලක් නොගැනීම.
- දවසේ නියමිත වේලාවක ආහාර නොගැනීම.
- කෙටි ආහාර, පිෂ්ඨය බහුල ආහාර, තෙල් සහිත ආහාර, නොයෙකුත් වර්ෂක රසකාරක යෙදූ ආහාර වැඩිපුර පරිභෝජනයට ගැනීම.

පුහුණුවට

සුභානුපස්සිං විහරන්තං	-	ඉන්ද්‍රියේසු අසංවුතං
භෝජනමිහිව අමතඤ්ඤං	-	කුසිතං හීනචීරියං
තංචේ පසහති මාරෝ	-	වාතෝ රුක්ඛංච දුබ්බලං

(ධම්ම පදය - යමක වග්ගය)

(යමෙක් තමා දක්නා රූපාදිය ප්‍රියමනාප වශයෙන් සලකමින් වාසය කෙරේ ද, ඇස්, කන්, නාසාදී ඉන්ද්‍රියන්ට කැමති සේ හැසිරෙන්නට ඉඩ දේ ද, ආහාරයෙහි පමණ නොදනී ද, කම්මැලි වේ ද, අඩු වීර්යය ඇත්තේ ද, ඒ පුද්ගලයා, සුළභ විසින් දුර්වල ගසක් බිම හෙලනු ලබන්නා සේ, කෙලෙස් මරුවා විසින් බිම හෙලනු ලැබේ.)

19 පාඨම

සසුන සුදැකී සංගායනා

➔ ධර්ම සංගායනාවක් යනු...

බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද ධර්මය හා පනවන ලද විනය හික්ෂුන් වහන්සේලා එක් වී සජ්ඣායනා කිරීමයි.

- මෙය ශාසනාභිවෘද්ධිකාමී මහ තෙරවරුන් විසින් බුද්ධ වචනය ඒකරාශී කොට වැරදි අදහස් ඇතුළත් වී ඇත්නම් ඒවා නිවැරදි කොට ඇති වන ගැටලු ධර්ම විනයට අනුව විසඳමින්, ශාසන ශෝධනයක් ඇති කරලීම අරමුණු කොට ගෙන සිදුකරන ක්‍රියාවලියකි.

රවාදී බෞද්ධ සම්ප්‍රදාය මගින් පැවැත් වූ සංගායනා 06

1. බුද්ධ පර්නිච්චාණයෙන් තෙමසක් ගිය තැන මගධ රාජ්‍යයේ රජගහ නුවර පැවති සංගායනාව
2. බුද්ධ පර්නිච්චාණයෙන් වසර සියයක් ගිය තැන විශාලා මහනුවර පැවති සංගායනාව
3. බුද්ධ පර්නිච්චාණයෙන් වසර 236ක් ගිය තැන පාලලුප්තුවර දී පැවති සංගායනාව
4. ක්‍රි. පූ. 1 වැනි සියවසේ මාතලේ අලුවිහාරයේ දී පැවති සංගායනාව
5. 5, 6. මියන්මාරයේ දී (බුරුමය) පැවති සංගායනා

ඉහත සියලු සංගායනා ථේරවාදී ධර්ම සංගායනය. ඉන්දියාවේ සංගායනා හතරක් සිදුකර ඇති අතර එහි හතරවෙනි ධර්ම සංගායනාව ථේරවාදී ධර්ම සංගායනා අතරට අයත් නොවේ. එය සර්වාස්තිවාදී නිකාය මගින් පැවැත් වූ ධර්ම සංගායනාවකි. කණිෂ්ක රජ දවස ඉන්දියාවෙහි කාශ්මීරයේ කුණ්ඩල වන විහාරයේ දී එම ධර්ම සංගායනාව පවත්වා ඇත.

අලුවිහාර සංගීතිය හෙවත් සිව්වන ථේරවාදී සංගීතිය.(පුස්තකාරූඪ සංගායනාව)

මෙම සංගායනාව ගැන වදනක්...

- ථේරවාදී බුදු දහම පළමු වරට පුස්තකාල පොත්වල ලියැවුණු සංගායනාව මෙය යි. (බුද්ධ පරිණිච්චාණයේ පටන් ශාසන මාමක භාණක තෙරවරුන් විසින් මුඛ පරම්පරාවෙන් රැකගෙන ආ ධර්මය ග්‍රන්ථාරූඪ කිරීම මෙහි දී සිදු විය.)
- එනිසා මෙම සංගායනාව පුස්තකාරූඪ සංගීතිය ලෙස ද හැඳින්වේ.
- ප්‍රාදේශීය නායකයෙකුගේ අනුග්‍රහයෙන්, හික්ෂුන් වහන්සේලා පන්සියයකගේ සහභාගීත්වයෙන් මෙම සංගායනාව ක්‍රි.පූ 1 සියවසෙහි සිදුකර ඇත.

➤ අලුවිහාරේ සංගායනාව පැවැත්වීමට හේතු වූ කරුණු

- ➔ අහසගිරි විහාර පාර්ශවය ඉන්දියාවෙන් පැමිණි ධර්මරුවී නම් හික්ෂුවකගේ ඉගැන්වීම ගුරුකොට ගැනීම හා එම ඉගැන්වීම් ථේරවාදී බුදුදහමට පටහැනි වීම.
- ➔ බැමිණිනියා සාගතය නම් වසර දොළහක් මුළුල්ලේ දැඩි නියඟයක් මෙම කාලයේ ඇතිවිය. මෙවැනි විපත් හමුවේ ත්‍රිපිටකය කට පාඩමින් ඉදිරියට පවත්වා ගෙන යාම අනතුරු දායක වීම.
- ➔ මෙම කාලයේ දීර්ඝ කාලයක් පැවති යුද වාතාවරණය. (වළගම්බා රජු පළවා හැර දකුණු ඉන්දියාවෙන් පැමිණි ආක්‍රමණිකයන් සත් දෙනෙකු එකිනෙකා මරා ගනිමින් දාහතර වසරක් රට පාලනය කර ඇත.)
- ➔ ලක්දිව ඇතැම් හික්ෂුන් වහන්සේලා ශාසනික පිළිවෙතින් පිරිහී යාම.
- ➔ ග්‍රන්ථ ධුරය වැඩීම සඳහා ත්‍රිපිටකය ලේඛනාරූඪ කිරීම වඩාත් වැදගත් වීම.
- ➔ ධර්මය ඇසීමටත්, ඉගෙනීමටත්, ඒ පිළිබඳ පර්යේෂණ පැවැත්වීමටත් ඇතමුත් තුළ පැවති උනන්දුව.

➤ **අලුතින් සංගායනාවේ ප්‍රතිඵල**

- ත්‍රිපිටක ධර්මය වාචෝද්ගත ව පවත්වාගෙන යාමෙන් එහි කිසියම් විකෘතිතාවක් ඇති වීමට තිබූ ඉඩකඩ මේ තුළින් මග හැරීම.
- හික්ෂුන් වහන්සේ නිකායාන්තර වශයෙන් බෙදී විවිධ මතවාදයන්හි පිහිටා ධර්මය විවරණය කිරීම තුළින් ථේරවාද බුදු දහම විෂයෙහි ඵල්ලවීමට තිබූ අභියෝග අවම වීම.
- පසුකාලීනව ථේරවාදී බුදු දහම අභාවයට ගිය අවස්ථාවල දී නැවත එය ස්ථාපිත කිරීමට මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථ උපකාරී වීම.
- ලෝකයේ වෙනත් රටවල ථේරවාද බුදු දහම අභාවයට ගිය අවස්ථාවල දී නැවත ස්ථාපිත කිරීමට මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථ උපකාරී වීම.
- බුදු දහම ව්‍යාප්ත නොවූ බටහිර රටවල පසුකාලයේ ඒ පිළිබඳ දැනුම බෙදා හැරීමට මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථ උපකාරී වීම.

කණිෂ්ක ධර්ම සංගායනාව හෙවත් භාරතයේ පැවති හතරවන සංගායනාව.

මෙම සංගායනාව ගැන වදනක්...

- ✦ භාරතයේ කණිෂ්ක රජතුමාගේ රාජ්‍ය කාලයේ දී එතුමාගේ අනුග්‍රහයෙන් (ව්‍ය.ව.120- 162) මෙම සංගායනාව සිදුකරන ලදී.
- ✦ මෙය භාරතයේ පැවති හතරවන ධර්ම සංගායනාව යි.
- ✦ සර්වාස්තිවාදී හික්ෂුන් 500නමක් සහභාගී වූ නිසා මෙය සර්වාස්තිවාදී සංගායනාව ලෙස ද හැඳින්වේ.
- ✦ සංගායනාවේ ප්‍රධානත්වය පාර්ශව තෙරුන්ට පැවරුණු අතර එහි සහායත්වය පැවරුණේ වසුමිත්‍ර තෙරුන්ට ය.

කණිෂ්ක ධර්ම සංගායනාව පැවැත්වීමට හේතු වූ කරුණු

- සංඝ සමාජය නිකාය වශයෙන් බෙදී ඒ ඒ නිකාය විසින් විවිධාකාරයෙන් බුදු දහම විවරණය කිරීම.
- ත්‍රිපිටක පොත්පත් එක්රැස් කිරීම හා ඒවාට සර්වාස්තිවාදී ධර්මයට අනුව අටුවා සම්පාදනය කිරීමේ අවශ්‍යතාව.

කණිෂ්ක ධර්ම සංගායනාවේ ප්‍රතිඵල

- සුත්‍ර, විනය, අභිධර්මය යන ත්‍රිපිටකයට විභාෂා නම් සර්වාස්තිවාදී අටුවා ග්‍රන්ථ සම්පාදනය.
- අටුවා ග්‍රන්ථ තඹ පත් ඉරුවල ලියවා සෙල්මුවා මංජුසාවල බහා ස්තූපයක තැන්පත් කරමින් ඒවායෙහි සුරක්ෂිතතාව තහවුරු කිරීම.
- පාලියෙන් පැවති ත්‍රිපිටක බුද්ධ ධර්මය සංස්කෘත භාෂාවට පරිවර්තනය කිරීම.
- විසිරී පැවති ගුරුකුල එක නිකායක් යටතට ගැනීම නිසා මහායාන සම්ප්‍රදාය ආරම්භ වීම.
- මධ්‍ය අසියාවේ ධර්ම ප්‍රචාරය සඳහා ධර්මදූත පිරිස් යෙදවීම.

පොදුවේ ගත් විට ධර්ම සංගායනා තුළින් ගතහැකි ආදර්ශ

- සමාජය තුළ ඇති වන ඕනෑම ගැටලුවක දී සාකච්ඡා මාර්ගයෙන් විසඳුම් ලබා ගැනීමට හැකිබව.
- සුරක්ෂිත කළ යුතු දෑ නිසි අවස්ථාවන්හි දී සුරක්ෂිත කිරීමට පෙළඹීම තුළින් පසු කාලීන ව ඇති වන බොහෝ ගැටලු අවම කර ගත හැකි බව.

20 පාඩම

හෙළ කලාවන් සුරකිමු.

➤ මහින්දාගමනයෙන් හා දුමින්දාගමනයෙන් පසු මෙරටට උරුම වූ කලා ශිල්ප

- විත්‍ර කලාව
- මූර්ති කලාව
- කැටයම් කලාව
- ගෘහ නිර්මාණ කලාව

ස්තූපය

- ❖ විහාරස්ථානයක මූලික අංගයකි.
- ❖ බුදුරදුන්ගේ ශාරීරික වෛත්‍ය නිරූපනය කරයි.
- ❖ ලක්දිව මුල් ම ස්ථූපය ලෙස සැලකෙන්නේ අනුරාධපුර ථූපාරාම දාගැබ යි.

ගර්භයේ ස්වරූපය අනුව ස්තූප ආකෘති වර්ග

1. සන්ධාකාර	-	සීනුවක හැඩය
2. සයාකාර	-	කළයක හැඩය
3. බුබ්බුලාකාර	-	දිය බුබුළුක හැඩය
4. ධාන්‍යාකාර	-	ධාන්‍ය ගොඩක හැඩය
5. පද්මාකාර	-	පියුමක හැඩය
6. ආමලකාකාර	-	නෙල්ලි ගෙඩියක හැඩය

ශ්‍රී ලංකාව තුළ දැක ගත හැකි ස්තූප ආකෘති

සන්ධාකාර

ථූපාරාමය

මහියංගණය

- සංස්කාරයක හැඩයට තනන ලද ස්ථූප මෙම නමින් හැඳින්වෙන අතර ආසියාව තුළ මෙම ස්තූප බෙහෙවින් ජනප්‍රියත්වයට පත්ව ඇත.
- උදා:- අනුරාධපුර ථූපාරාම ස්ථූපය,
11 සියවසට අයත් මහියංගණ ස්ථූපය

සයාකාර

කතරගම කිරිවෙහෙර

සෝමාවතී වෛත්‍ය

- කළයක හැඩයට තනන ලද ස්තූප මේ නමින් හැඳින්වේ.
- මෙම හැඩයේ ස්තූප තිබීමෙන් බෙහෙවින් ජනප්‍රියය.
- උදා;-තිස්සමාහාරාමයෙන් මේ ආකාරයේ ධාතු කරඬුවක් හමු වී ඇත. කතරගම කිරිවෙහෙර මුලින් මෙම හැඩයෙන් යුක්තව තිබී ඇත. සෝමාවතීය වෛත්‍ය, සිතුල්පව්ව වෛත්‍ය

බුබුලාකාර

රුවන්වැලිසෑය

අභයගිරිය

- දිය බුබුලක හැඩයට තනන ලද ස්තූප මේ නමින් හැඳින්වේ.
- උදා:- ක්‍රි.පූ. 2වන සියවසට අයත් රුවන්වැලිසෑය, අභයගිරි වෛත්‍ය

ධාන්‍යාකාර

කැලණිය ස්තූපය

- වී ගොඩක හැඩයට තනන ලද ස්තූප මේ නමින් හඳුන්වනු ලැබේ.
- උදා:- කැලණිය ස්තූපය

පද්මාකාර

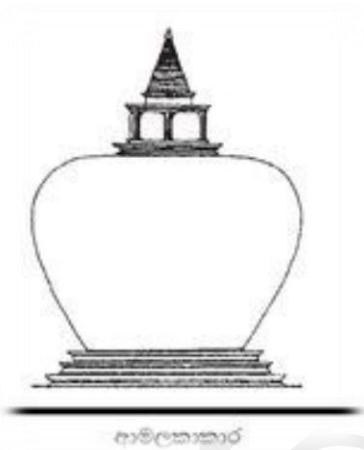
දැදිගම කොටවෙහෙර

දෙමළ මහා සෑය

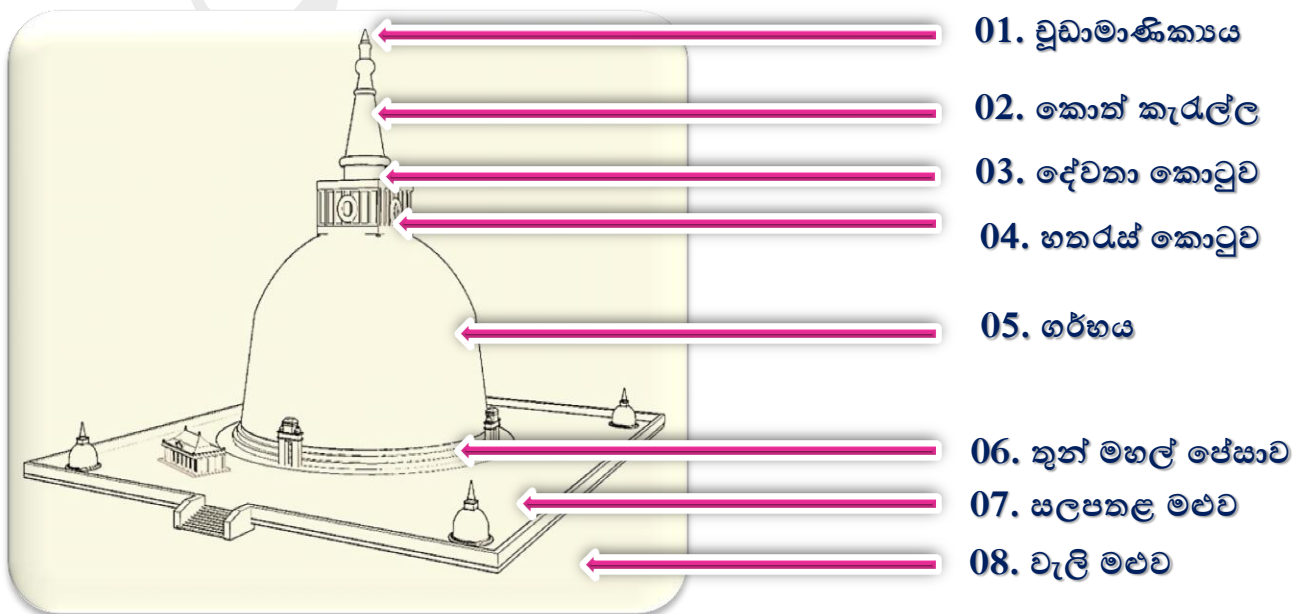
- ❖ නෙලුම් මලක හැඩයට තනන ලද ස්තූප මේ නමින් හඳුන්වනු ලැබේ.
- ❖ උදා:- දැදිගම කොටවෙහෙර, පොළොන්නරුව දෙමළ මහා සෑය.

ආමලකාකාර

ආමලකාකාර

- ❖ නෙල්ලි ගෙඩියක හැඩය ගන්නා ස්තූප මෙම නමින් හඳුන්වයි.
- ❖ උදා:- දැදිගම කොටවෙහෙරින් හමු වූ ස්තූපය (මහාවාරිය වන්ද්‍රා වික්‍රමසිංහ මහතාගේ මතයට අනුව)

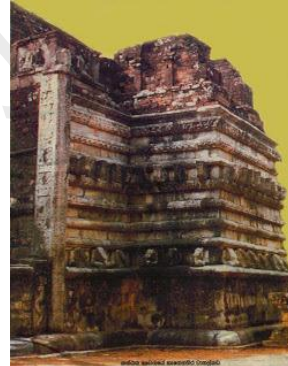
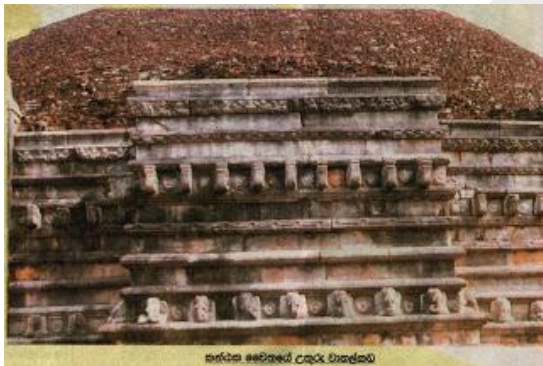
චේතියගර හෙවත් වටදාගෙය

පොළොන්නරුව වටදාගෙය

- ස්තූපය සඳහා ඉදි වූ වෘත්තාකාර පියස්සක් සහිත ගෘහය මෙතමන් හැඳින්වේ.
- ස්තූපයේ ආරක්ෂාව හා බැතිමතුන්ගේ ආරක්ෂාව සැලකිල්ලට ගෙන මෙය නිර්මාණය කර ඇත.
- කුඩා පරිමාණයේ ඇතැම් ස්තූප සඳහා ඉදිකර තිබූ බවට අද ද සාක්ෂි ඇත.
- උදා:- ථූපාරාමය
අම්බස්තලය
ලංකාරාමය
මැදිරිගිරිය
පොළොන්නරුව වටදාගෙය

වාහල්කඩ/ ආයක

- ✓ ඇතැම් ස්තූපවල ගර්භයට සම්බන්ධ සිව් දිසාවට මුහුණලා තනන ලද අපංකාර තොරණ වැනි අංගයකි.
- ✓ මෙය අලංකාරාත්මක කැටයම් වලින් යුක්තය.
- ✓ මිහින්තලේ කණ්ඨක වෛතෙයහි නැගෙනහිර වාහල්කඩ උසස් කලාත්මක නිර්මාණයකි.

බෝධිසර

නිල්ලක්කගම බෝධිසරය

- බෝධිත් වහන්සේ වටා නිමවන ලද පටු පියස්සක් සහිත මණ්ඩපයය බෝධිසරය ලෙස හැඳින්වේ.
- මෙතෙක් හමු වී ඇති කලාත්මක බවින් උසස් ම බෝධිසරය කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ නිල්ලක්ගම පිහිටා ඇත.

පියගැටපෙළ

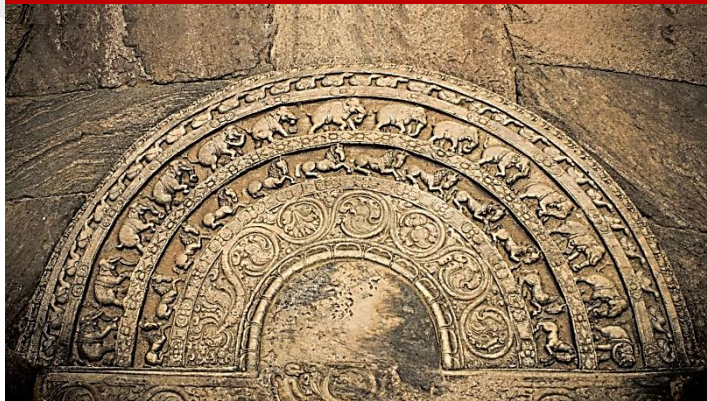
- බෞද්ධ විහාරස්ථානයකට හෝ වෙන යම් ගොඩනැගිල්ලකට පිවිසීමට ඉදි කර ඇත.
- වාමන රූප, පලාපෙති ආදී කැටයම්වලින් මේවා අලංකාර කර ඇත.

සඳකඩ පහණ

අනුරාධපුර බිසෝ මාලිගය අසල ඇති සඳකඩ පහණ

පොළොන්නරු යුගයට අයත් සඳකඩ පහණ

- ❖ බෞද්ධ සිද්ධස්ථානයකට පිවිසෙන පියගැට පෙළක ආරම්භයේ දක්නට ඇති අර්ධකවාකාර ගල් පුවරුවයි.
- ❖ අනුරාදපුර යුගයේ සිට මහනුවර යුගය දක්වා ඒ ඒ යුගවල සඳකඩ පහණ නිර්මාණවල ඒ ඊ යුගවලට අනන්‍ය ලක්ෂණ ඇත.
- ❖ කලාත්මක බවින් ඉහලම සඳකඩ පහණ අනුරාධපුර බිසෝ මාලිගය අසල ඇති සඳකඩ පහණ යි.
- ❖ අනුරාධපුර යුගයට අයත් සඳකඩ පහණින් හව වක්‍රය නිරූපනය වන බව සෙතරත් පරණවිතාන මහතාගේ අදහස යි.

- අමාවතුරෙහි “අඩසඳපහණ”
- සද්ධර්මරත්නාවලියේ
- හා පූජාවලියේ “සඳකඩපහණ”
- පාලි බෞද්ධ ග්‍රන්ථවල “අඩ්ඨවන්ද පාසාණ” ලෙසත් හැඳින්වේ.

මුරගල

- සඳකඩ පහණ හෝ පියගැට පෙළක ආරම්භය පිය ගැටපෙළ දෙපස මෙම නිර්මාණය දැකිය හැකිය.
- ආරම්භයේ දී කැටයම් රහිත වූවද පසුව පුන්කලස, බහිරව රූප, පෙණය සහිත නාගරූප, මිනිස් වෙස්ගත් නා රජ රුව මෙයට එක් වී ඇත.
- අභයගිරියට අයත් රත්න ප්‍රාසාදය ගොඩනැගිල්ල සමීපයේ ඇති මුරගල කලාත්මක අත්න් උසස් වේ.

කොරවක් ගල

- මුරගලට පිටුපසින් පියගැට පෙළ දෙපස කැටයම් සහිතව හෝ රහිතව අත්වැලක් ලෙස දිගැටිව ඇති ගල් පුවරුව කොරවක් ගලයි.
- මකර මුඛයකින් නිකුත් වන ලියවැලක්, වෘත්තාකාර දඟරයකින් අවසන් වන ලෙස නිර්මාණය කර තිබීම මෙහි ඇති සුලබ කැටයම් වේ.
- කොරවක් ගලේ පිටට පෙනෙන බිත්තියේ සිංහ, හස්ති, නාග හෝ වාමන රූප කැටයමින් විසිතුරු කර ඇත.

අනුරාධපුර යුගයට අයත් සිතුවම් දැකිය හැකි ස්ථාන.

වංශකතා සාහිත්‍ය මගින් ද මේ යුගයේ සිතුවම් පැවති ස්ථාන හඳුනාගත හැකිය. නමුත් මෙම යුගයට අයත් සිතුවම් වර්තමානයේ හමුවන්නේ ස්ථාන කිහිපයක පමණි. ඒ අතර සීගිරිය හා හිඳගල විශේෂ තැනක් ගනී. ඉන්දියාවේ පැරණි අජන්තා සිතුවම් වලට නෑකම් කියන සීගිරි චිත්‍ර එකල සිතුවම් කලාවේ අපූර්වත්වය පෙන්නුම් කරන්නකි. පැරණි බෞද්ධ ආරාම හා ලෙන් විහාරවල සිතුවම් මෙයට සමගාමී ව ඇද ඇති බව පැහැදිලි ය. හිඳගල විහාරස්ථානයේ දැනට මැකී ගොස් ඇති සිතුවම් සීගිරි සම්ප්‍රදායට අයත් වූවකි.

01. සීගිරිය
02. හිඳගල
03. වෙස්සගිරිය

සීගිරිය විත්‍ර

❖ ලංකාවේ පැරණම විත්‍ර ලෙස සැලකෙන මෙම විත්‍ර පස්වන සියවසට අයත් වේ.

❖ මල් ලියකම් සහිත අලංකාර ශීර්ෂාහරණයෙන් සැරසුන හිස් ඇති විවිධ ඉරියව් වලින් යුත් උඩුකය පමනක් දැක්වෙන නාරි රූප මෙ විත්‍ර මගින් දැක්වේ.

❖ කාශ්‍යප රජුගේ බිසෝවරු හා සේවිකාවන් පිදුරංගල විහාරයට මල් පූජාව සඳහා යන අයුරු මෙම විත්‍ර මගින් නිරූපනය කරන බවද ඔවුන් අප්සරාවන් බවද ඔවුන් විජ්ජුලතා හා මේසලතා නිරූපනය කරන බවද විවිධ මත පළ වී ඇත.

❖ මෙම සිතුවම් දඹදිව

අජන්තා විහාරයේ බෞද්ධ සිතුවම් ගුරු කොට ගෙන නිර්මාණය කර ඇති බවද මතයක් පල වී ඇත.

- ❖ විත්‍ර ඇදීම සඳහා ගල්තලය පිළියෙල කර ඇත්තේ මැටි, කිරිමැ, දහයියා හා කොහුබත් වලින් සකස් කර ගෙන ඇති මිශ්‍රණයක් ආලේප කිරීමෙනි. ඒ මත සුදු හුණු ගා පිරිමැද රතු පැහැයෙන් ආකෘති ඇද තිබේ. ඉන් පසු කහ,රතු හා කොළ වර්ණ යොදා විත්‍ර සම්පූර්ණ කර ඇත.
- ❖ ශරීරයේ හා අභ්‍යන්තර වල හැඩය පෙනෙන පරිද්දෙන් රේඛා භාවිතා කර තිබේ. විශේෂයෙන්ම අත් ඇගිලි නිරූපනය කිරීමේදී ඉතා සියුම් ලෙස රේඛා හසුරුවා ඇත. සිහිනිහ හා පියයුරු වලින් මෙම විත්‍ර වලට වඩාත් සජීවී බවක් ලැබී ඇත.

හිඳගල

- සීගිරි විත්‍ර සම්ප්‍රදාය ගුරු කරගත් විත්‍ර මහනුවර ආසන්නයේ හිඳගල විහාරයේ දක්නට ඇත.
- ක්‍රි.ව. 7 වන සියවසට අයත් මෙම විත්‍ර දැන් මැකී ගොස් තිබේ.

- සිගිරි සිතුවම් වලටත් වඩා ප්‍රාණවත් රේඛා භාවිතය තුළින් මෙම චිත්‍රවලට ලැබී ඇත. මිනිස් රූප නොයෙක් ඉරියව් වලින් දැක්මට මෙම සිත්තරා සමත් වී ඇත.

පොළොන්නරු යුගයේ චිත්‍ර කලාව

පොළොන්නරු යුගයේ පැරණි ම සිතුවම් පැවති ස්ථාන ලෙස මහියංගණ ස්ථූපයේ ධාතු ගර්භය, දිඹුලාගල ලෙන් හා තිවංක පිළිමගෙය හඳුනාගෙන ඇත. මේ ස්ථානයන්හි පැවති චිත්‍රවල බෝධිසත්ත්ව චරිතයේ හා බුද්ධ චරිතයේ විවිධ අවස්ථාවන් නිරූපණය කෙරේ. එ බව දැනට ශේෂ වී ඇති සිතුවම් කොටස් තුළින් හඳුනාගත හැකිය. විශේෂයෙන් මේ යුගයේ විශාලතම චිත්‍රාවලිය දක්නට ලැබෙන්නේ පොළොන්නරුවේ තිවංක පිළිම ගෙයෙනි. මහා පැකුම්බා රජු විසින් කරවන ලද ජේතවනාරාමයේ පිළිම ගෙය මේ නමින් හඳුන්වා ඇත. මෙහි ගර්භගෘහයේ ඇති සිතුවම් තුළින් බුද්ධ චරිතයන් අන්තරාලයේ ඇති සිතුවම් මගින් ජාතක කථාත් නිරූපණය වේ. එම සිතුවම් අතර බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙව්ලොව සිට සංකස්සපුරයට වැඩම කිරීම ද සස, වෙස්සන්තර, සාම ආදී ජාතක කථා රැසක් ද දක්නට ලැබේ. මේ සියලු කරුණු තුළින් පෙන්නුම් කෙරෙන්නේ එකල දියුණු චිත්‍ර කලාවක් පැවති බවයි.

පොළොන්නරු යුගයට අයත් සිතුවම් දැකිය හැකි ස්ථාන

01. මහියංගණ ස්තූපයේ ධාතු ගර්භය

මහියංගනය ස්තූපයේ ධාතු ගර්භයේ සිතුවම්

- මෙම චිත්‍ර අතරින් විශාලම චිත්‍රය ලෙස සැළකිය හැක්කේ බුදුරදුන් බෝ මූල අඛියස වැඩ සිටින ආකාරයත් ඒ අසලින් තාපස ලීලාවක් දක්වන අයෙකු වාඩි වී සිටින ආකාරයත් දැක්වෙන චිත්‍රය යි.
- බුද්ධත්වයට පත්වීම දැක්වෙන චිත්‍රයේ බුදුරදුන් වැද පුදා ගැණීමට තුන් ලොවින් පැමිණි දෙවියන්ද මල් අතින් ගත් විෂ්ණු දෙවියන්ද මාරයා පැරදී පලා යාමද දක්නට ලැබේ.
- චිත්‍රකරණය සඳහා යොදාගෙන ඇති වර්ණ අතර රතු, කහ, සුදු, දුඹුරු යන වර්ණ උපයෝගී කරගෙන ඇත. පොළොන්නරු යුගයේ සම්ප්‍රදායික රේඛා චිත්‍ර අතර පැරණිතම චිත්‍ර වශයෙන් මෙම චිත්‍ර හැදින්විය හැකිය.

02. දිඹුලාගල ලෙන්

දිඹුලාගල ලෙන තුළ ඇති සිතුවම්

- බිත්තියේ රඹ පාටට හුරු කහ පැහැයක් යොදා දුඹුරු රතු පැහැයෙන් චිත්‍ර ඇඳ ඇත.
- චිත්‍රවල මානව රූපවල රඹ පැහැය ශරීරයට යොදා ඇත.

03. නිවංක පිළිමගෙය

- පොළොන්නරු යුගයේ විශාලතම චිත්‍රාවලිය නිවංක පිළිම ගෙය තුළ දක්නට ලැබේ.
- මෙහි ගන්ධකුටියේ ඇති චිත්‍රවිශාල වශයෙන් බුද්ධ චරිතය නිරූපනය කරන අතර අන්තරාලයේ සිතුවම් වලින් ජාතක කථා නිරූපණය කරයි.
- මට සිළිටු කළ වියළි බිත්ති මත රතු පැහැයෙන් චිත්‍රවල බාහිර රේඛා නිරූපනය කර ඇති අතර කහ හා කොළ වර්ණ යෙදා චිත්‍ර සම්පූර්ණ කර තිබේ.
- අජන්තා චිත්‍ර සම්ප්‍රදාය අඛණ්ඩව ලංකාවේ 12 වන සියවස දක්වාම පැවති බව නිවංක පිළිම ගේ බිතු සිතුවම් මගින් පැහැදිලි වේ. බුදුහිමි දෙවලොව සිට සංකස්ස පුර වෙත වැඩම කිරීම, විශාලා මහනුවර තුන්බිය දුරලීමට වැඩම කිරීම පිළිබඳ සිතුවම් අද ද පැහැදිලිව හඳුනා ගත හැක. අන්තරාලයේ සිතුවම් වලින් සස ජාතකය විදහා දැක්වෙන සිතුවම්

පැහැදිලිව හඳුනා ගත හැක. මෙම සිතුවමට අමතරව වෙස්සන්තර ජාතකය, ගුත්තිල ජාතකය, සාම ජාතකය, කුස ජාතකය, මහා උම්මග්ග ජාතකය, පිළිබිඹු කරන චිත්‍ර ද මේ සිතුවම් අතර දක්නට ඇත.

පෞරාණික උරුමයන් රැක ගැනීම සඳහා පිහිටුවා ඇති ආයතන

- පුරා විද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව
- මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල
- ජාතික කෞතුකාගාරය

පෞරාණික උරුමයන් රැක ගැනීම සඳහා අපට කළ හැකි දේ

- ✓ පැරණි ගඩොල් බැමි මත ඇවිද යාමෙන් වැළකීම.
- ✓ එම ස්ථාන වල ඇති චිත්‍ර, කැටයම් වැනි දේ කුරුටු ගැමෙන් හෝ සිරීමෙන් වැළකීම.
- ✓ පැරණි නිර්මාණ හෝ ගඩොල් මත වාඩි වී සිටීමෙන් වැළකීම.

21 පාඩම

බෞද්ධ සාහිත්‍යය රස විඳිමු.

අනුරාධපුර සාහිත්‍ය යුගය

- මෙරට ඉතිහාසයේ ආදිතම අවධිය අනුරාධපුර යුගය යි. මෙම යුගයේ සිංහල බෞද්ධ සාහිත්‍යය පිළිබඳ තොරතුරු අධුනා හා වංශ කතාවන්හි සඳහන් වේ.
- මෙරට පැරණි ම සිංහල බෞද්ධ සාහිත්‍ය කෘති වශයෙන් සැලකෙන්නේ **සීහලට්ඨ කථා හෙවත් හෙළ අධුනා** ය. එහෙත් මේවා අද දක්නට නොලැබේ.
- අනුරාධපුර යුගයට අයත් පැරණි ම සිංහල පද්‍ය නිර්මාණ හමුවන්නේ **සීගිරි කැටපත් පවුරේ** ය.

සීහලට්ඨ කථා හෙවත් හෙළ අධුනා

මිහිදු හිමියන් වචන මාර්ගයෙන් ගෙන ආ පෙළ අධුනා(පාලි අධුනා) මෙරට හික්ෂුන් වහන්සේලා හෙළබසින් උගත් බව සඳහන්වේ. එසේ හෙළබසින් පාඩම් කරගත් අධුනාවන් පොත්ලිවීම ආරම්භ වූ (ක්‍රි.පූ 1වැනි සියවස) කාලයෙහි හික්ෂුන් වහන්සේලා විසින් හෙළබසින්(සිංහල) ග්‍රන්ථාරූඪ කළහ. සිංහල සාහිත්‍යයේ විරන්තන ග්‍රන්ථ වූ මෙම පොත් පෙළ හෙළ අධුනා ලෙසින් හැඳින්වේ. බුද්ධසෝඡ හිමියන් ක්‍රි.ව පස්වන සියවසෙහි ලක්දිවට පැමිණ පාලි අධුනා ලියන ලද්දේ මෙම හෙළ අධුනා උපකාර කරගෙනය. එහිදී උන්වහන්සේ අට්ඨකතා පහක් ඒ සඳහා තෝරාගත් බව සඳහන්වේ. එනම් **මහා අට්ඨකථා, මහාපච්චරියට්ඨකථා, කුරුන්දි අට්ඨකථා,අන්ධකට්ඨකථා, සංඛේපකට්ඨකථා** යනුයි.

සීගිරි ගී

නිල් කටරොල් මලෙකැ අවුණු,
 වැටකොල මල සෙයි,
 සැන්දැහා ගී සිහිවෙන්නේ,
 මහනෙල් වන හය්රන්වන හුන්

අනුරාධපුර යුගයේ ඉතා අනුස්මරණීය වූ සාහිත්‍ය සටහනක් ලෙස සීගිරි ගී දැක්විය හැකිය.දැනට ප්‍රකාශිත ශිලා ලිපි හැරුණු විට මෙතෙක් සොයාගෙන ඇති සිංහල සාහිත්‍යයේ ඉතාම පැරණිම සටහන හැටියට ඇත්තේ මේ ගී සමූහය යි. හයවන සියවසේදී පළමුවන කාශ්‍යප රජතුමා සතුරන්ගෙන් ආරක්ෂාවීම සඳහා සීගිරියෙහි වාසය කර ඇත. චිත්‍ර කලාව සම්බන්ධයෙන් ද මෙය ඉතා වැදගත් වේ. සීගිරි කැටපත් පවුරේ ඇති **මුළු ගී ගණන 685කි.** එම ගී එක් අයෙකුගේ රචනයක් නොවන අතර සීගිරිය නැරඹූ අය තම හැඟීම් රිසි සේ වර්ණනා කළ අවස්ථාවන් ලෙස දැක්විය හැකිය. ගී සිවුපදකරණය මෙකල බෙහෙවින් දියුණුව පැවති සෙනරත් පරණවිතාන මහතාගේ අදහසයි.

අනුරාධපුර යුගයට අයත් දැනට ශේෂ වී ඇති කෘති

සියබස්ලකර

- සීගිරි ගී හැරුණු විට ඊළඟට ඉතා පැරණි ගී ඇති සිංහල පද්‍යයන් හමුවන්නේ සියබස්ලකර නම් ග්‍රන්ථයෙනි.
- මෙය ක්‍රි.ව නව වන සියවසෙහි මධ්‍ය කාලයේ දී රචනා කරන ලද්දකි.
- සංස්කෘත අලංකාර ශාස්ත්‍රයේ සුප්‍රසිද්ධ කාව්‍යාදර්ශය නම් පද්‍ය කාව්‍ය ඇසුරු කරගෙන සලමෙවන් නම් රජෙකු විසින් මෙම සියබස්ලකර පද්‍ය කාව්‍ය රචනාකර ඇත.

සිබවලද හා සිබවලද විනිස

- සිංහල සාහිත්‍ය ඉතිහාසයේ පුරාතන අවධියට අයත් ඉතා පැරණි පද්‍ය කෘතියකි.
- සිබවලද විනිස උපසපන් හික්ෂුන් සඳහා රචනා කරන ලද ශාසනික විනය නීති සංග්‍රහයකි.
- සිබවලද වඩාත් පැහැදිලි කිරීමේ අරමුණින් සිබවලද විනිස රචනාකර ඇත.

ධම්පියා අටුවා ගැටපදය

- පුරාතන සත්‍ය ගැටපද පොත් අතර පැරණිම ග්‍රන්ථය යි.
- දම්මපද්‍යවේදී කතාව සිංහලයන්ට වඩාත් පහසුවෙන් දැන ගැනීමට දම්පියා අටුවා ගැටපදය රචනාකර ඇත.

පොළොන්නරු සාහිත්‍ය යුගය.

අපේ රජ දරුවන් පොළොන්නරුව මධ්‍යස්ථානය කොට ගෙන රාජ්‍ය පාලනය සිදු කළ අවධිය පොළොන්නරු යුගය යි. මෙරට සාහිත්‍ය වංශකතාවට අගනා ගද්‍ය පද්‍ය කෘති කිහිපයක් මෙකල රචනාවිය.

පොළොන්නරු සාහිත්‍ය යුගයට අයත් ගද්‍ය කෘති

අමාවතූර

ගුරුළුගෝමී පඩිකුමා විසින් රචනා කරන ලද මේ කෘතිය බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පුරිසදම්මසාරථී ගුණය වර්ණනා කරන්නකි. “බුදුගුණ අනන්ත වන බැවින් නව ගුණ හැම කිවත් නොපිළිවනින් එහි පුරිසදම්මසාරථී යන පදය ගෙන ද.....” යනුවෙන් ග්‍රන්ථ ආරම්භයේ හා අවසානයේ කෙරෙන විවරණය ඒ බව තහවුරු කරයි. එතෙක් පාලි භාෂාවෙන් පැවති දමනකතා දහඅට පිළිබඳ ව ශ්‍රාවක ජනතාවට දැන ගැනීමට හැකි වූයේ ද මෙම අමාවතූර කෘතිය තුළිණි.

ධර්මප්‍රදීපිකාව

ගුරුළුගෝමී පඩිකුමන්ගේ විශාරද දැනුම ප්‍රකට කරන මෙම ග්‍රන්ථය පාලි බෝධිවංශය පදනම් කරගෙන රචනා කරන ලද්දකි. එය බෝධීන් වහන්සේ වටා ගෙනුණු කතාවලින් සංගෘහිත වූවක් බව “ ගරුලුගෝමීන් විසින් රචනා කරන ලද ධර්ම ප්‍රදීපිකාව නම් බෝධිවංශ පරිකථා නිමි” යනුවෙන් ග්‍රන්ථාවසානයේ සඳහන් ප්‍රකාශයෙන් පැහැදිලි වේ.

බුක්සරණ

බුදුරදුන්ගේ නව අරහාදී ගුණ වර්ණනා කෙරෙන අමාතාවහ විද්‍යා වක්‍රවර්ති නම් පඩිවරයා විසින් රචනා කරන ලද්දකි. “ බුදුන් සරණ යෙමිසි බුක්සරණ යා යුතු” යනුවෙන් සෑම ඡේදයක් ම අවසානයේ දක්වා ඇත. බුක්සරණ යනුවෙන් මෙම ග්‍රන්ථය හඳුන්වන්නේ එම නිසාය. ආරම්භක පර්වඡේද වලින් බුද්ධ චරිතය හා සමහර ජාතක කතා මෙන් ම නව අරහාදී බුදුගුණ හා බුදුරදුන්ගේ දේශනා විලාශයන් පිළිබඳ ව ද විස්තර

වේ. මෙය පාලියෙන් ලියැවුණු කතා පුවත් සිංහලයට නැගීමක් ලෙසට හැඳින්විය හැකිය. එක්තරා ගීතවත් බවකින් වඩාත් නිර්මාණවත් ව කතුවරයා මෙම කෘතිය රචනාකර ඇත.

“ඒ මිහිරි රුව ඇසූ හෙත් මැ, ඒ මිහිරි හඬ කණූ හෙත් මැ, දකුණතින් ගත් කඩුව බිම වැටී හෙනබව නොදැනැ, වමකින් ගත් පළභය වැටී හෙනබැව් නො දැනැ, දෙක දෙඅතින් හෙළා ශ්‍රී පාදයෙහි වැඳූ වැකිඳ ගොස් ‘ දනිමි ස්වාමීනි, හැඳින්නෙමි ස්වාමීනි.....’” (අංගුලිමාල දමනය)

“ඇත බුලින් වැසී ගිය ඇත් රජ යැ, මැත සවණක් සණ බුදුරැසින් සැදී ගිය බුදුරජාණෝ යැ, ඇත කෝපයෙන් රත් වැ යවට වැනි ඇස් ඇති ඇත් රජ යැ, මැත කරුණායෙන් තෙත වැ ගය නිල්මහනෙල් පෙති පරයන ඇස් ඇති බුදුරජාණෝ යැ.....” (නාලාගිරි දමනය)

මුවදෙව්දාවත

සසදාවත

සිංහලයෙන් රචනා වූ පැරණි ම ගී කාව්‍ය දෙකක් ලෙස මුවදෙව්දාවත හා සසදාවත සැලකේ. මෙම කාව්‍ය දෙකට වස්තු විෂය වී ඇත්තේ මධ්‍යදේව ජාතකය හා සස ජාතකය යි. මෙම කතුවරුන් කවුරුන්ද යන වග සඳහන් නොවේ. සසදාවතට යොදා ගත් භාෂාව මුවදෙව්දාවතට යොදාගත් භාෂාව තරම් සුමට නොවේ. මහා කාව්‍ය සම්ප්‍රදාය අනුගමනය කරමින් කතුවරුන් දෙදෙනාම මෙම ග්‍රන්ථ රචනා කළ ද බෞද්ධ මුහුණුවරත්, තම ස්වාධීනතාවත් රැක ගනිමින් නිර්මාණශීලීව තම කාර්යය නිම කොට ඇත. බුදුගුණ වැනීමේ දුෂ්කරතාව මුවදෙව්දාවත කවියා දක්වා ඇත්තේ මෙසේය.

හහිමි ද මා මෙනෙන් ගුණ හිමියා කියන්නට පොහොනෙම් නෙළඹැ’සිනවුනා පලඳුත් හොත් තසර හර

“මා අනන්ත බුදුගුණ කියන්නට ගන්නට ගන්නා මෙම උත්සාහය නෙළම් හුයකින් පිනිබිඳු අමුණා පැළඳීමට ගන්නා උත්සාහයක් වැනි ය”

දඹදෙණි සාහිත්‍ය යුගය

දඹදෙණිය අගනගරය බවට පත් වූයේ ක්‍රි.ව 1232 දී තුන්වන විජයබාහු රජතුමාගෙනි. එතැනින් ඇරඹුණ දඹදෙණියුගය පළමුවන බුවනෙකබාහු රජතුමා යාපහුව තම රාජධානිය ලෙස තෝරා ගැනීමත් සමඟම අවසන් විය. ගඳා පදා සාහිත්‍ය කෘති සිංහලෙන්, පාලියෙන් හා සංස්කෘත භාෂාවෙන් රචනා වූ යුගයක් ලෙස මේ අවධිය සැලකේ. සිංහල සාහිත්‍යයට ඉමහත් පෝෂණයක් දෙන උසස් නිර්මාණ බිහිකළ සාහිත්‍ය නිර්මාණකරනයේ විශාරද ගිහි පැවිදි පඩිවරුන් කිහිප දෙනෙකු මෙකල සිට ඇත.

දඹදෙණි සාහිත්‍ය යුගයට අයත් ගඳා කෘති

පූජාවලිය

නව අරභාදී බුදුගුණවල අරභං ගුණය තේමා කරගෙන පූජාවලිය රචනා කරනු ලැබුවේ මයුරපාද පිරිවෙන්පති බුද්ධපුත්‍ර හිමිපාණන් විසිනි. දෙවන පැරකුම්බා රජුගේ ඇමතියෙකු වූ දේවපුත්‍රරාජගේ ආරාධනයෙන් මෙම ග්‍රන්ථය රචනාකර ඇත. පරිච්චේද 34ක් ඇති මෙහි ගෞතම බුදුරදුන් සුමේධ තාපස අවධියේ දී දීපංකර බුදුරදුන් වෙතින් නියත විවරණ ගැනීමේ සිට පරිනිර්වාණය තෙක් වූ බුද්ධ චරිතය 32වන පිරිච්චේදය දක්වා ඇත. පරිච්චේද 33- 34හි ලංකාවේ ඉතිහාසය || පැරකුම්බා රාජ්‍ය සමය විස්තර වේ. බුදුරජාණන් වහන්සේට සිදු කරන පූජාවන් රැසක් මෙහි ඇතුළත් වන අතර පොදු ජනතාවට ගැළපෙන බස් වහරක් යොදාගෙන අසන්නන්ගේ ශ්‍රද්ධා භක්තිය වර්ධනය වන අයුරින් කතාවස්තු රචනාකර ඇත.

සද්ධර්මරත්නාවලිය

“සද්ධර්මය නමැති මිණිකැට ඇමිණු මාලය” යන අරුත ගෙනෙන සද්ධර්ම රත්නාවලිය ධර්මසේන නම් හිමිනමකගේ නිර්මානයකි. පාලි ධම්මපදවිධි කතාව ඇසුරු කරගෙන රචනා වූව ද එය කිසි විටෙකත් පදානුගත පරිවර්තනයක් නොවේ. සද්ධර්ම රත්නාවලිය පොදු බෞද්ධ මහජනයාගේ අබිලාෂයන් උදෙසා ම රචනා කළ බව ග්‍රන්ථාරම්භයේ දී සඳහන් පාඨයෙන් පැහැදිලි වෙයි.

“ එසේ හෙයින් යම් කෙනෙක් නුවණ මඳවත් කුසලවිජන්දය ඇති ව ධර්මාභියෝගයට උපදෙස් ලදින් බණ දැන පින්කම් හැසිර නිවන් සාදාගනිත්නම් එසේ වූ සත් පරුෂයින්ට වැඩ සඳහා සද්ධර්ම රත්නාවලී නම් ගුන්ථයක් කරම් හ.” යනුයි.

ගැමි වහරට සමීප වූ උපමා උපමේයයන් බහුල ලෙස යොදාගැනීමත්, වර්ත නිරූපණය හා අවස්ථා නිරූපණයන් මෙහි ඉතා දක්ෂ ලෙස කතුවරයා යොදා ඇත.

දහම්සරණ

බුත්සරණ රචනා ශෛලියට අනුගත ව යමින් දහම් සරණ ග්‍රන්ථය ද රචනා වී ඇත. බුදුන් සරණ යෙමි යි බුත්සරණ යා යුතු යනුවෙන් බුත්සරණයෙහි නිතර සඳහන් වන පරිදීම මෙහි දී **දහම් සරණ යා යුතු** යන්න නිතර භාවිත වීම මේ නම ඇති වීමට හේතු වී ඇත. කතුවරයා කවුරුන්ද යන්න නිශ්චිතව දැක්විය නොහැකිය. සංස්කෘත වචන බහුලව විශුද්ධි මාර්ගයේ දැක්වෙන **ධම්මානුස්සතිය පදනම් කර ගෙන** දහම් සරණ රචනා කර ඇති බව විද්වත් මතය යි.

සහසරණ

තිසරණ පොත් පෙළේ තෙවැන්න සහසරණ යි. කතුවරයෙකු ගැන සඳහනක් නොමැත. **සංසරත්නය කෙබඳු ගුණ ඇති උතුම් පිරිසක් ද යන වග ජනනාවට කෙටියෙන් පැහැදිලි කරදීම** මෙම කෘතියෙහි තේමාවයි. ත්‍රිපිටක අට්ඨකතා වලින් සහ විශුද්ධි මාර්ගයෙන් ලපා ගත් තොරතුරු මෙහි ඇතුළත් වන අතර ඒ නිසා අටුවා කතා හෙළ බසින් කීමට ගත් **උත්සාහයක්** ලෙස ද මෙය හැඳින්විය හැකිය.

කවිසිළුමිණ

භාරතීය අලංකාර ශාස්ත්‍රය පදනම් කරගෙන නිර්මාණය වූ **සිංහලයේ විශිෂ්ටතම මහා කාව්‍යය** කවිසිළුමිණ යි. **කුසදාකව** ලෙසින් හැඳින්වුණු මෙය ‘කවිසිළුමිණ’ ලෙස ප්‍රකය වූයේ හෙළ කලාවේ වටිනාම කාව්‍යය වූ නිසා ය. මෙහි කතුවරයා දඹදෙණියේ රජකම් කළ **දෙවන පැරකුම්බා නිරිඳුන්** ය. ග්‍රන්ථය රචනා කිරීමට මූලික කරගෙන ඇත්තේ **කුස ජාතකය** යි. මේසදුතය වැනි සංස්කෘත මහා කාව්‍යයක අන්තර්ගත සර්ග බන්ධන ආදී කාව්‍ය රීති භාවිතයට ගනිමින් ශාංගාර රසය දනවන ලෙස රචනාකර ඇති මෙය සර්ග 15කින් හා ගී 770කින් යුක්ත වේ. එකල කවිසිළුමිණ ඉගෙනීම උගතෙකු වීමේ මගක් ලෙස සැලකිණ.

පැරණි සාහිත්‍ය කෘති පරිශීලනයෙහි ඇති වැදගත්කම.

- පැරණි ආගමික, සාමාජික, දේශපාලන තොරතුරු මෙන් ම තවත් බොහෝ ඉතිහාසගත කරුණු පිළිබඳ ව දැනුම ලබා ගත හැකි වීම.
- පැරණි කෘතිවල භාෂා භාවිතය පිළිබඳ ව හැදෑරීමට හැකි වීම.
- රස වින්දන හැකියාව වර්ධනය කර ගැනීමට හැකියාව ලැබීම.

22. පාඩම

රාජ්‍ය පාලනය පිළිබඳ බෞද්ධ ඉගැන්වීම්.

යහපත් රජ්‍ය පාලනයක් සඳහා මග පෙන්වන බෞද්ධ ඉගැන්වීම්

1. දස සක්විතිවත්
2. සජ්‍ය අපරිභානීය ධර්ම
3. සතර සංග්‍රහ වස්තු
4. සතර අගතියෙන් තොරවීම

01.දස සක්විතිවත්

■ දස සක්විතිවත් නමින් හැඳින්වෙන මෙම රාජ්‍ය පාලන පිළිවෙත් දහය දීස නිකායේ වක්කවත්ති සීහනාද සූත්‍රයේ දැක්වේ.

01. අඹුදරුවන් ඇතුළු රජ පවුලේ පිරිසට ධාර්මික රැකවරණය සැලසීම.
02. රට රකින බල සෙනඟට ධාර්මික රැකවරණය සැලසීම.
03. රාජ්‍ය සේවයේ නියුතු විවිධ තනතුරු දරන ක්ෂත්‍රීය පිරිසට ධාර්මික රැකවරණය සැලසීම.
04. කෘෂි කර්මාන්තය ආදී නිෂ්පාදන කටයුතුවල නිරත බ්‍රාහ්මණ ගෘහපතීන්ට ධාර්මික රැකවරණය සැලසීම.
05. කුඩා ගම්වල වැසියන්ට හා ජනපදවාසීන්ට ධාර්මික රැකවරණය සැලසීම.
06. ජනතාවගේ සදාචාර සංවර්ධනයට මග පෙන්වන ග්‍රමණ බ්‍රාහ්මණ පිරිස්වලට ධාර්මික රැකවරණය සැලසීම.
07. නිරිසනුන්ට හා පක්ෂීන්ට ධාර්මික රැකවරණය සැලසීම.
08. රටේ අධාර්මික ක්‍රියා ඇති නොවන අයුරින් කටයුතු කිරීම.
09. දිළිඳු ජනයාට ධනය දීම.
10. සිල්වත්, ගුණවත්, වියත් මහණ බමුණන්ගේ අවවාද අනුශාසනා ලබා ගනිමින් රට පාලනය කිරීම.

දස සක්විතිවත්වල අන්තර්ගත බෞද්ධ රාජ්‍ය පාලනයකින් අපේක්ෂා කරන වැදගත් කරුණු.

1. ධාර්මික රාජ්‍ය පාලනය.
2. මිනිස් නිරිසන් ආදී සෑම කොටසකට ම ආරක්ෂාව ලබා දීම.
3. නීතිය ක්‍රියාත්මක කරමින් නීති විරෝධී අධාර්මික ක්‍රියා වැළැක්වීම.
4. සුදුසු පුද්ගලයන්ගෙන් උපදෙස් ලබා ගැනීම.

02. සජ්‍ය අපරිභානීය ධර්ම

- බුද්ධ කාලීන භාරතයේ රාජාණ්ඩු හා සමුහාණ්ඩු හෙවත් ගණනන්ත්‍ර යනුවෙන් පාලන ක්‍රම 2ක් පැවතුනි.
- වජ්ජී රජදරුවන් ඒ අතරින් ගණනන්ත්‍ර පාලනයක් ක්‍රියාත්මක කළ බව සඳහන් වේ.
- ඔවුන්ගේ අභිවාද්ධිය ඇති කළ, පිරිහීම වැළැක්වූ එම පාලන ක්‍රමය ප්‍රතිපත්ති හතකින් යුක්ත වූ අතර ඔවුන් ඒවා ඉගෙන ගත්තේ බුදුරදුන්ගෙනි.

1. නිතර නිතර රැස්වීම.
2. සමගි ව රැස් වී, සමගිව සාකච්ඡා කොට, සමගි ව විසිර යාම.
3. පෙර නොපැන වූ නීති, නොපැනවීම හා පනවන ලද නීති කඩ නොකොට ආරක්ෂා කිරීම.

- 4. වැඩිහිටියන්ට හා ඔවුන්ගේ අදහස්වලට ගරු කිරීම.
- 5. කාන්තාවන්ට ආරක්ෂාව සැලසීම.
- 6. වජ්ජී රාජ්‍යය ඇතුළත හා පිටත පූජනීය ස්ථාන ආරක්ෂා කිරීම හා කඩ නොකොට පුද සිරිත් පැවැත්වීම.
- 7. තම රාජ්‍යයට පැමිණීම හා පැමිණෙන පූජනීය උතුමන්ට පහසුකම් සැලසීම.

දස සක්විතිවත්වල අවධාරණය නොවන, සජ්ඣ අපරිහානීය ධර්මවල ඉගැන්වෙන වැදගත් පාලන ප්‍රතිපත්ති.

- 01. රාජ්‍ය පාලකයින් සමගිව ක්‍රියා කිරීම.
- 02. නීතිය නිසි ලෙස ආරක්ෂා කිරීම.
- 03. කාන්තාවන්ට ආරක්ෂාව සැලසීම.
- 04. පූජනීය ස්ථාන ආරක්ෂා කරමින් එම උතුමන්ට පහසුකම් සැලසීම.

03. සතර සංග්‍රහ වස්තු

- සමාජයක සෑම පුද්ගලයෙකු විසින් ම අනුගමනය කළ යුතු පිළිවෙත් හතරකි.
- මෙම පිළිවෙත් විශේෂයෙන් ම නායකත්වය දරන්නෙකු තුළ තිබිය යුතුය.

- 01. දානය.
- 02. ප්‍රිය වචනය.
- 03. අර්ථ වර්ෂාව.
- 04. සමානාත්මතාව.

01. දානය

- ❖ දානය යනු හුදෙක් ආගමික කටයුත්තක් පමණක් නොව පාලකයා විසින් රටේ ජනතාවගේ ආර්ථික අභිවෘද්ධිය උදාකරලීමේ අරමුණින් ප්‍රාග්ධනය සැපයීම යි.
- ❖ ගොවිතැන් කරන පිරිසට අදාළ භූමිය, බිත්තර වී, පොහොර, ජලය ලබා දීම.
- ❖ වෙළෙඳාමේ යෙදෙන අයට වෙළෙඳපොළ හා ප්‍රාග්ධනය ලබා දීමත්, රාජ්‍ය සේවයේ හෝ වෙනත් සේවාවන් සපයන පිරිස් සඳහා නිසි ලෙස බත් වැටුප් ලබා දීම.

මෙසේ රජු ක්‍රියා කිරීමෙන් ජනතාව ද වගවීමෙන් යුතුව ක්‍රියා කරමින් සොරකමින්, වංචාවෙන්, දූෂණයෙන්, ප්‍රාණඝාතයෙන් තොරව කටයුතු කිරීමට පෙළඹෙයි.

02. ප්‍රිය වචනය

- ප්‍රිය වචන යනු යහපත් වචන යි.
- එනම් වචනයෙන් සිදු වන වැරදි හතරෙන් තොර ව කතාබස් කිරීම යි. (බොරුව, කේළම, හිස් වචන, රළු වචනයෙන් වැළකීම)
- පාලකයා ද ප්‍රජාවට සත්‍ය ප්‍රකාශ කිරීමත්, ඔවුන් හේද කිරීමෙන් වැළකී සමගිය දියුණු කිරීමත්, අර්ථවත් දේ කතා කිරීමත්, කනට මිහිරි ප්‍රියශීලී කතාබස් ඇති බවත් යහපත් පාලනයක් සඳහා අවශ්‍ය වේ.

03. අර්ථ වර්ෂාව

- අනුන්ගේ යහපත හා දියුණුව පිණිස කටයුතු කිරීමයි.
- සැබෑ පාලකයාට ජනතා සේවය හැර වෙනත් අරමුණක් තිබිය නොහැකි අතර එය ඔහුගේ පරම යුතුකම වේ.
- මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපේක්ෂා වන සිව් බලවිභරණ නම් වූ ගුණ ධර්ම වලින් හදවත පුරවාගත් පාලකයෙකුට ජනතාවට අර්ථවත් සේවාවක් කිරීමට පහසුය.
- රට වැසියන් තම දරුවන් ලෙස සිතා කටයුතු කිරීමෙන් පිය පුතු සබඳතාවෙන් යුතුව ජනතාවට සේවය කළ හැකිය.

04. සමානාත්මතාව

- රටක ජනතාව විවිධ කුල, ජාති, ආගම්, භාෂා අනුව වර්ග වී සිටිය ද ඒ සඳහා දෙනා කෙරෙහි සම සිතින් කටයුතු කිරීම සමානාත්මතාව යි.
- මේ ගුණාංගය නිසා රට වැසියාගේ අයිතිවාසිකම් හා නිදහස සමාන අයුරින් සුරක්ෂිත වේ.
- ශිෂ්‍ය නායක, පන්ති නායක, නිවාස නායක, ක්‍රීඩා කණ්ඩායම් නායක ආදී තනතුරු ලැබුන විට ද මෙම සමානාත්මතා ගුණයෙන් ක්‍රියා කළ යුතුය.

04. සතර අගතියෙන් තොර වීම.

- අගතිය යනු නීතියට, යුක්තියට, ධර්මයට පටහැනිව (විරුද්ධව) ක්‍රියා කිරීම යි.
- එසේ කිරීමට පාලකයා පොළඹවන කරුණු හතරකි.
 1. ඡන්ද
 2. ද්වේෂය
 3. භය
 4. මෝහය

යුක්තිය හා සාධාරණත්වය ඉටුවන ලෙස ක්‍රියා කිරීමෙන් අගතිගාමීත්වය වැළකේ.

01. ඡන්දය

- ඡන්දය යනු කැමැත්ත යි.
- අගතිගාමී වීම යනු තමන්ගේකම, නැදැකම, හිතවත්කම, පාක්ෂිකත්වය ආදී පෞද්ගලික රුව අරුවිකම් සලකා අයුතු වැඩ කිරීම යි.

02. ද්වේෂය

- ද්වේෂය යනු විරුද්ධවාදී සිතුවිල්ලකි.
- තමන්ගේ නොවන, තමන්ට විරුද්ධ, තම පක්ෂයේ නොවන අයට අසාධාරණකම් කිරීමයි.
- ද්වේශයෙන් අගතියට ගිය පාලකයෙකුට යුක්තිය හෝ අයුක්තිය, සුදුසුකම් හෝ නුසුදුසුකම්, සාරධර්ම හෝ අසාර ධර්ම නොපෙනේ.
- ද්වේෂය සහිත පාලකයෙකුට මධ්‍යස්ථ හෝ නිවැරදි තීරණ ගතනොහැකිය.

03. භය

- කිසියම් පුද්ගලයෙකුට හෝ සංවිධානයකට ඇති බිය නිසා ජනතාවට අහිතකර වැරදි තීරණ වලට එළඹීම යි.
- එසේ ක්‍රියා කිරීම රට වැසියාට නිසැකවම හානිදායකය.

04. මෝහය

- ❖ මෝහය යනු මුලාවයි.
- ❖ සමාජය තුළ නීතිය, සාමය නිසි ලෙස ක්‍රියාවට නැංවීමට මෝහය ඇති පාලකයෙකුට නොහැකිය.
- ❖ යුක්තිය හා අයකුතිය හොඳ නරක තොරා බේරා ගැනීමට පාලකයාට තික්ෂණ බුද්ධියක් තිබිය යුතුය.

23. පාඩම

ශ්‍රද්ධාව නිවන් මගෙහි පිවිසුමයි.

- **ශ්‍රද්ධාව වැපිරිය යුතු බීජයක් ලෙස සැලකීමට හේතුව.**

ශ්‍රද්ධාව මුල් කරගෙන නිවන් මගට පිවිස එහි ගමන් කරන ශ්‍රාවකයා සීලයෙන් සමාධියට ද, සීලයෙන් හා සමාධියෙන් ප්‍රඥාවට ද ළඟා වී රාග, ද්වේශ, මෝහ ආදී කෙලෙස් ගිනි නිවා සියලු දුක් නිම කිරීම යි.

ශ්‍රද්ධාව යනු...

- ශ්‍රද්ධාව නම් අප සිතෙහි තෙරුවන් පිළිබඳ ව ඇති වන විශ්වාසය යි.
- නුවණින් විමසා කරුණු තේරුම් ගෙන ත්‍රිවිධ රත්නයෙහි ගුණ මහිමය පිළිබඳ ව සිත් සතන් තුළ ඇති කර ගන්නා පැහැදීම යි.
- බුදුරදුන්ගේ බුද්ධත්වය පිළිබඳවත්, ධර්මයෙහි ගුණ මහිමයත්, සංඝයාගේ සුපටිපන්නතාව පිළිබඳවත් ඇති වන විශ්වාසය මෙයින් අදහස් කෙරේ.
- මෙම ශ්‍රද්ධාව යනු අවබෝධයෙන් තොර පැහැදීම හෝ අන්ධ භක්තිය හෝ නොවේ. පදනමක් නැති ඇදහීම හෝ අවිචාරවත් විශ්වාසය හෝ නොවේ.

අවෙච්චප්පසාදය යනු...

- ✓ ත්‍රිවිධ රත්නය පිළිබඳ කරුණු දැන ඇති කර ගන්නා පැහැදීම යි.

ශ්‍රද්ධාවේ ආකාර දෙකකි.

1. අමුලිකා ශ්‍රද්ධා
2. අකාරවතී ශ්‍රද්ධා

1. අමුලිකා ශ්‍රද්ධා

- කරුණු නොදැන පදනමකින් තොරව ඇති වන ශ්‍රද්ධාව අමුලිකා ශ්‍රද්ධා හෙවත් මුල්නැති ශ්‍රද්ධා ලෙස හැඳින්වේ.

2. අකාරවතී ශ්‍රද්ධා

- කරුණු දැනීමෙන් ඇතිවන ශ්‍රද්ධාව අකාරවතී ශ්‍රද්ධා (බුද්ධිමය ශ්‍රද්ධාව) ලෙස හැඳින්වේ.
- අවෙච්චප්පසාදය ඇති වනුයේ අකාරවතී ශ්‍රද්ධාන තුළිනි.
- අකාරවතී ශ්‍රද්ධාව ඇති වනුයේ කරුණු විමසීමෙන් බැවින් තෙරුවන පිළිබඳ ව කරුණු විමසීමට, පරීක්ෂා කිරීමට, ප්‍රශ්න කිරීමට බුදුන් වහන්සේ අනුබල දී ඇත.

නිවන යනු...

- ❖ නිවන යනු නිවීමයි.
- ❖ රාග, දෝස, මෝහ යන කෙලෙස් ගිනි නිවා ගැනීම යි.
- ❖ රාගය නම් අරමුණුවල ඇලෙන ගතිය යි.
- ❖ දෝසය නම් අරමුණුවල ගැටෙන ගතිය ය.
- ❖ මෝහය නම් මූලා වන ගතිය යි.
- ❖ මේවා පාලනය කර ගැනීමට ශ්‍රද්ධාව බෙහෙවින් ම උපකාරී වේ.

තෙරුවන් සරණයි..!